

SVENSKA

NATIONAL-DRÄGTER

TECKNADE AF *Robert Wilhelm Ekman,* jemte

SKILDRINGAR UR FOLKLIFVET

AF GUSTAF HENRIK MELLIN. -------------- STOCKHOLM.*L:s Gust. Rylander.* Bazaren å Norrbro.

STOCKHOLM, HÖRBERGSKA BOKTRYCKERIET, 1850.

Förord till den elektroniska utgåvan

Boken, som tillhör Österreichische Nationalbibliothek, har scannats av Google Books. Den anpassades för Projekt Runeberg i september 2013 av Bert H.

EN SÖNDAGSMORGON I MORA.
(DALARNA 14.)

DALARNE. 1. FÖRHÖRET.

Våra häfder omtala åtskilliga så kallade Storbönder, hvilkas anseende var så stort, att de icke behöfde ödmjuka sig mer än de ansågo tjenligt, ens för sina konungar. Skall man ännu inom fäderneslandet finna män, som hafva ett sådant sinne, som dessa, måste man söka dem i fjerran landsorter. I Dalarne träffar man dem lättast, ty der lefver folket mera slutet i sina egna seder. Man bör bemärka, att utvandringarna visserligen bidragit att hos många nedsätta deras moralitet; men efter hemkomsten våga i allmänhet de utvandrade icke visa det förderf och de laster de medfört, utan detta ogräs tvingas af de omgifvande sedernas stränghet att qväfva sig sjelft inom dem. Mycket allvar råder också så väl i tänkesätten, som i den kristliga undervisningen inom föräldrahuset och hos presterskapet. Christendomskunskap, denna gudomliga kraft uti menniskosjälen, fordras derför af en hvar, som i Dalarne företager något af lifvets vigtigaste och betydelsefullaste steg.

I en af Leksands mest afsides liggande byar, egentligen lydande under Djura kapell, bodde gamle Sting Olers Michiol på en hemmansdel, som visserligen var ganska obetydlig, men af hvilken likväl gubbens stora hushåll hade sin tarfliga bergning. Gamle Michiol var enkling och egde endast tvenne söner, men hos honom bodde, enligt forntida sed, åtskilliga ogifta slägtingar, hvilka visserligen gjorde nytta i huset, men egentligen voro snarare ”skrifna på Michiol”, än stadda i hans tjenst. Detta förhållande, skadligt i många andra landskaper, emedan dessa ”skrifna” tjenstehjon egentligen äro lösa personer, som hvarken presterskap eller sockenmyndigheter rätt kunna hafva reda på, störde likväl icke ordningen hos Michiols, derföre att gubben, utan vidare omständigheter, tog sig husbondväldet öfver alla, som bodde i hans stuga, så väl sönerna och drängarna ned i stugan, som samtliga kullorna på loftet, och såg till att alla arbetade, hvar och en med sitt.

Sjelf förmådde gubben icke mera gå främst med plog eller lia, men han fortfor likväl att med egen hand så hvarje korn, som växte på hans tegar. Han var herre i sitt hus, det föll ingen af hans husfolk in att neka, så att när gubben talade till någon, reste sig denna vördnadsfullt, liksom för presten, eller någon af ”stränga öfverheten.”

Vårarbetet var slutadt och hade gått raskt, så att den lilla hvila landtmannen njuter emellan detta och höskörden, hade inträffat. Gubben kom just ifrån åkern med den tomma säcken, hvars innehåll han utströdt öfver jorden, der hans söner nedharfvade det. Han helsade på qvinnfolken, som voro sysselsatta med sina bestyr på gården. Under det gubben långsamt gick framåt, räknade han inom sig öfver antalet, liksom en herde gör med sina får. Han saknade en. En strängare blick rundtomkring sade honom, att det var den unga Börta, som saknades. Knappt hade tanken på att just hon var borta, vaknat, förrän gubben stannade. Han hade icke stått stilla en minut, förrän kullorna, som läste i gubbens ögon, vördnadsfullt och tyst, hvar och en på sitt ställe och vid sin syssla, stannade och tycktes afbida hvad han hade att befalla. Men han såg än en gång omkring sig, tycktes icke rätt belåten, ty han rynkade sina ögonbryn, och gick tigande in i stugan.

Så snart den vördnadsbjudande gestalten försvunnit genom stugudörren, sågo kullorna på hvarandra. ”Storfar såg efter Börta!” hviskade de till hvarandra, med en viss aning, som husfolk gerna bildar sig om en vördad husbondes innersta tankar.

”Jag vill ropa på henne!” sade Katred, som lät sitt arbete stå, och gick till gafveln af stugubyggningen, der ett slags balkong eller utbyggnad från loftet var belägen. Men den gamle hade redan, oaktadt sin ålder, begifvit sig uppför den branta stegen, som ledde upp till detta qvinnornas och klädernas rum; ty utom det att husets qvinnor, samtliga ogifta, bodde här, var hela förrådet af husets kläder upphängt omkring väggarna. Här var således skattkammaren, eller den egentliga rikedomen sammanförd, ty i kläder, ofta dyrbarare än man vid första påseendet skulle tycka, består isynnerhet Dalallmogens förmögenhet

Börta satt på en kista, med en ny och prydig Dalkarlsrock på knäet. Hon var sysselsatt att med ljusblått silke och

med den egna, ofta smakfulla konstfärdighet, som tillhör kullorna, brodera formerna af en prydlig lyra på axeln af rocken. I samma ögonblick, som gubben inträdde i loftrummet, steg hon upp och lade, blyg och rodnande, rocken ifrån sig.”Så!” sade gubben: ”Jag ville se, om du var hemma och flitig, Börta.”

”Börta!” hördes i detsamma en gäll röst nedifrån gården: ”Börta! Storfar koxade så stort på oss, när han kom hem från gärdet! Han såg att du icke var nere hos oss. Han tror kanske du är borta.”

Gubben låtsade som han icke hörde rösten derutanföre, utan vände sig helt vänligt till den unga, ännu mera rodnande flickan. ”Hvems tröja är det du syr på?”

”Lägg ifrån dig Gunnars tröja, och kom ner!” sade rösten der ute.

Börta rodnade ånyo.

”Är det Gunnars tröja?” återtog gubben utan att afvakta ett svar, som han hvarken behöfde eller erhöll af Börta: ”Den behöfdes ju icke färdig före midsommar! Men det, som redan är färdigt förut, kommer inte försent, då det tarfvas.”

”Skynda dig!” ropade Katred.

”Hur är det med min helgdagströja?” sade gubben. ”Har du sett om den behöfver lagas. Få mig se den i hastighet!”

Börta hade just haft den nere och lagat den, så att den låg bredvid henne på kistan. Tigande tog hon upp den och bredde ut den för den granskande gubben.

”Hör du då intet, Börta, eller är du döf?” skrek rösten så högt den vågade af fruktan att höras in i stugan. ”Du har väl aldrig somnat? Det kan du visst icke göra, när du sömmar på Gunnars tröja!”

Den allvarsamma gubben upplyfte ögonen och såg på den förlägna flickan, som icke vågade höja sin blick ifrån golfvet. Ett fint, skälmaktigt leende började spela i gubbens skarpa, ehuru af skrynkliga lock betäckta ögon. ”Det är någon, som ropar dig, hör jag”, sade han.

”Det är Katred!” svarade flickan. ”Jag vet icke hvad hon gör sig för omak.”

”Jag får lof att ha dig litet närmare under mina egna ögon!” sade gubben. Derefter, medan han var i sitt skälmaktiga lynne, gick han ifrån den bestörta flickan och rakt fram till gluggen, för att också sätta den andra i förlägenhet.

”Jag säger dig, Börta - - -” skrek Katred, men tvärstannade, då gubbens gråhåriga hufvud stack ut ur gluggen.

”Hvad vill du säga Börta?” frågade den gamle. ”Hvad har du sjelf sömmat? Börta har lagat *min* tröja.”

Småleende drog gubben sig tillbaka, medan Katred sprang sin väg. Han nickade vänligt åt Börta och begaf sig åter utför stegen.

Då gubben Michiol nedkommit i förstugan, stannade han och pustade efter den ovana ansträngningen några ögonblick. Derefter öppnade han dörren till kåvan eller förstugukammaren, dit han också ytterst sällan kastade en blick. Men i dag hade gubben kommit sig till att se sig om i sitt hus.

I kåvan stodo tvenne väfstolar. Sedan gubben en liten stund stått i dörren och betraktat den landtliga flitens verktyg, som nästan hel och hållen intogo den lilla kammaren, vände han sig utåt gården och ropade: ”Katred!”

Bäfvande och förlägen nalkades den unga kullan. Men gubben hade återtagit sitt vanliga allvar, så att det tycktes, som han glömt det lilla uppträdet vid loftet. ”Hvems väfvar är det, som nu äro uppe?” frågade han.

”Den ena är min, och den andra Börtas!” svarade hon med någon ångest, ty hon hade ännu icke fullkomligt hemtat sig från öfverraskningen.

”Så-å”, återtog gubben: ”och när hinner J väfva ned dem?”

”Börta har nog sin nere i veckan, som kommer”, svarade hon, ”men jag har väl fjorton dagar qvar ännu. Om jag

fick sitta litet mera vid, skulle jag kanske också få slut förr.”

”Så skynda dig, att vi få ut väfvarne ur kåvan!” sade gubben, och gick in.

Katred begaf sig till de andra kullorna, och snart befanns det, att de samtliga hade någon syssla i ladugården, ty dit församlade de sig. Det dröjde icke heller länge, innan också Börta kom utför stegen och infann sig på samlingsplatsen. Der var ett undrande och funderande hvad som nu kommit åt storfar och hvad han hade i sinnet.

Om aftonen, då karlarne kommo hem, satt gubben, tankfull på en bänk framför sin stora sparlakanssäng i stugan, medan Börta framsatte på det stora hvitskurade bordet den tarfliga aftonmåltidens mjölkfat och bröd. Det var en något öfverflödigare undfägnad, än den, som vanligen brukas, bestående af bara gröt, doppad i ett dåligt svagdricka.

Ingen talade ett ord, utan allas blickar voro fästade på den gamle. Börta måste då fram, och sade honom sakta att måltiden var färdig.

Då stod gubben upp och gick i högsätet. Alla knäppte händerna tillsammans och efter den allvarliga bönen satte de sig på sina vanliga platser. I Michiols hus, der han sjelf förde ordet, pratades icke mycket, då den gamle sjelf teg. Nu var der en särskild orsak till tystnaden, ty man väntade något ovanligt af gubben.

Men han leg och åt, som det tycktes, med något tungt på hjertat. Slutligen, just då måltiden tycktes slutad, vände han sig på en gång till den äldste sonen Matts: ”Du skall göra en säng åt mig, Matts! Jag skall väl bo i kåvan härefter, så snart kullorna fått ner sina väfvar.”

Alla sågo något häpna ut. Matts rodnade, och det frågande uttrycket i hans uppsyn förvandlade sig till en hemlighetsfull aning af glädje.

”Katred!” återtog gubben: ”har du någon helgdagströja färdig åt Matts?”

”Ja!” svarade den förvånade flickan, och hennes kinder vexlade snabbt sin färg mellan blekhet och rodnad.

”Börta har väl inte ännu slutat Gunnars granna sömmar, kan jag tro”, sade gubben, medan ett småleende spelade öfver hans åldriga drag: ”men hon somnar icke, när hon syr åt honom, har jag hört. Låt se, Börta, om du hinner färdigt tills om fredag! Och tack och heder skall du ha, för det du också tänkte på gamla far. Bittida om fredag gå vi till prosten.”

Nu ville glädje och fröjd bryta löst, men gubbens ansigte återtog ånyo sitt stränga allvar. Alla sågo med vördnad ochrörelse, barn i den gamles ögon tårar småningom begynte framtindra. ”Mina barn!” sade han, och rösten darrade af något annat, än ålderdom. ”Jag lemnar nu den stora stugan åt er båda. Många år och mycken glädje, men också många bekymmer hafva härinne, under detta taket, blifvit samlade på mitt nu så gråa hufvud. Här ären J båda födda, här införde jag henne som var er moder, såsom min brud. Här uppgaf hon sin anda! Gud välsigne eder, och gifve eder frid och enighet, barn! Då skall det icke blifva mindre ljust och glädjefullt härinne efter gamle Michiol, än det var under hans långa lifstid. Låt oss tacka och bedja Gud!”

Den vanliga bordsbönen förvandlades till en ömmare och varmare, då gubben stod upp och slutade måltiden.

Del blef ett nytt lif, en fördubblad verksamhet i huset, sedan gubben så oförmodadt förklarat, att de lysta och innerliga önskningar, som hittills endast lefvat i djupet af älskande hjertan, så snart skulle få vinna sin fullbordan.

Tidigt på fredagsmorgonen begaf sig den gamle åstad, följd af sina båda söner och de blifvande sonhustrurna. Matts gick glad och frimodig med sin kulla, den raska Katred. Men på Gunnars ansigte spelade emellanåt uttrycket af en oro, hvilken den eljest lifliga och skarpsynta Börta, nu sysselsatt med så många känslor inom sitt eget unga bröst, denna gång icke märkte.

Gubben inträdde med de sina i prostens rum. Denne gick fryntlig emot den hederlige Michiol, och begynte att först fråga efter huru allt stod till hemma, innan han efterfrågade ärendet, hvilket var lätt att gissa för den, som var van vid sådana anmälanden, som det nu framkommande.

”Jaså, min kära fader Olers Michiol”, sade prosten: ”så att du tänker gifta dina båda gossar! Men Gunnar är icke mer än par tre och tjugu år. Det är icke många år sedan han läste.”

”Visst kannen vara ung”, svarade Michiol: ”men så vill jag inte begära att han skall se på, när bror hans står brudgum, utan att också få den han vill ha. När jag i alla fall skall lemna stugan åt pojkarna, så må de få den begge två.”

Den blick, som fadersögat kastade på Gunnar, var så glänsande, att en åskådare som roat sig att anmärka den Svenska allmogens egenheter, icke kunnat underlåta att finna, huru den yngste sonen hade, tvärtemot den naturliga ordningen, en stor och afgjord förstfödslorätt inom fadershjerlat, fastän rättvisan, den oböjliga i dalkarlsbröstet, icke tillät denna förkärlek att röja sig annorlunda, än i någon obevakad blick.

”Jag önskar dig lycka, fader Michiol!” sade prosten: ”och ni, mina unga vänner, som nu företagit eder ett så vigtigt steg, hvaruppå hela eder välfärd beror, jag hoppas, att eder christendomskunskap är så lefvande och välbevarad i edra hjertan, att J väl kännen och hafven besinnat de pligter J åtagen eder. Den undervisning jag sjelf meddelat eder i edra yngre år, hoppas jag skall hafva gjordt eder till gudfruktiga och sanna christna, och den skall göra eder till fromma och trogna makar, då J nu gån att knyta äktenskapets heliga band!”

Med dessa ord uppslog prosten bibeln och lade den framför Matts. Han läste långsamt och redigt det föresatta stycket. Katred på samma sätt. Den gamle fadren stod med sammanknäppta händer och hörde andäktigt på samt tycktes erfara en innerlig uppbyggelse af de ungas läsning. Nu framkallades Gunnar. Han steg orolig, rodnande fram till bordet. Prosten visade honom hvilket ställe ur den heliga boken han ville höra, men Gunnar hade svårt att få fram ett ord. I början trodde prosten att det var blygsel, som återhöll honom, och sökte att hjelpa honom till rätta. Men det var omöjligt. Gunnar stapplade och hackade, så att det var alltför bedröfligt.

Fåfängt närmade sig Börta och försökte att underhjelpa sin fästmans minne med hviskningar. Den stackars Gunnar blef deraf än mera förvirrad, så att man tydligen insåg, att en sådan läsning icke kunde gälla.

Den gamles panna mulnade: ”Kannen int’ läsa?” sade han, sedan han en stund, full af bekymmer, lyssnat på den stackars ynglingens fåfänga försök att stafva ihop någon mening. ”Kannen int’ läsa? Det är väl svenska? Låt mig se!”

Långsamt framtog gubben ett par glasögon, tryckte dem på näsan och grep efter boken. Börta, i sin ångest, smög sig också fram för att hviska för den stackars Gunnar.

Prosten såg rätt missbelåten ut och betraktade, ännu tigande, den gamle, som stirrade i bibeln. Redan hvälfde prosten inom sig de skäl, hvarmed han ville visa tillbaka den gamles böner och motstå de ungas tårar, då Michiol, sedan han läst ut versen, som han begynnt, lade boken ned på bordet. Det var ett drag af smärta, som ilade öfver del åldriga anletet, men han sade med lugn och fast stämma: ”Kannen int’ läsa, så fårn int’ gift sig heller!” (Se Pl. 1.)

Då prosten fann, att gamle Michiols rättskänsla var alltför hög, för att ens sätta i fråga någon mildring af hvad som var rätt och tillbörligt, blef han rörd, och begynte med hjertliga ord förmana ynglingen och förebrå honom, att han så glömt och försummat sin christendomskunskap.

”Min kära Gunnar!” sade då prosten: ”du finner sjelf, att du nu måste vänta med ditt bröllopp, medan vi fira din brors. Låt se, att du förkofrar dig och återhemtar hvad du försummat, så att brölloppet icke kommer för långt efter hans!”

Nu kastade Prosten sina ögon på den i tårar utbristande Börta. ”Mitt barn!” sade den vördnadsvärde läraren: ”Du hade väl bort veta huru det stod till med din tillämnade brudgums christendom. Du var sjelf ett af mina snällaste läsebarn, då du fick gå fram till Herrans bord. Men kanske har också du försummat din christendomskunskap. Stig fram, så får jag höra, om du med Gunnar har helt och hållet förgätit hvad som likväl är det nödvändigaste. Sök att öfvervinna din gråt, då du nu har att svara på frågor, som röra ditt eviga väl och icke allenast den timliga glädjen!”

Ehuru gråten ännu satt Börta i halsen, sväljde hon tårarne och såg vördnadsfullt på sin lärare, medan han bläddrade i bibeln. Hon läste det förelagda stycket med mycken redighet och säkerhet.

Då Prosten derefter begynte sjelfva det hufvudsakliga förhöret, blefvo hennes svar allt mera snabba och bestämda. Läraren just fann sig uppmuntrad af den trohet, med hvilken de heliga lärdomarna blifvit bevarade i den unga qvinnans själ.”Det gläder mig af hjertat,” sade Prosten, ”att finna, att ett af mina skriftebarn så väl behållit läran. Jag hoppas att du också, då du är ganska väl bevandrad i Herrans bud, ställer ditt lefverne derefter. Det gör mig ondt, att ditt tilltänkta bröllop med Gunnar, som jag vet föröfrigt är en redlig gosse, icke kan få ega rum för närvarande. Men han kan lätteligen återhemta hvad han glömt, så framt han vill använda sin flit derpå, och då kan fader Miehiol få den glädjen på sin ålderdom,, att också se den yngste sonen lyckligt gift”.

Matts och Katred hade under tiden kastat på hvarandra uttrycksfulla blickar. De hviskade några ord sinsemellan, och framträdde derefter båda till gubben. ”Om far inte har något deremot”, sade Matts, ”och vördig Prosten inte heller tager illa upp, så ville gerna jag och Katred vänta på Gunnar och Börta. Han lär sig nog igen sitt läsa, det kan vördig Prosten lita på”.

I prostens blickar darrade en tår af rörelse öfver den kärleksfulla enighet, det okonstlade ädelmod, som röjde sig hos det enkla folket.

Den gamle Michiol nickade bifall, skakade prostens hand, bad honom ursäkta det besvär, som blfvit förorsakadt, och tog afeked. De fyra unga följde honom.

-- FÖRHÖRET.

dalarne 1.

DALARNE.

2.

GUNNAR OCH BÖRTA.

Under hela den långa vägen yttrade gubben icke ett enda ord. Han samlade alla sina krafter, för att styra sin känsla, och han lyckades. Icke ett drag af harm eller förebråelse syntes i hans blick eller gick öfver hans tunga, och när alla hemkommit, gaf han tillsägelse om hvilka arbeten skulle företagas. Men han nämde icke hvem, som borde utföra hvarje arbete, utan lemnade det åt husfolket sjelfva.

Sedan fader Michiol ingått i stugan, samlade sig husets öfriga medlemmar till en rådplägning, hvilken, såsom vanligt, egde rum i ladugården. Till följe af denna öfverläggning blef det nu en allmän, mera ansträngd flit vid sysslorna, ehuru de skedde tyst. Allt hvad den gamle befallte, utfördes med en täflande ifver, och alla tycktes, liksom af en hemlig instinkt drifna att visa en ännu större vördnad och uppmärksamhet emot gubben, som lidit den sorgen af sin yngsta son.

Men Börta begaf sig upp på loftet och Gunnar följde henne. De båda älskande visade sig endast vid måltiderna. Allt arbetet förrättades af de öfriga. Börta och Gunnar läste. (Pl. 2.)

Det var en kärlek, som undervisade, det var kärlek, som fattade. Tvenne unga oförderfvade, älskade hjertan ega en kraft, en förmåga, som hos andra förefaller såsom underverk. Undervisningen skedde med hjertat, lika mycket som med förståndet. Den lifliga Börta, med ett af naturen klart begrepp, väl utveckladt af den värdige läraren under hennes läsning till den första nattvardsgången, visste såväl att fästa i minnet, att uttyda för sin fästman, hvad hon meddelade honom, att äfven i hans själ ett ljus uppgick.

I dessa stunder, dem kanske det öfverbildade och egenkära verldssinnet skulle finna löjliga, meddelade dock tvenne ädla, ehuru enkla själar, den gudomliga sanningens ljus åt hvarandra, ty äfven hon, som undervisade, fann

i undervisningen sjelf allt mera ljus och klarhet för sit eget medvetande. De älskandes läsning föreföll dem derföre båda såsom en underbar förnöjelse: de kunde icke sjelfva fatta, än mindre med ord uttrycka hvad de båda kände vid dessa högtidliga samtal, som mången gång, utan att de visste hvarföre, lockade dem till tårar, men så ljufva tårar, att de liksom smälte hvarandras hjertan.

Men allt gick icke så lätt att lära sig, emedan Börta sjelf saknade den högre öfverblick, som leder och sammanbinder undervisningen till ett helt. Men denna brist ersattes af en enkel och fast tro, en innerlig håg hos båda. Lika outtömlig, som hennes tålamod, var också hans trogna ihärdighet. Så länge den långa sommardagen lånade dem sitt ljus, läste de; men då den korta nattskymningen inbröt, förklarade hon det som borde fattas med förståndet. Så fortgick undervisningen utan afbrott, dag och natt; ty så snart en ögonblicklig slummer kom öfver den ena, väcktes den af den andra.

De tvenne älskandes arbete var heligt för hela huset Ingen ville eller vågade störa dem med ens ett ord. Men i hvarje blick strålade icke blott välvilja och deltagande, utan en viss vördnad till dem, under deras vigtiga förehafvande. De kände också båda detta de öfrigas deltagande såsom en uppmuntran, ett lifvande bifall.

Gunnar var liksom fruktande för den gamle och vågade icke se honom i ansigtet. Gubben kastade också sällan någon blick på ynglingen och tilltalade honom aldrig. Ett och annat vänligt ord kunde han säga till Börta eller Matts och Katred, men måltiderna voro tystare, än vanligt.

Så förflöt en vecka.

__GUNNAR OCH BÖRTA.

(dalarne 2)

DALARNE.

3.

LYSNINGEN.

Det var Thorsdagsafton. Börta hade en gladare uppsyn, än hon haft de öfriga dagarna, ehuru äfven då ett uttryck af tyst sällhet sväfvade öfver hennes drag. Men den förut drömmande, tankfulla blicken hvilade nu tryggare och säkrare på den, som mötte densamma.

När måltiden var slutad och man läst ifrån bordet, framträdde Börta, med ett eget uttryck af blyg frimodighet, till den gamle. Hon såg upp på honom och knäppte, liksom hon sjelf skulle läst, tillsammans händerna, i det hon sade: ”Nu kan Gunnar!”

Den gamle såg på henne med en genomträngande men vänlig blick. Utan att tveka eller dröja, sade han endast: ”Tag ned min heldagströja i morgon bittida, Börta! Vi gå till Prosten, barn!”

Hans öga flög till Gunnar med en känsla af välbehag, och en annan blick på Matts och Katred sade också dem att de skulle medfölja.

Icke utan förvåning såg prosten den gamle med de sina återkomma, och det var ett uttryck af djupt missnöje, som flög öfver hans drag vid den tanken, att kanske gamle Michiol låtit öfvertala sig att hos honom fälla en förbön för den försumlige sonen.

Men Michiol såg glad och frimodig ut. Icke en gnista af misstroende röjde sig i hans drag och blick, då han helsat prosten och derefter sade: ”Nu kann’en, vördig prost!”

″Det är knappt möjligt, min kära fader Michiol!” sade prosten: ”men vi måste väl förhöra honom ånyo. Sitt ner så länge, Matts, och du, Katred, derborta! Sätt dig också, gamle Michiol!”

”Tack, vördig prosten!” svarade gubben. ”Jag står väl och hör! Låten nu läsa!”

Bibeln framtogs. Prosten fann, till sin förvåning, att läsningen i sjelfva verket gick rätt väl. Gunnar gjorde godt reda för sina christendomsstycken, och då ingen invändning kunde göras emot försvarligheten af hans kunskap, frågade den förvånade prosten: ”hvem har lärt dig, Gunnar?”

Då glänste gamle Michiols ansigte, ögonen tindrade, och han slog Börta på axeln. ”Det har hon gjordt!” sade han. (Pl. 3.)

Prosten betraktade ett ögonblick med faderlig välvilja den unga flickan, framtog derefter kyrkoböckerna och utfärdade i vederbörlig ordning lysningarne för de begge paren.

Då den gamle med sina söner och deras blifvande hustrur begaf sig hem, var han språksammare än vanligt, och roade sig att bry Börta, som han kallade för en rätt skolemästare. Men hon var så glad öfver den gamles vänlighet, att den, som djupare kände menniskohjerlat, väl kunde tveka att bestämma, hvilkendera känslan i detta ögonblick var mäktigare hos henne, tacksamheten för den vördade gamles välvilja eller glädjen att snart hinna sin kärleks högsta lycka.

--LYSNINGEN (dalarne 3)

DALARNE.

4.

AFSKEDET.

År förflöto. Den gamle Michiol hade inflyttat i kåvan, men han fortfor att utöfva sitt husbondvälde, så att det var han, som ordnade hela hushållningens gång, ehuru hans söner redan skänkt honom värdigheten af farfar. Husfolket förblef, såsom förut, i ett slags patriaikaliskt beroende af den gamle.

Bland kullorna, som bodde på loftet, var en, på långt håll slägt med Michiols hustru. Denna tycktes efter Börtas giftermål hafva vunnit första rummet i gubbens ynnest: det var Marit, eller såsom hon fullständigt benämndes, Nislas Marit Ersdotter. Hon var från Rättvik, och bibehöll, såsom det i Dalarne brukas, sin ärfda drägt, ehuru hon nu tjente, eller åtminstone uppehöll sig och var skrifven i en annan socken. Marit tog serskildt hand om gubben, sedan Börta fått mer att sysla med man och barn.

Ett missvextår, den för Dalarne mer än för andra landsorter förfärliga landsplågan, hade gått öfver landet. Under vintern var ofta stor nöd i gamla Michiols hus, men då gubben inskränkte sin egen föda, och qvinnorna utblandade brödet med allt mera bark, vågade ingen knota. Den som uppehöll modet hos alla, ehuru hon förtärde minst, var Marit. Börta deremot tycktes djupast bedröfvad, och kanhända var det hennes tysta sorg som hade liksom smittat Gunnar. Ingen kan genomskåda modershjertats djup, men som man trodde var det bekymret för den lilla dottern, som tärde på Börtas hjerta. Emellertid var det den gamla seden hos Michiols, att i främsta rummet barnen skulle hafva sin nödtorft: de fullvexta, som hade begrepp om nöden, borde kunna lida och svälta. Vid jultiden, då det öfverflöd, som i Dalarne kunde förvärfvas, eljest vankade, var detta år så knappt, att endast barnen till högtiden finge oblandadt bröd. Ju mera folket afmattades af bristen, desto trögare begynte sysslorna att gå. Hungern medför icke blott ögonblickliga lidanden, utan den plundrar äfven framtiden på krafter, så att den icke, om den också afhjelpes för ögonblicket, låter sina offer slippa långsamma följder.

En dag voro de bleka gestalterna i Michiols hus samlade till sin knappa måltid. Börta var djupare nedslagen än vanligt; hon hade försummat att göra sina sysslor i ladugården, och i stället gråtit. Försummelsen hade icke af husbonden eller någon bland männerna blifvit bemärkt, ty Marit hade med otrolig skyndsamhet förrättat

sysslorna i hennes ställe. Det var Katred, som hade sett försummelsen, och som beslöt att anmäla den för gubben.

Så snart bordsbönerna blifvit lästa, och alla satt sig på sina platser, sade Katred rent ut, att det aldrig kunde bära sig med Börtas gråtande. Gubben såg, vid denna underrättelse, först på Katred med en sträng uppsyn, derefter vände han långsamt ögonen på Börta, som, utan att svara ett ord, endast brast ut i förnyade tårar. Gunnar rodnade och sade blott, att sysslorna i ladugården voro fullgjorda. Han kastade vid denna anmärkning en tacksam blick på Marit

”Gråt hjelper icke för annat än synden,” sade Michiol. ”Gråt icke öfver kroppens nöd, barn! Om också kroppen försmäktar, behöfver själen icke gå förderfvad. Lider du mer än vi andra, Börta?"

Börta svarade endast med en allt häftigare gråt, och tryckte sitt späda barn i sina armar.

Michiols öga dröjde en stund, allvarligt pröfvande, på den honom så kära sonhustrun. Derefter vände han blicken mörknande på Katred. ”Du har starkare sinne, Katred,” sade han. ”Men kom ihåg skriftens ord: den svaga tager upp! Jag vet hvad Börta vill. Kunnom vi tåla till våren, Gunnar?”

Gunnar såg upp. ”Som J vill, far!” sade han: ”Men ju längre vi dröjom, ju mindre ha vi qvar både af födan och styrkan.”

”Den som går ut på arbete före våren, hans arbete blir tigga,” yttrade gubben.

”Vi ärom för många,” anmärkte Matths. ”Den litsla hemmansbiten kan icke föda oss alla.” En sidoblick, nästan oförmärkt, flög till Marit.

Marit trädde fram. ”Jag vill gå!” sade hon. ”Jag har ingen rätt att vara här.”

Gubben Michiol höjde rösten och upprepade: ”Den som går ut på arbete före våren, hans arbete blir tigga.”

”Jag vill gå!” upprepade Marit långsamt, men med en stadig röst.

”Än har ingen ur mitt hus gått ut på tiggarstigen,” sade Michiol befallande. ”Det sker icke heller härefter. Herren har pröfvat oss i år, men jag vet att han hjelper oss åt året. Du skall fara till köpmannen i morgon, Matths! Vi vilje se till, hvad vi kunne gifva honom i pant Då nöden ligger så hårdt på, må vi icke blygas för vår fattigdom. Kreaturen sälja vi icke.”Gunnar trädde ett par steg närmare fadren. ”Vi ha två månader ännu, innan utvandringarna begynna,” anmärkte han: ”Det blir tunga två månader, far. Men törhända hjelper oss vår Herre.”

”Far!” inföll Matths, i det han också reste sig upp: ”Jag är äldre än Gunnar. Låt mig och Katred gå!”

Börta spratt upp ur sin gråt. Hon räckte bedjande handen emot den gamle och såg på honom genom sina tårar, men yttrade inte ett ord.

”Du reser i morgon till köpmannen, såsom jag har sagt,” befallte gubben. ”Sedan skall jag tala, när tider blir!”

Motsträfvigt, men dock utan yttre gensägelse, återtogo alla sina platser, till dess den magra måltiden blifvit slutad.

Sedan gubben Michiol gått in i sin kammare, skingrade sig äfven det öfriga husfolket till sina sysslor.

Börta och Marit gingo tillsammans på loftet. Börta begynte att beskåda Gunnars kläder. ”Det är du, Marit, som har lagat dem,” utbrast hon.

”Ja,” svarade Marit. ”Jag såg att du hade så mycket med lisskullan (barnet) att syssla. Du har förlorat allt mod, Börta. Tror du då inte, att det hårda året en gång går öfver, det också? Men säg, Börta, ämnar du gå med Gunnar?”

”I lust och nöd!” sade Börta häftigt. ”Jag släpper honom icke. Jag har talt med far. Jag har sagt honom allt.”

Marit rodnade. ”Om du går, Börta, skall jag sköta dina sysslor under tiden.”

Hastigt trädde Börta nära intill flickan, såg henne skarpt i ögonen och utbrast: ”Ser du, Marit, Gunnar följer med mig. Han blir icke hemma.”

”Jag vet det ju!” sade Marit med en viss häpenhet.

Börta såg henne ännu några sekunder i ögonen, men drog sig derefter, utan att yttra något mera, tillbaka till stugan, der hennes barn låg.

Då Matths återkom från staden, medförde han mjöl, som köpmannen borgat honom, så att känslan af hunger och nöd tills vidare var förjagad.

Börtas lynne förblef sig icke likt. Hon lade helt och hållet bort att gråta, men blef i stället bitter emot Marit, ehuru den unga kullan med oryggligt tålamod fördrog hennes orättvisa och endast med fördubblad ifver skötte icke blott sina egna, utan äfven Börtas försummade pligter i huset. Börta tycktes icke bry sig om något annat i verlden än sitt barn.

Så snart snön gick af och det sålunda kunde blifva utsigt till arbete neråt landet, hade Gunnar och Börta beslutat att vandra ut. Matths såg det med ett visst missnöje. Såsom äldsta brodren tyckte han sig mera klok och erfaren än Gunnar, och hade väl derföre lust till den företrädesrätten, att få se sig litet om ute i verlden. Men gubbens magtspråk hade afgjordt saken. Matths begaf sig derföre, då dagen för afresan inträffade, helt tidigt till utmarken, för att begynna vårens arbeten hemma och derjemte slippa taga afsked af sin broder. I hans hjerta hade missnöjets onda ande redan börjat rufva öfver dystra tankar.

Solen sken med sin egna vårliga glans på den fattiga stugan. Gubben Michiol satte sig att njuta af solskenet utanför väggen. Då snörde Gunnar sin ränsel, vinkade åt sin hustru, som tog barnet på armarna, och båda makarna framträdde till fadren för att taga afsked.

Marit kom i detsamma från ladugården, besinnade sig några ögonblick och ställde sig derefter bakom gubbens stol (se pl. 4).

Gubben Michiol kände sig högtidligt upprörd. Såsom seden var hos de gamle, ville han gifva sonen några förmaningsord och sin välsignelse på vägen. ”Min son och min dotter!” talade gubben: ”Jag tager nu afsked af eder, och låter eder en tid gå ut i verlden på egen hand. Jag har två gånger varit ute i kungens stad, jag också, och jag kan derföre ge eder några goda råd på vägen. Om j kunnen, så skaffen eder arbete tillsammans: en half hjelp af en fulltrogen hustru, är bättre än två grannars handräckning. Kom ihåg, Gunnar, att din hustru har också lisskullan att sträfva för: hvad en duglig karl tager af sin hustrus börda, det tynger honom mindre än intet. Kom ihåg, Börta: drygare är styfvern, som kullan spar, än dalern, som karlen till huset drar. Så har jag hört af far och farfar, barn. Här hemma hafven j fått lära: Hårdaste bädd blir mjuk för en trött, och hungern gör beskaste brödet sött. När J kommen tillbaka med arbetsförtjensten, då vill jag att J skolen besinna: hvad flit och arbete draga till bo, det vexer hemma beständigt i ro. Du, som har godt för läsningen, Börta, lägg dessa Gubben Michiols ord på minnet. Det kan vara godt för er begge! Se så, barn! Gud vare med eder!”

Far och son räckte hvarandra händren. Både Börta och Marit hade uppmärksamt lyssnat till den gamles förmaningar, då ett buller hördes på vägen som ledde förbi stugan. Det var en liten flock andra utvandrare.

”Vi få sällskap, far!” sade Gunnar.

”Jag vill säga bara ett par ord till,” inföll Börta: ”Farväl, fader Michiol! Och farväl, du Marit! Fast jag ingen vet, som jag heldre vill veta hos storfar, än dig, Marit, så länge jag är borta, så önskar jag vara borta så länge jag har med mig hjertans kär.”

Det flammade till i gubben Michiols ögon. Han vände sig om och såg skarpt på Marit. Den unga kullan såg helt bestört ut och rodnade. Men med ett eget uttryck af ädelhet, äfven hos de så kallade obildade icke ovanligt, svarade hon: ”hvad jag vet, är att jag skall vara mån om far, och hade du velat lemna lisskullan här, nog skulle jag, med Guds hjelp, svarat för henne.”

”Nej, jag släpper icke min lisskulla!” svarade Börta häftigt, och vände sig om för att gå.

”Jag skall arbela dubbelt, då jag arbetar för både hustrun och barnet!” sade Gunnar.

Gubben Michiol reste sig upp. ”Gud vare med eder, mina barn! Följ mig in, Marit!”

Med en vänlig nick aflägsnade sig de båda makarne med sitt barn. Gunnar kastade icke en enda blick tillbaka.

Marits ögon hade tårats, men vördnaden för den gamle, och känslan af en viss bitterhet i Börtas ton och blick återhöllo hvarje uttryck af bedröfvelse öfver afskedet. Hon följde den gamle i hans kammare, der han lät henne läsa för sig i bibeln en stund.

*AFSKEDET (dalarne 4)

DALARNE.

5. KULLAN I DÖDA SKOGEN.

Den visserligen icke särdeles betydliga sparpenning, som utgör Dalkarlens behållning, då han från en lyckad utvandring återvänder till hemmet, är dock för honom ett stort och icke blott oftast tillräckligt, utan till och med mångengång rikt bidrag till hans bergning. Om han lyckats att finna ett redbart arbete och icke blifvit lockad att förspilla sin kraft och sin förtjenst på krogen, vinner han, utom penningar, äfven menniskokännedom och en viss trygghet, att genom egen förmåga kunna förvärfva sitt bröd. Men också medför han, om han råkat i dåligt sällskap eller fått ringa och ostadigt arbete, till hemmet ett förderf, som der, ehuru hämmadt i sitt utbrott, likväl fräter hans inre och gör honom slutligen från fattig och förtviflad till brottsling.

Men sättet, hvarpå förderfvets makter snärja menniskan, äro olika. Än öfverrumplas den lättsinniga af lasten och sjunker med ens i ohejdad fart till dess afgrund; än smyga de elaka vanorna småningom giftet i hennes tänkesätt, så att hon sjelf icke förmår varsna huru hon kommit så djupt. Men det gifvas också onda ögonblick, då en enda tanke stjäl sig in och biter sig, såsom en svartalf, fast i själen, utan att mera kunna förjagas. De onda ögonblickens tanke släpper icke sitt tag i hjertrötterna, om icke dessa genomträngas af den heliga ödmjukhetens underbara lif. I ett stolt och afundsamt sinne utvecklar sig den onda tanken, helst när den döljes och rufvas af klokhet och yttre tvång, till något ovillkorligen brottsligt.

Den gamle Michiol var mera stilla än vanligt den sommaren, då Gunnar och Börta voro borta. Han kom senare ut till åkerarbetet och det tycktes som han icke så noga gaf akt på det som gjordes. Mången fåra, som eljest skulle kostat Matths en anmärkning, fick nu ligga som den fallit, och Matths, med sin mulna uppsyn, gjorde arbetet så släpigt och trögt, att gubben snart ledsnade att se på honom. Då gick gamla Michiol in i kåvan, tog fram glasögonen och läste i sin gamla bibel. Gubben såg illa och hade just aldrig varit så särdeles kunnig i sjelfva läsningen, fastän han ägde ett utmärkt godt begrepp. Det hände derför mer än en gång att han kallade in Marit och lät henne läsa för sig.

Marit hade, efter den unga mannens och hans hustrus afsked, också blifvit liksom modstulen. Hennes sysslor gingo icke med samma fart som förr, och hon tycktes endast vara tillfreds, då hon fick läsa för den gamle. Ett par gånger knotade Katred öfver hennes försumlighet i sysslorna, men Matths tillsade sin hustru, att ingenting låta sig märka rörande Börta, ty då skulle gubben bli ”rent viller”, som han uttryckte sig. ”Hon bär ju gubben på sina händer, och aldrig har han varit så passad, som hon passar honom”.

Hvarje söndag vandrade gubben till kyrkan. Den, som aldrig blef hemma, då gubben gick, var Marit. Hon hade visserligen bordt, i tur med de andra, blifva hemma för att vårda kreaturen, men hon visste alltid att ställa så till, att hon hade bytt bort sin söndag. Vägen till moderkyrkan var lång, och ledde öfver en skog. Der var det gubben Michiols vana att hvila sig vid en stor sten, som just var belägen vid gränsen emellan tvenne byars utmarker. Både på hem- och bortvägen, satt gubben der, och Marit läste då för honom i psalmboken.

En söndag, sedan de hört en besynnerlig predikan, som i synnerhet framställde åtskilligt om Gamla Testamentets offerseder, utbröt, under det de sutto vid gränsestenen, en ovanligt stark åska. Marit läste, under det dundret

rullade öfver deras hufvuden, den ena psalmen efter den andra, emedan gubben förklarade att han kände sig alltför trött för att genast fortsätta vandringen, äfven om han skulle blifvit genomblöt.

Medan den gamle och flickan så sutto der ensamma, ty allt det öfriga kyrkfolket hade redan skyndat hem, hördes en mångdubbladt skarp åskknall helt nära dem båda, och en blixt slog ned i en torr gran bakom dem. Det var ett af dessa döfvande åskslag, som icke äro ovanliga i skogstrakter, och som med ett slags förstenande kraft träffa allt lefvande i sitt grannskap. Psalmversen förstummades på flickans läppar och den gamle Michiol föll sanslös med hufvudet emot stenen.

Marit kände en besynnerlig tryckning öfver hjessan, men hon fattade, liksom instinktlikt gubbens hufvud för att resa upp honom, utan att gifva akt på sin egen plåga. Dåuppsteg ur den blixtslagna granen en rök, som efterföljdes af sprittande lågor. Det visade sig att åskan antändt det träffade trädet. ”Far!” ropade Marit ifrigt: ”skogen brinner!”

Den gamle återvann sansningen och slog upp sina ögon: ”Herren hjelpe oss!” suckade han.

”Kom far, låt oss skynda härifrån!” bad Marit i sin ångest.

”Ja, vi skola säga till grannarna, att de skynda hit och släcka!” återtog gubben och reste sig, med kraftig ansträngning, för att aflägsna sig från det farliga stället.

Marit fattade hans hand och ledde honom.

Bakom dem ökade sig elden allt kraftfullare i den träffade granen. En gråblå slöja af rök omslöt först hela den stolta månggreniga stoden, der de sprittande lågorna, liksom juveler på ett furstligt bruddok, spelade i flere färger, tills de hunnit nog styrka att sluta sig tillsammans. Då rusade den förenade flamman uppåt och under ett vildt, liksom hånfullt prassel, förtärde alla qvistar och barr, så att slutligen endast sjelfva stammen och de gröfsta grenarna, iklädda en glödande färg, qvarstodo.

Men medan den första granen erbjöd ett sådant skådespel, beredde sig den nästa att upprepa det. Elden grep från det ena trädet till det andra. Och emedan ännu intet regn fallit, oaktadt den rasande åskan, blef eldens fart allt snabbare. Ju högre lågorna stego, ju djerfvare kastade de sig också från träd till träd. Snart härjade en fasansfull skogseld hela trakten.

Marit vandrade emellertid med den gamle utefter vägen och hann knappast fortare, än skogselden följde.

Slutligen vid en skogsbäck blef gubben öfvergifven af sina återstående krafter. Han föll till marken och förklarade, att han icke förmådde gå längre.

”Skynda då, Marit, till byn och säg till grannarna att de komma och gräfva emot elden!” sade han.

”Jag öfverger icke er, fader Michiol!”

”Mig kan du i alla fall icke hjelpa. Jag är så gammal”.

”Men då vill jag icke lefva heller, om jag skall lemna er här!”

”Åh, du är ung och har ännu mycket olefvadt”.

”Det vet Herren allena! Men jag vill icke lemna er här, far!”

”Hjelp mig att gå öfver bäcken, så är jag säker. Elden går icke öfver den.”

Marit ansträngde sig för att få gubben öfver den lilla spången, och det lyckades henne slutligen, ehuru hans tunga gestalt var större, än som svarade emot hennes ingalunda svaga krafter.

Sedan gubben erhållit plats vid ett klippstycke i en liten öppning i skogen, sade han: ”Nu Marit! skynda till grannarna. Vi stå icke till svars, hvarken för Gud eller menniskor, om vi icke säga till åt grannfolket”.

Då Marit gret och vägrade, tillade gubben med sträng röst: ”Nu är det min vilja, att du går, Marit, och du kan säga till drängarna att de komma hit till stället. Om det behöfs, få de bära mig undan”.

Ehuru bekymrad och motsträfvig, lydde flickan ändtligen.

Sedan hon satt den gamle i en, som hon tyckte säker och beqväm ställning, begynte hon att springa. Den kända skogsvägen förde henne till byn, der hon redan på långt håll, med höga rop väckte folkets uppmärksamhet. Genast samlade sig karlarna och sprungo med yxor och spadar, till det anvisade stället. Marit sprang ånyo i spetsen för dem, för att visa vägen.

Den unga kullan hade ansträngt sig till det yttersta. Men en obegriplig ångest jagade henne. Hon störtade fram, för att hemta gubben Michiol ur skogen. Men han satt icke mera der hon lemnat honom. Då hon fann hans plats tom, uppgaf hon ett genomträngande skri och ville störta in ibland de vilda flammorna. Men folket från byn återhöll henne. Man rördes af hennes ömhet för den gamle, och de hårda dalkarlarne betraktade den förtviflade med tårar i ögonen. Då slutligen äfven byns qvinnor ankommo till stället, öfverlemnades Marit åt deras vård, medan männerna grepo an sitt släckningsarbete.

Men den rörelse, som skakat de innersta strängarna af Marits väsende, kunde icke upphäfvas. Hon hade förlorat sitt förstånd och den olyckliga skrek endast: ”Hvad skall jag säga då han kommer? Jag har ju öfvergett far!”

Det förskräckligaste var att den gamle alldeles icke, såsom hon trodde, omkommit. Sedan han hvilat en stund, begaf han sig framåt stora vägen och kom på den fram till byn, medan Marit förde folket på en genväg.

Qvinnorna förde den olyckliga, som med våld måste hållas, också slutligen till byn. Då hon dit ankom, satt gubben och väntade på henne. Vid hennes åsyn gick han vänligt emot henne.

Men hon vred sig förtviflad emellan de andra qvinnorna, hon ömsom gret och ömsom skrattade vansinnigt. Gubben Michiol ropade hennes namn. Då stillade hon sig ett ögonblick och lyssnade.

”Marit!” ropade gubben: ”Kom hit, barn! Du ser ju att mig skadar intet”.

”Nu ljuga de för mig”, utbrast den vansinniga. ”Du är icke min Michiol! Du är en skälm, gubbe!”

Den gamle gick fram till henne, såg med häpna, men stränga blickar på henne och återtog: ”Känner du mig icke, Marit? Ser du icke, att jag har intet lidit af skogselden?”

Kullan gaf till ett hånskratt: ”Du är icke hans far, fast du har hans hatt! Du är en skälm, gubbe”.

Michiol tycktes förstenad af fasa. ”Herren förbarme sig!” suckade han. ”Kan det vara möjligt att hon förlorat förståndet? Marit, jag säger dig, Marit, se på mig! Se mig i ansigtet!”

Men den vansinnigas stirrande blickar flögo utan den egna förståndets säkerhet, som utmärker en förnuftig menniskas ögon, omkring på alla föremål, utan att fästa sig vid något”, ”De ljuga för mig!” ropade hon endast.

Då räckte gubben ut sin hand, grep henne i armen och skakade henne. ”Marit, känner du mig?”

”Nej, nej!” skrek hon, intagen af sitt förvillade begrepp: ”Du är icke han, du är icke hans far!”

Den gamle vinkade åt de öfriga kullorna att draga sig tillbaka. Derpå fattade han Marits hufvud och vände hennesansigte emot sitt. ”Jag säger dig, barn”, sade han med djupt allvarlig och strängt hotande röst, ”och jag beder dig för min skull och för alla menniskors skull och för Herrans Guds skull, tag ditt förnuft till fånga! Se mig i ögonen!”

Men förgäfves! Den olyckliga endast skar tänderna och ville slita sig lös.

Då lyfte gubben sin hand och slog henne.

Hon böjde hufvudet för de hårda slagen, som träffade hennes skuldror och nacke, men hon fortfor i sitt vansinniga skri, som nu blandades med hånskratt.

Gubben Michiol trädde tillbaka. ”Tag henne! Håll henne! För henne hem!” befallte han, med bruten röst, de andra kullorna, som skyndade att gripa den olyckliga.

Dervid knäppte gubben tillhopa sina knotiga händer och ur hans ögon brusto strida tårar, som strömmade öfver

de skrynkliga kinderna.

På gubbens tillsägelse upptogs nu en häst, och en kärra förspändes. Tvenne de starkaste kullorna i byn satte sig upp i kärran och togo Marit emellan sig. En tredje kulla ledde hästen och gubben gick bedröfvad efter, emellanåt stödjande sig emot kärran.

Så ankommo de till Michiols gård.

Gubben befallte Katred att införa Marit i stugan och tillsade med sträng röst, att alla skulle noga hafva akt på henne och behandla henne välvilligt. Sjelf gick han in i kåvan.

Men då Marit en liten stund varit stilla, och de omgifvande tyckte sig kunna släppa henne, rusade hon hastigt på Katred och ville slå henne. Den hårda Katred emottog icke godvilligt hennes slag, utan den vansinniga blef med sträng handkraft kufvad och slutligen bunden med ett rep.

Den gamle Michiol tycktes hafva förlorat sitt inflytande inom hus, sedan han blifvit nedslagen, och kunde icke afstyra all den hårdhet som Katred visade mot den vilda Marit. Det blef derföre esomoftast händelsen, att medan gubben i sin enslighet endast grubblade öfver hvad som icke kunde hjelpas, måste Marit utan föda och vård stryka omkring i granngårdarna, der man bemötte henne med misskundsamhet och gaf henne någon föda.

Men Marit besökte oftast den nedbrända skogen, eller som den med ett betecknande uttryck af allmogen benämnes, ”den döda skogen”. I byarna berättades att man mången natt sett den vansinniga kullan löpa genom den förkolade trakten och dervid än sjunga långa, melankoliskt utdragna läten, än uppgifva förskräckliga hånskratt. Åtminstone ett par gånger i veckan besökte Marit hemmet och hade då den för vansinniga högst egna vanan, att tvätta och putsa sina kläder. Gubben talade då alltid några ord till henne, men hon svarade honom ständigt så oredigt att han skakade på hufvudet och gick in i sin kåva igen.

Det var en höstdag, Katred kom från ladugården och Matths från gärdet. De möttes på gården.

Katred hade något på hjertat, som hon ville meddela och stannade derföre just i vägen för Matths.

”Hvad vill du, mor?” frågade Matths något förvånad.

”Jag har tänkt på något”, svarade Katred, med en fundersam blinkning.

”Så säg då”.

”Vi kunnom icke alla lefva på det lilla hemmanet. Skall det nu delas också?”

”Hvarför skulle det delas?”

”Hälften år ju vårt och hälften Gunnars. Nog går det än som det går. Men när Börtas lisskulla och vår lilla Anders bli stora, så kunna de kanhända icke förlikas”.

”Det kunna vi icke veta. Kommer dag, så kommer väl råd”.

”Men bättre vore, om Gunnar och Börta aldrig kom igen med sin lisskulla”.

Matths såg bestört på henne. ”Tänker du något ondt Katred”, sade han strängt, ”så bed Gud bevara dig! Kom ihåg, qvinna, får satan fast en själ vid ett hårstrå, så tar han den snart hel och hållen.”

Katred skrattade, ehuru det lät något hemskt. ”Du tänker väl icke så om mig på allvar heller?”

”Hvar är den arma Marit i dag? Du är för sträng emot henne Katred!”

”Hon gör ingen nytta mer i huset!”

”Du kan icke veta, Katred, hvad nytta hon gör oss. Hon lär oss att tacka Gud i all ödmjukhet, att vi få behålla vårt förstånd. Jag säger dig, Katred, om du icke är god emot Marit, så får vi ingen välsignelse i huset”.

Katred var vidskeplig. ”Åh, grannarna ge nog Marit sina bitar”, sade hon, ehuru något tveksam.

”Derför taga de också välsignelsen ifrån oss”.

Med dessa ord gick Matths in i stugan till sina arbeten.

Katred såg sig om. Hon blef varse Marit på något afstånd vid stugugafveln. ”Kom, Marit”, ropade hon då till henne: ”Kom, så vill jag gifva dig mjölk och bröd!”

Den stackars vansinniga skyndade fram med ett hemskt leende och grep efter födan som Katred räckte henne. Hon slukade den med den ursinniga glupskhet som just är ett af vansinnets tecken.

”Hör, Marit!” sade Katred, ”nu skall du beskedligt gå in till storfar och läsa för honom. Du har väl icke glömt bort att läsa heller, medan du lupit omkring hos grannarna?”

Marit svarade intet. Hon skakade endast på hufvudet och gick in i kåvan.

I detsamma kommo på vägen en man och en qvinna med ett barn. Katred igenkände genast sin svåger och hans hustru samt deras lilla flicka. Hon blef stående orörlig, för att invänta dem, ehuru hon gerna också velat säga till i huset om deras ankomst. Men de skyndade sig allt närmare.

”Guds fred, Katred!” utropade Börta muntert, då de inträdde på gården.

”Gud signe!” svarade Katred, som af den glada helsningen trodde sig kunna sluta till att de hemkommande haft framgång och medförde någon behållning.

Gunnar tycktes hafva blifvit upplifvad och munter, liksomhans hustru. Han räckte fryntligt sin hand åt Katred och sade: ”Nå, storfar mår väl godt, vill jag förmoda!”

”Åh ja, vi sträfvar med det, vi allesammans. Men Marit har bara mist förståndet”.

”Menar du det?” skrattade Gunnar. ”Hon vill kanske icke gifta sig efter ditt sinne, Katred!” En fin rodnad flög vid detta skämt öfver den unga dalkarlens kinder.

”Vill hon icke gifta sig!” inföll Börta med en viss misstänksam uppsyn.

”Åh nej hon har mist förståndet, säger jag,” återtog Katred. ”Hon har blifvit tokig vid skogselden”.

Nu först funno de båda hemkommande, att Katred menade allvarsamt. Gunnar blef likblek, och Börta kände sig betagen af förskräckelse.

Nu kom Matths ur stugan. Med verklig broderlig ömhet, gick han till Gunnar och tog hans hand. ”Välkommen hem!” sade han. ”Det har visst, med Guds hjelp, gått eder bättre derborta, än oss har hemma!”

Gunnar och Börta infördes i stugan.

Matths öppnade i detsamma dörren till kåvan och sade: ”Nu, far, äro Gunnar och Börta hemma”.

Då sprang Marit upp med ett skrik. Hon hade sutit tyst inne hos gubben, medan hon icke mera kunde läsa för honom, men nu blef det liksom på en gång en mängd nya föreställningar störtat in i hennes själ. Hon rusade in i stugan, storskrattande af förtjusning, och ville omfamna Gunnar och Börta.

Men Börta tog med allvarsam uppsyn, ett steg tillbaka. ”Hvad vill du, Marit?” sade hon.

Marit bäfvade tillbaka för denna blick, som kanhända afgjorde hennes själs öde. Hade hon nu mött välvilja och deltagande, hvem vet om icke den i sin innersta grund skakade själen kunnat finna sin sansning igen. Men vid den stränga och förebrående blicken flög Marit undan och hennes vansinne utbröt ånyo.

”Du, du!” ropade hon och sträckte sina knutna händer mot Börta: ”Vill du slå mig då?”

”Börta”, sade Gunnar: ”skall du vara så barsk emot den, som är så olycklig?”

Men Börtas mulna uppsyn vändes nu mot honom. ”Vill du också försvara henne?” frågade hon bittert.

Gunnar vände sig till gubben Michiol som i detsamma, inträdde.

”Gud signe eder, barn!” sade gubben. ”Har det gått eder väl?”

”Ja”, svarade Gunnar: Vi ha haft arbete hos ett hederligt herrskap, och vi ha förtjent både till kronutlagorna och så att vi kunnom betala köpmannen och ändå ha vi litet öfver.”

”Men vi här hemma ha lidit en tung pröfning. Vi vilja dock icke förtvifla. Än kan Gud förbarma sig.”

Nu rusade Marit med ett vildt skrik på dörren.

Gubben och de öfriga sågo med bestörtning och medlidande efter henne.

Så snart den olyckliga var borta, talade man med lugn om husets ställning. Den hade förbättrat sig, så att sjelfva Katred tyckte det vara verkligen hederligt.

Gunnar hade på resan blifvit fastare, vunnit erfarenhet och förstod att bedömma saker och ting med en naturlig klokhet. Börta hade deremot under resan varit glad och belåten hela tiden, tills nu på en gång vid hemkomsten en hel här af onda andar flyttat in i hennes själ. Hon visade sig bitter och misstänksam. Det var en hemlig svartsjukas gift, som tärde på henne.

Småningom sattes sysslorna ånyo i sin vanliga gång. Landtmannagöromålen upptogo samtliga husfolket, så att Marit, som emellanåt kom till gården, endast vanligen träffade gubben Michiol och de båda barnen, Katreds Anders och Börtas Anna. Marit visade sig vänlig mot barnen, så att de gerna sågo henne.

Endast Börta undvek henne, men sade aldrig något ord vidare till eller om henne.

En söndag skulle en del af husets folk gå till kyrkan. Michiol, som lät Katred följa sig, yttrade att det passade väl, om de unga också besökte Guds hus. Lisskullan skulle derföre få medfölja.

Vägen till kyrkan ledde förbi den döda skogen, och gubben Michiol beträdde rysande dessa för hans minne så fruktansvärda trakter. Katred, som nu måste leda gubben, fann sig icke heller särdeles road af de erinringar, som bodde bland de nakna, kolade träden, hvilka lika svarta benrangel, trängdes med hvarandra på denna härjade plats. Hon begynte derföre, ledd af en egen instinkt, att inleda gubben på ett samtal om helt andra ämnen.

”Far”, sade hon: ”Menar J far, att Matths och jag kunde gå ut på arbete nästa år?”

”Vi ha ju icke våren än!”

”Men Gunnar och Börtha hade god förtjenst och det är ju godt att vara färdig i god tid.”

”Låt du den saken komma an på hvad vår Herre skickar.”

Katred yrkade än ifrigare, att gubben skulle bifalla till hennes förslag, men han tycktes fast besluten att ännu icke medgifva något afgörande af saken.

Under det allt ifrigare samtalet mellan Katred och den gamle, blef lisskullan efter vid diksrenen, der hon ville plocka några bär. Det unga barnet skulle snart börjat ropa efter moster och storfar, om icke i detsamma en bekant framträdt ur den döda skogen. Det var Marit.

Vid åsynen af barnet sprang Marit fram med en vild glädje i sin uppsyn. Hon begynte genast att hoppa och leka med den lilla, som sträckte armarne emot henne.

Marit tog derpå flickan i sina armar, smekte henne och ilade inåt skogen med henne.

Då Katred, efter en stunds vandring, vände sig om för att se efter barnet, men fann det försvunnet, stannade hon hastigt och begynte ropa efter det. Gubben Michiol blef ängslig, och tillsade henne att vända om och söka rätt på barnet.

”Men slå icke lisskullan, Katred”, sade den gamle med mörk uppsyn.

”Nej, nej! Sitt ned så länge vid vägen!” svarade hon i det hon ifrigt sprang tillbaka.

Men förgäfves voro rop och skrikande.

Den gamle Michiol vandrade sjelf med stapplande steg vägen tillbaka. Flere personer, som ämnade sig till

kyrkan, träffades och förenade sig med de sökande.

Den döda skogen blef lefvande, då den genomströfvades på alla håll af det ropande dalfolket.

Slutligen, efter tvenne timmars ihärdigt sökande, fann man på en afsides plats den galna Marit, som satt och sjöng för lisskullan. Men lisskullan var blodfläckad och död. En blodig knif låg bredvid kullan.

Det var lätt att göra sig ett begrepp om det uppträde, som förefallit.

Den galna. Marit greps och fördes till länsmannen, medan det mördade barnet hemfördes af Katred och den gamle.

Då Michiol och Katred hemkommo, var det med en naturlig fruktan att Börta skulle i sin förtviflan förgå sig, som de inträdde på gården. Lyckligtvis träffades Gunnar först.

Då han blef varse de ankommande, skyndade han att möta dem för att fråga efter sin lilla flicka. Vid åsynen af Katred, som bar det i ett skynke insvepta liket, utbrast han: ”ja så, lisskullan har somnat!”

”Ja”, svarade Michiol, ”hon har somnat”.

Men den gamles uppsyn och ljudet af hans röst genomträngde den unge mannen med en förfärlig aning. Han störtade till och ryckte undan skynket, som hetäckte det mördade barnets ansigte. Det var betäckt med blod.

”Gunnar!” sade den gamle: ”Guds hand har träffat dig. Ditt barn är dödt!”

Den unga kraftfulle mannen darrade till, och stod derefter stel och liksom slagen af åskan.

Katred nedlade derefter sin börda på förstugubron och, utan att yttra ett ord, skyndade in i huset.

Snart kom också Börta.

Vid åsynen af Gunnar och Michiol samt det lilla liket, utbrast Börta i förtviflade rop. Hennes smärta ville ej antaga någon besinning, utan det djupt sårade modershjertat utgjöt sig i vilda skri, i häftiga förbannelser öfver både Gunnar och den gamle.

Då Matths kom tillstädes, bleknade han först af fasa och kunde knappt finna luft i sitt bröst till den bäfvande frågan: ”huru har det gått till?”

”Huru har det gått till?” utropade också nu de båda sörjande föräldrarna.

Den gamle satte sig ned bredvid den döda och samlade, ehuru afbruten af ångestfulla snyftningar, sina tankar, så att han kunde berätta hvad man visste.

Under berättelsen, som Matths afhört med den mäst spända oro, lugnade sig dock småningom hans drag, och slutligen, sedan den gamle berättat allt, sade han till Gunnar: ”Var du tröst, broder! Herren har ännu icke öfvergifvit oss, fast han pröfvar oss strängeliga.”

Dervid begaf sig Matths in i stugan. Han såg der Katred som låg på knä och höll sin gosse i famnen.

Då mannen närmade sig och lade handen på hennes axel såg hon upp genom tårar.

”Ja, Katred!” sade han med djup röst! ”tacka du Gud af allt hjerta, att han styrt alltsammans. Bed att det icke blifver en förbannelse för vårt barn, det som ser ut som en välsignelse!”

*KULLAN I DÖDA SKOGEN (dalarne 5)

DALARNE.

6. VALLGOSSEN.

Tuppuna små, Barna mina grå! Tuppuna mina snälla! Stilla ska de gå, Bita på strå Sen ska vi hem te' qvälla!

Så klingade utanför gården en ungdomlig röst, och visans ord åtföljdes af några djupa tonlöpningar på vallhornet. Det var en vallvisa från Dalarne, och den ljöd ganska behagligt i aftonens stilla luft. Ynglingen som sjöng och blåste visan, dref hem sina getter och det var just då han skulle skiljas från den friska skogen, som han sjöng sitt afsked till blommorna, eller som de på dalspråket benämnas ”tuppuna.” Att sjelfva visans ord icke så noga skiljde mellan de doftande skogsblommorna och den lilla hjordens medlemmar» som betade dem, rörde dalgossen föga. Han visste nog hvem som hörde och förstod sången.

”Anders!” hördes en sträf röst: ”Stå inte der på sten och låla! Drif in getterna så jag får mjölka dem! Du kommer sent hem. Men gå i stugan, så får du mat.”

Dalgossen svarade intet ord, utan verkställde befallningen och hängde sin lur, det klumpiga instrument, hvarur han dock lockat ganska behagliga toner, på en trådkrok utanpå stuguväggen.

I stugan, vid det ytterst tarfliga bordet, satt en högåldrig gubbe, som tigande blötte sitt hårda bröd i en vattenskopa. Då han såg upp på den inträdande gossen, målade sig i de skrynkliga dragen en ljusning af glädje och välvilja.

”God afton, storfar!” sade gossen med frimodig munterhet.

”Gudsfred, barn!” svarade den gamle. ”Hvar fann du getterna i qväll, Anders?”

”De hade kilat af bort till döda skogen. Der är nu så fagert och grönt, vet storfar.”

”Det är femton år sedan skogen brann,” återtog den gamle.

”Ja, det måtte det visst vara, ty nu vexer der den fagraste unga björkskog på hela det stycket, som de kalla döda skogen. J såg ju skogen brinna, storfar?”

”Ja, och jag såg väl värre än det.”

”Mor har aldrig sagt ett ord om den saken. Hon gitter icke tala om den. Men jag har hört af kullorna i byn, att faster Börta der miste sin lisskulla, och att hon efter den betan icke gaf sig, förrän hon kom härifrån. Är det sannt, storfar, att den tokiga kullan stack ihjel barnet, för att få fars bror Gunnar.”

”Jag är nu snart hundra år gammal, men jag ser det för mig, som det skett i går.”

”Åh, berätta alltsammans, storfar, så skall jag läsa en hel timme för er.”

”Jag är för gammal nu, Anders. Det kan vara nog sagdt, att den tokiga Marit var en likaså redlig och gudfruktig kulla, som Börta, men Guds hand har varit tung öfver henne”.

”Hvad menar J, storfar? Faster Börta var ju elak emot mor.”

”Det är bäst att icke tala om den snön, som föll i fjol. Det är ett godt täcke, när man sofver under förlåtelsen.”

”Men jag skall tala med faster Börta och fråga henne.”

”Derutinnan gör du icke visliga, Anders! Valla du våra getter och läs dina böner, så angår icke dig hela den öfriga verlden. Skynda dig och ät nu, barn. Sedan skall du läsa för mig.”

Men läsningen föll icke den unga vallgossen på läppen. Han slutade långsamt sin aftonmåltid och begaf sig derefter ut på gården, innan han ville gå in i gubbens kåva. Han tog luren af sin krok och sprang bort till stugugafveln, der han sjöng och blåste ännu en vallvisa.

”Hå, hå!” sjöng han, med en uthållande drill:

”Gud gifve jag had' en fulllrogen vän,

”Som fola min får om vinteren,

”Till sommaren!”

Då han beledsagade sången med en låt på luren, kom modren och ryckte luren ur hans hand.

”Hvad står du och lålar för?” sade hon: ”Gör dig inga dumma tankar, Anders, utan laga dig du in till storfar och läs!”

Den unga sångaren måste lyda.

*WALLGOSSEN. (dalarne 6)

DALARNE.

7. TROLOFNINGEN.

Vid det natursköna Lexandsnoret hade Börta Gunnars, som hon hette sedan hon blifvit enka, nedsatt sig i en stuga, der hon uppfostrade sitt enda bara, en kulla, som hette Elin, och som blifvit född kort efter det äldre barnets mord. Börta hade gjort några utvandringar, sedan hon blef ensam med sitt barn, och med lotten i Michiols gård, hvilken såldes åt svågern Matths, hade hon förskaffat sig en visserligen temligen knapp men oberoende utkomst i sin backstuga. Hon lefde der ganska belåten, sedan hon blifvit skiljd från sina bittra minnen vid hemmet, och i sanning, den vackra Elin, som af henne ärft hufvud och öfriga naturgåfvor, var just ett barn, som borde kunna utgöra en mors tillfredsställelse och fröjd. Bland de egenskaper, som utmärkte Elin, och hvilka icke äro så vanliga i Dalarne, var en utmärkt vacker sångröst. Hon var, då hon som vallkulla körde sin mors getter ut på skogsbetet och hemtade dem om aftonen, den mest klarröstade bland Norets tärnor. Hon uppväxte hos modren, tills hon blef sjutton år.

Då inträdde en afton en ung dalkarl i Börtas stuga.

”Guds fred, faster Börta!” helsade dalkarlen.

"Gud signe!” svarade enkan, som tycktes föga belåten med besöket.

En tystnad inträffade, hvarunder den unge Dalkarlen stod tyst vid dörren och betraktade hvad som föreföll i stugan. Han såg der, längst borta i vrån, den unga Elin sysselsatt att ordna något vid bordet.

Slutligen bröt husmodren tystnaden. ”Stig fram vackert och hvila dig, Anders!” sade hon.

”Tack, faster! Jag har ett ärende till faster!”

”Så? Tag in dricka, Elin! Vi ha icke bryggat nu på länge, för maltet är så dyrt. Men vi ha väl qvar, så att vi kunna bjuda Anders en tår.”

Elin gick tigande ut.

”Hur står det till hemma Anders, hos dina föräldrar?”

”Gud vare lof för helsan! Men gamle storfar —”

”Nå, hvad vill du säga om honom?”

*Hm, nu mera är icke mycket att säga. —”

”Är storfar död?”

”Ja, så är han! Han dog i dag morgon.”

”Hvad säger du, Anders?”

”Och mor Katred helsa till faster Börta, och låter kärligea bedja, att J ville komma hem till vårt i dag och hjelpa till att styra och ställa med sakerna.”

”Jag skall komma!”

”Farväl faster!”

"Nej, vänta, Anders, du skall väl ha en styrkedryck först”

Anders stannade, och Börta förmådde honom att stiga fram till bordet och taga plats derstädes.

Då Elin inträdde med en trädkanna, hvaruti hon bjöd den torftiga drycken, målade sig uttrycket af en blyg rodnad i den unga flickans uppsyn. Med ett behag, som skulle anstått långt förnämare skönheter, än det fattiga dalbarnet, ställde hon kannan framför Anders. Också hans ansigte skiftade färg, men han bibehöll likväl den frimodighet i uppsyn och blick, som tillhörde hans lynne. Sedan Mor Börta ännu ett par eller tre gånger uppmuntrat honom att smaka på hennes dricka, uppfyllde han hennes tillsägelse.

Samtalet var ingalunda mångordigt och i synnerhet Börta tycktes icke vilja förlänga det utöfver hvad den brukliga höfligheten kräfde. Efter några minuter aflägsnade sig derför Anders och begaf sig till en annan del af byn.

Emot middagen var Börta färdig till sin vandring till det för henne fordom så kära, nu af dystra minnen förmörkade hemmet. Hon försedde sig med någon ”förning,” bestående i åtskilliga matvaror, och begaf sig der med åstad för att äfven öfvervara begrafningen, sedan hon deltagit i de föregående bestyren för densamma.

Elin blef ensam hemma.I den unga kullans hjerta, ehuru rent och ofördervadt, hvälfde sig likväl en här af den första, uppvaknande känslans omedvetna, åtminstone dunkla drömmar. Hon gladde sig hemligt att få, ostörd af den uppmärksamma modren, öfverlemna sig åt sina tankar, medan ingen, det förbjöd seden strängeligen, kunde hafva den djerfheten att träda inom hennes dörr, så länge modren var borta på begrafningen.

Det blef en skön månskensafton. Elin begaf sig ut på loftet, der hon stod försänkt i sina fantasier.

Hastigt hördes tonerna af en fiol, som spelade under loftet. Elins hjerta klappade häftigt, medan blodet strömmade i heta vågor till hennes kinder. Hon teg och lyssnade.

På fiolen spelades en af dessa underbart gripande, melankoliska folkmelodier, hvilka, äfven då de, såsom händelsen nu var, framstå under formen af en dansmusik, innebära ett djup hvilket mången högt bildad konstnär förgäfves sökt att inlägga i sina till och med vidt beprisade mästerstycken.

Snart framträdde undan loftet en ung dalkarl med fiolen i handen. Han såg Elins gestalt i månskenet. ”Elin!” sade han. ”God afton, Elin! Jag kommer för att tala med dig, Elin.”

Hon teg. En orolig ångest flög igenom henne.

”Jag vet att jag icke skall gå in till dig, Elin, och jag vill icke göra det. Men jag vill tala!”

Nu prasslade det i en gran, som stod invid stuguknuten och en stege reste sig mot stammen. Den unga dalkarlen sprang uppför stegen och befann sig sålunda midt emot kullan på loftet, så nära att endast de båda kunde höra hvad de talade i det tysta månskenet.

Deras samtal varade länge och slutades med ett handslag, hvarefter den unge mannen lagade sig till att stiga ned.

I detsamma hördes en röst med ett underbart uttryck sjunga en dalvisa, som innehöll följande vers:

"Jag föddes hit till verlden,

”Långt bort i mörkan skog;

"Jag finner ingen trogen vän

"Alltsen jag miste mor.

"Det var den bästa vän, som verlden gaf mig!*’

Elin ryckte sig tillbaka och försvann ifrån loftet. Anders borttog hastigt stegen och ville smyga sig undan. Då

kom en äldre kulla, med besynnerligt förvridna anletsdrag, emot honom. Hon fortfor att sjunga, medan hon såg honom i ögonen. Han ville vända bort sitt ansigte, då hon afhört sången, och utbrast: ”Du är Katreds Anders, jag känner dig, fast du har gjort dig gammal."

"Det var galna Marit!” hviskade Anders rysaode och sprang sin väg.TROLOFNINGEN. (dalarne 7)

DALARNE.

8. KYRKFÄRDEN.

En söndagsmorgon om sommaren vid Mora kyrka erbjuder en storartad tafla ur folklifvet. Från de talrika byarna rundtomkring Siljans stränder ila då båtar till kyrkorna i Leksand, Rättvik och Mora, de trenne kyrksocknar, som omsluta sjön och dess holme» Sollerön. Sjelfve de trenne kyrkorna äro prydliga och deras torn synas rundtomkring den blåa sjön, som kallas "Dalarnas öga." Mora är den förnämsta af Socknarna, liksom dess kyrka eger den största märkvärdigheten af sina historiska minnen. Folket i Mora är det mest ansedda. "Morakarlen vet hvad han är och betyder", yttrade en man» som väl kände Dalarne,” — hvad han har betydt, om man så vill» och det lönar mödan att, till samtal, kosta på honom en timma af sjelfva nattron. Hans försprång i förståndsgåfvor långt framför grannarna, på alla sidor kunna vi, utan att ändock göra hans lärare orätt, antaga såsom ett naturens verk, ty denna torde ej verka endast i det personliga, utan äfven i massa. Det klingar hos dalkarlen, och kanske främst hos Morakarlen, en helt annan lifssträng, än hos upplänningen och vestmanlänningen, mera klar och bestämd; och om det äfven numera är blott ett efterljud af hvad det varit, så är det dock någonting, som tyder på fast botten och som frapperar, då man kommer nerifrån slättbygdens mera ton- och tacktlösa folk. Bland dalkarlarnes aktningsvärda drag må anmärkas deras beredvillighet att offra åt det allmänna. Man behöfver endast se den väldiga kyrkan med sitt dyrbara koppartak och jemföra den med de oansenliga stugorna, i hvilka folket saknar icke blott allt öfverflöd, utan till och med beqvämlighet.”

En kyrkbåt, som nalkas Mora, innehåller merendels hela dalkarlsfamiljer, så att stundom i hela byn endast de sjuka och de, som äro nödvändiga för att vårda dem, lemnas hemma. De aldraäldsta, liksom dibarnen, medföras till helgedomen.

Vid en udde, prydd af en grupp albuskar, skred en söndagsmorgon en af de mindre båtarna förbi. Den starke Tomt Matths Pehrsson satt vid styret. Gamla farmor läste i sin psalmbok. Hustrun matade det yngsta barnet. Pojkarne suto i fören, drängarne rodde och kullorna, liksom morfar, betraktade barnet. Då hördes hastigt ur albuskarna en besynnerlig sång.

Orden lydde:

”Först gaf jag mig bort åt en fager unger man, Allt uppå liljeblomstrande täckter; Så gåfvo de mig uti fångshuset in; Tolf år så har jag sutit der med sorgen, För linden han bär löf, och löfven falla af, Och jorden bär alla gröna skogar."

Båten stannade, och alla lyssnade på den oväntade sången. Men starke Matths utropade: "Lägg till vid udden, gossar! Det är något besynnerligt på färde, det är säkert. Ingen skall väl just sjunga en så verldslig visa på söndagsmorgon.”

"Det är sjöfrun, far!" utbrast gamla farmor. "Lägg icke till, hon vill besvika oss!"

”Har ingen fara!" utbrast Matths. "Vi vilja se hvem det är.”

Båten roddes snart intill alarna och på Matthses tillsägelse hoppade en af drängarna i land, för att se sig omkring bland de täta träden.

Men snart kom drängen blek och häpen tillblka. "Det är sjöfrun!" sade han. "Hon är klädd som en leksandskulla

och knifven har hon i hand."

”Låt mig sjelf se!” yttrade Matths och steg äfven i land, oaktadt alla qvinnfolkens invändningar.

Han kom också tillbaka efter några minuter. "Det är den tokiga kullan från Djura," sade han. "Hon har sluppit ut nu från Fahlun, och derinne mellan träden sitter hon och qväder sina visor. Låt oss be Gud för henne!"

"Den tokigt kullan?" upprepade alla, med frågande blickar.

”Hon heter Marit," upplyste starke Matths: "Och saken var före för många år sedan, då jag var nämndeman. Marit hade blifvit tokig, då skogselden bröt ut på Djuramon. Och i galenskapen stal hon ett barn, som tillhörde Gunnar Michiols hustru, och dräpte barnet i den döda skogen. Då grepo de henne och förde henne till länsman. Vid extratinget läto de syna henne af läkare, och som hon var mindre vetande» sattes hon i dårekistan. Derifrån har hon blifvit utsläppt och stryker nu omkring har jag hört. Hon gör ingen menniska förnär, utan bara sjunger sina visor."

"Men det är ogudaktigt, att hon sjunger dem på sabbathsmorgonen,” anmärkte farmor.

"Hon är mindre vetande, den arma kullan! Men ro på gossar! Vi komma visst denna gången sist till kyrkan.”

--KYRKFÄRDEN (dalarne 8)

DALARNE.

9. DOPET.

Det är en gammal erfarenhet bland svenska allmogen, att äfven dess yttre välstånd står i ett visst samband med ”fjerde budet.” Der en gammal och erfaren fader sammanhåller husets medlemmar och leder deras arbeten, der finnes vanligen om icke välstånd, åtminstone bergning, och om nöden der gör ett besök, sker det endast i förbigående, utan att hon förmår för alltid innästla sig inom det af vördnaden bevakade familjelifvets område. Men det gifves ingen farligare fiende för allmogen än tröttheten, äfven om hon icke har sitt ursprung i lättjan. Så snart bonden tröttnat, så snart han vill afkasta det oupphörliga arbetets börda, faller han, och om han söker hvilan, smyger sig en förbannelse just öfver hans hvila. Så snart hans fysiska krafter svika honom, blifva också hans moraliska undergräfda.

På ett litet skogshemman, norr om Wåmhus-kapell som lyder under Mora socken, bodde Sting Malths Michiols. Han hade köpt hemmanet, och ditflyttat från Lexand, der han förut egt en hemmansdel, men sålt den. Hvad som förmått Matths till köpet, hade aldrig blifvit bekant, men man förmodade att det var olyckor som gjort honom det gamla hemmet odrägligt. Med sin hustru, som hette Katred, skötte han sin nya gård utan biträde af något tjenstfolk. Arbetet låg derföre hårdt på, och både han och Katred ansträngde sig väl mer än de egentligen kunde stå ut med.

Då vårarbetet skulle begynna, andra året efter makarnes ankomst till Wåmhus-hemmanet, befunno sig båda en dag på gården, Katred var sysselsatt att kasta för kreaturen det halmboss som skulle uttänja deras lif, till dess skogen erbjöd dem bete. Matths framledde den magra hästen, som skulle släpa åkerbruksredskapen till de magra legarne.

Matths såg missnöjd ut. ”Hör, Katred” sade han det är för liten kärna i brödet.”

”Det år sådant det kan blifva,” svarade Katred, med en henne egen bitterhet i ton och blick. ”Som du sår och skördar till, får du väl äta, vet jag.”

Matths sträckte ut sin magra knotiga hand. ”Du skall veta, Katred, jag har ätit så mycket barkbröd, att det just icke kan vara mycken must i mina senor. Vet du, Katred, jag lemnar snart gården åt Anders och vi sälla oss i ro

på ett undantag.”

”Du är icke femtio år än, Matths. Storfar var nära hundra, men han svek likafallt icke.”

”Du talar om storfar, Katred: en sådan man få vi aldrig mera se.”

”Hvad menar du om Anders?”

”Pilten är bra som han är, men han heter icke Michiol.”

”Lika godt hvad han heter.”

”Säj du hvad du vill, men illa var det att gossen icke fick heta Michiol.”

”Låt mig aldrig höra det. Gubben far mången gång så knarrvulen, att man icke visste hvar man hade honom. Värst var han, sedan gamla Marit slagtade Gunnars lisskulla.”

”Gunnar, min broder Gunnar,” suckade mannen.”Gud förlåte dig, Katred, allt hvad ondt du tänkt och talat om Gunnar och Börta.”

”Tig du Matths, vi hade ingen välsignelse af Börta, och när vi skulle betala henne och hennes Elin deras hälft i gården, så kunde vi ju icke stå ut med att lefva af resten. Det var just lycka att vi fingo sälja den gamla gården. Vi berga oss bättre på denna.”

”Du kan så tycka, du, Katred, men kom ihog att den gamla gården var min faders.”

”Nå så kan den nya gården bli din sons.”

”Ja det må så gå, och detta ju förr ju heldre.”

De båda makarnes samtal afbröts af en besynnerlig sång ur skogen. Orden i denna sång voro tagne ur en folkvisa, och lydde:

”Och när som de kommo till skogen, ”Der låg det för dem en villande stig. ”Gud nåde oss båda för villostig vi fått! ”För aldrig så komma vi hädan.”

Matths och Katred stirrade på hvarandra med bestörtning då de hörde sången. Slutligen sade Katred: ”tro Matths, det är galna Marit.”

”Hvad vill hon här också?”

”Hon stryker öfverallt omkring i skogarne, men hon gör nu mera ingen förnär.”

”Hon söker oss,” hviskade Matths, med en ångestfulldarrning. ”Hon söker dig, Katred, för att fråga dig» om du har ännu en lisskulla att släppa åt henne.”

”Jag rådde icke för att barnungen sprang ifrån mig till skogen. Men du kan då aldrig låta bli att tala om den eländiga olyckan.”

Med dessa ord gick Katred ifrån sin man. Matths deremot körde efter några ögonblicks tvekan ut åt åkern.

Medan Katred var sysselsatt med sina sysslor i ladugården, hörde hon emellanåt besynnerliga toner som tycktes småningom närma sig, så att de slutligen ljödo liksom alldeles invid knuten. ”Den galna Marit kommer hit,” sade Katred för sig sjelf, med en viss rysning. Hon gick derefter ut, oroad deröfver att en vansinnig menniska infunnit sig på gården. Så snart hon blef varse den olyckliga, som med rullande ögon och förvridna drag stirrade på henne, tog hon bestört ett steg tillbaka.

Men Marit hade känt igen henne. Hon närmade sig med en bedjande åtbörd. ”Katred” sade hon, ”slå mig icke, Katred, jag är så hungrig: gif mig litet mjölk! Förr gaf du mig alltid något.”

Katred besinnade sig.” Ger jag henne något,” sade hon för sig sjelf, ”så kommer hon nog igen en annan gång.”

”Gif mig ett stycke bröd, Katred,” återtog den arma, ”jag har nu på flere dagar ej förtärt annat än frusna lingon, som jag krafsat fram under snön.”

”Gå din väg, Marit,” ropade Katred med häftighet, ”jag har intet bröd att gifva åt en barnamörderska. Om du icke genast går din väg, så skickar jag efter länsman: han skall sätta dig der hvarken sol eller måne lyser.”

Den vansinniga bäfvade tillbaka. ”Vill du sätta mig i fångatornet igen,” sade hon darrande, ”men storfar skall hjelpa mig.”

”Storfar år död,” hinskrattade Katred, ”det var väl att gubben dog, så att vi fingo sälja den gamla magra gården, nu skall det icke mera gå som i Michiols dagar.”

”Hvad säjer du Katred,” utropade den vansinniga och trådde henne hastigt närmre, under det ett besynnerligt leende spridde sig öfver de förvridna dragen, ”säj, Katred, har du slagtat storfar?” Katred flög tillbaka medan en rysning ilade öfver alla hennes lemmar. ”Hvad säjer du, usling,” ropade hon, ”tror du att jag är en mörderska som du?”

Då flög åter hastigt öfver Marits drag en ny förvandling. Hennes ögon gnistrade af raseri, och hon lyftade sin magra arm hotande mot Katred. ”Du,” ropade hon, ”du har alltid varit elak, men nu, om du har slagtat storfar, så skall jag märka dig. Är storfar icke derinne, så frågar jag icke det minsta efter er öfriga.”

Nu fann Katred, att här skulle blifva en strid. Hon begynte derföre ropa af alla krafter. Men Marit lät icke återhålla sig. Med den för vansinniga personer egna vildheten, kastade hon sig öfver Katred, grep henne i håret, och tilldelade henne flera slag.

Men hastigt räddades Katred undan en vidare våldsam behandling, genom det plötsliga ljudet af en lur, hvars genomträngande toner skallade ifrån skogsbrynet. I ögonblicket släppte Marit sin motståndarinnas hår, och tog ett språng åt sidan.

”Du har ljugit, Kalred,” ropade den vansinniga, ”Michiol är derinne, nu kan jag icke slagta dig. Men när du icke mera har honom qvar, då skall jag komma. Säj mig till då, Katred, så skall jag gerna komma och slagta dig.”

Med dessa ord, sprang kullan, jagad af alla sitt vansinnes andar, bakom stugan, och försvann i skogen.

Katred hade knappast hunnit fullkomligt återvinna sin sansning, innan en ung man med lur i handen inträdde på gården.

”Är det du, Anders?” utropade Katred, och moderskänslan uppfyllde den eljest så hårda qvinnans bröst med en sällsam glädje.

”Guds fred, mor,” svarade den unge mannen, ”nu är jag här. Jag hörde af Jan Ols Erik att far ville tala vid mig, derför har jag gått hit.”

”Ja, det är om hemmanet,” återtog modren, ”far och jag behöfva nu komma till ro.”

”Får gå,” svarade han muntert, ”om far och mor icke äro alltför obilliga, så tör jag väl gå ut med undantaget. Hejsan Elin, då skall snart vårt bröllop stå!”

Auders hade ingen aning om det uppträde, som just genom hans ankomt slutades, och Katred ansåg det onödigt att upplysa honom derom. Hon teg dermed äfven för Matths, då han hemkom. Föräldrarne afhandlade derefter med sonen den öfverenskommelse hvarmed de samteliga borde blifva tillfredsställda.

Jemt ett år efter det uppträde som förefallit med Katred, stod hon åter på gården, men med helt andra tankar. Nu var det åter hon, som bestyrde om husets angelägenheter, men detta hennes bestyr var endast tillfälligt. Hon var nu matmor endast så länge hennes sonhustru icke sjelf förmådde vara det. Ur stugan trädde i detsamma den unge mannen, hennes son. Hela hans ansigte var en afbild af vårsolen, så sken det af glädje och tillfredsställelse.

”Kom in, mor,” sade han, ”rättnu vill presten börja.” Katred stod orörlig och såg på honom.

”Skynda er, mor,” återtog Anders.

”Kom hit, Anders, jag har några ord som jag vill säga dig,” yttrade modren.

Med ett visst uttryck af nyfikenhet, gick sonen fram till henne.

”Hör på, Anders,” fortfor Katred, ”du har nu snart varit gift ett år. Din hustru kände icke stort till hur det skall vara vid ett hemmansbruk; men du kan icke neka, att jag redligen har visat henne i allo till rätta.”

”J har gjort som en hederlig qvinna och en bra mor.”

”Och skulle hädanefter så tillgå, att det blefve dig tungt med undantaget, så skall far icke behöfva märka det, ty jagskall nog veta att knappa in på mjölet. Far behöfver icke så starka mål, då han arbetar mindre.”

”Nödigt vill jag att j skall knappa in på maten för far. Ännu har ingen nöd kommit på oss, såsom jag hörde att det varit med storfar i sina dagar.”

”Hvad tänker du kalla din gosse, Anders?”

”Jag kallar honom Matths, efter far.”

”Vill du göra mor din till viljes, så kalla honom Michiol. Här blir ändå ingen välsignelse i huset, förrän det finnes en Michiol inne i stugan.”

”Å kära mor, det var ju nöd ändå, just medan Michiol lefde, har jag hört berättas. Men storfar var en hedersman och derför vill jag gerna kalla gossen efter honom.”

”Tack Anders, dermed är jag mycket nöjd.”

”Så kom då in, mor, ni skall få er vilja fram. Kom in, ty för min del vill jag åtminstone se på dopet.”

Modren följde honom och inträdde i stugan, der man just var sysselsatt att se om barnet, som låg i den brokiga korg, hvilken i Dalarne användes vid tillfällen som detta.

Den gamle prestmannen, som förrättade dopet, tillsade faddrarne att uppställa sig och den heliga förrättningen företogs.

Just då barnet, som bars af mor Katred, såsom den förnämsta faddern, emottogs af presten och döptes, kom Katred att kasta en blick åt fönstret. Hon bleknade dervid.

En annan af faddrarna, en äldre qvinna, hade följt hennes blick, och visade samma bestörtning. Så snart presten hade yttrat barnets namn: ”Michael”, sågo de båda qvinnorna på hvarandra och tycktes tillfredsställda.

Katred hviskade efter döpelseaktens slut till den andra: ”Såg du, Börta, så snart hon hörde namnet, försvann hon”.

*DOPET (dalarne 9.)

DALARNE.

10. DINGLAN.

Den som besöker en dalkarls-stuga, finner der månget föremål, som är alltför eget för ort och ställe, för att synas i den så kallade bildade verlden. De uppfinningar, som utgöra almogens egentliga öfverflöd, äro oftast lika enkla som sinnrika. Då de bildades barn slumra i en vagga, söker dalkarln åt sitt till arbete i jorden bestämda barn, en mera upphöjd och sväfvande plats. Den hängmatta, hvari dalkarlens arfvinge gungas till sömns, är förfärdigad af ett kalfskinn och fästad vid en af sparrarne i taket. Den är onekligen äfven beqväm för modren, emedan den icke så oupphörligt upptager hennes tid, som en vanlig vagga.

En vacker dag satt Sting Anders Matthsons unga hustru i deras solvarma hem, sysselsatt med det moderliga bestyret att bjuda sitt yngsta barn dess bästa näring, medan det ett år äldre barnet gungade i dinglan.

Hastigt trädde hennes man utanföre till det öppna fönstret. Anders, upplifvad af fadersglädje, såg på de sina, log åt den småblyga hustrun, och grep drickskannan, för att vederqvicka sig i solvärmen.

”Det var mig omöjligt,” sade han, med sin vanliga fryntlighet, ”att gå till fäbodarne innan jag sett till dig och våra små. Hvad menar du, Elin, skulle jag taga med kärran, och köra dit i dag. Man kan godt komma fram utmed Wåm-ån, och jag kunde så mycket förr vara tillbaka. Dessutom har väl mor både yste och annat, så mycket att det tål vid att taga häst och kärra med.”

”Som du vill, Anders. Men jag tror att mor kommer hit i dag.”

”Du menar svärmor från Leksand.”

”Ja visst: hon skulle komma, sade hon, fjorton dagar efter midsommar.”

”Om jag visste att hon kom, så skulle vi allesammans fara upp till våra fäbodar.”

”Hon skulle nog gerna följa med.”

”Rusta dig då i ordning, Elin. Kommer hon i dag, så åka vi i morgon.”

”Men din mor, Anders, har aldrig gerna sett min, allt sedan olyckan med min lilla syster.

”Nu mera är allt godt igen. Det var den galna kullan, som var skulden till alltsammans.”

”Vet du hvar hon nu är, Anders.”

”Jag hörde i förgår af nämdeman Toms Matths Person att hon ännu stryker omkring i skogarne bort vid Mora. Så länge hon lefver, har din mor ändå aldrig någon rätt ro.”

”Rätt har du i det, Anders! Så mycket vet jag att hon gjort min mor mera ondt än hon någonsin kan förlåta. Min far har också haft ondt af henne.”

”Ja, ja, sådana förvillelser, som Marits, äro förskräckeliga.”

”Och likväl har den stackars Marit icke menat så illa.”

”Storfar sade en gång: inför Gud har den enfaldiga på jorden visserligen långt mindre ansvar, men det är lättare att ibland menniskor taga sig ut med den, som är elak men klok, än den som är from men oförståndig. Detta tyckte jag en gång lät ganska illa, men nu finner jag att storfar hade nog sina skäl.”

”Men Marit var ingalunda enfaldig, efter hvad jag hört.”

”Just derföre blef hon tokig. Det är väl, att hon icke vet hvar vi bo, eljest hade hon nog sökt upp oss. Nu är jag rädd för henne, sedan vi ha barn.”

”Den enda som rådde på henne, var ju storfar?”

”Ja, jag har hört att hon hotat svärmor, och att svärmor hittat på att ropa på Michiol, så att Marit ger sig på flykten. Hon är rädd för bara Michiols namn.”

”Så ha vi vår lilla Michiol att ropa på.”

”Då rår han mycket, fast han är liten,” skrattade Elin.

”Så rusta dig i ordning så snart svärmor kommer!”

Med dessa ord drog sig mannen tillbaka och lemnade sin hustru med hennes bestyr.

Hustrun blef ensam med sina små. Hennes tankar flögo bort till skogen, der en annan afdelning af familjen var församlad. Hon delade sin själs omsorger mellan tvenne hem: det ena, det ljufva, varma, der hon befann sig med make och barn; det andra, det mörka, aflägsna, der medlen bereddes, att freda det första för vinterns bekymmer. Emellan dem båda sväfvade, såsom en dyster skugga, föreställningen af den vansinniga, irrande kullan, som ansågs såsom en farlig fiende för alla barn.

DALARNE.

11. FÄBODARNE.

Seden att följa kreaturen om sommaren långt bort från hemmet till så kallade fäbodar på till och med några mils afstånd i de djupa skogsmarkerna, är urgammal. Innan fäbodarne så småningom hunnit blifva beständiga bostäder, i den mån äfven skogarna öppnas för odlingar, kunde de anses såsom dalfolkets sommarnöjen; och likväl voro foror och arbete aldrig strängare, än just i de ensliga skogstrakterna. Qvinnor och barn äro der sysselsatta med mödor, till hvilka endast sommarens varma sol synes lifva och de djupa skogarnas underbara dofter gifva kraft.

Vid fäbodarna samla qvinnorna och barnen det nödbrödsämne, som i hårda år måste göra kakan drygare om också mindre födande i den fattiges hus: barken. Kring fäbodkojan torkas de barkrimsor, som skola malas tillsammans med säden. Der samlas den lilla hjordens afkastning, som är för dyrbar, för att af folket sjelft förtäras, åtminstone i hvardagslag. Der klippas fåren, der skäres näfvern, der göras i allmänhet sommarens skogsarbeten. Och förrådet af ost och smör, och ull kan blifva temligen betydligt — om inga olyckor inträffa.

Det var en vacker sommardag i skogen. Från qvinnornas arbeten vid fäbodstugan, gingo ett par gossar ut. Den ena blåste i sin lur dessa besynnerliga toner, som liksom särskildt äro skapade att rulla hän genom skog och dal mellan fjerrblå bergskullar. Den andra var klädd i blotta skjortan och kastade, då han hörde tonerna, en börda bark ifrån sig samt sprang till den andra.

Båda begåfvo sig muntert inåt skogen.

En skog, med sin väldiga vegetation af skyhöga, evigtgröna furor, huru skön är icke dess anblick! Huru rik tyckes den vara! Ja, huru dyrbar skulle icke köpmannen i en af verldens hufvudstäder anse denna samling af mastträd, som stå upp i den aflägsna, obefarna fjelldalen och nödgas multna på sin rot, i den mån som höststormarna hinna att här och der kullkasta en af de föråldrade och uttorkade stammarna! Huru härlig står icke urskogen i sin vördnadsbjudande prakt! Och dock — det är en ökens prakt! Hungersnöden bor under dessa jätteskuggor; en tänkande menniska förgås i denna grönska. Här bor döden i den ståliga parken.

Eller huru ofta händer det icke att ett barn, en ung flicka, en eljest oförskräckt vallgosse går vilse i den gränslösa labyrinten bland tufvorna och snåren? Gungande kärr stänga plötsligt vägen. De glesa bären stilla icke hungern. Intet ljud af menniskoröster, intet spår af medlidande anförvandter! Efter någon tid hittas den till döds hungrande, af nattfrosterna brutna varelsen. — Man har saknat den vilsegångna, och *deraf* vet man hvems liket är. —

I skogen vid fäbodarna infinna sig stundom fruktansvärda gäster.

De tvenne gossarna följde temligen länge en väg, som just förde till deras hem, ehuru det var aflägset. De hade hört ett ord, som ingaf dem den tanken, att någon kunde komma från hemmet och besöka fäbodarna.

Vid foten af en bergskulle lyssnade de en stund.

Hastigt begynte den större gossen klättra uppföre berget. ”Jag skall blåsa deruppe,” sade han.

Den yngre följde, utan att akta att han var barfotad. Han trängde, ehuru halfnaken, raskt emellan snåren, och det tycktes, som hans skinn varit ganska härdadt, ty han afklädde slutligen sjelfva skjortan, emedan en rispa i den var fruktansvärdare än en i den mindre ömtåliga kroppen.

Utsigten från klippans topp var vidsträckt och skön. Men den roade gossarna mindre, än åsynen af en dal, en besynnerligt vild klyfta på andra sidan klippan.

Den äldre dröjde icke att klättra ned, och den yngre följde honom.

Då gossarna mellan snåren hunnit ned till dalbottnen, funno de ett stort kullblåst träd och mellan dess rötter ett stort bo af mossa, ljung och granris. I boet lågo tvenne djur, gråaktiga med hvita ringar om halsarna. Det var tvenne björnungar. Med den oförvägenhet, som tillhör skogsboar, rusade den äldre gossen öfver de båda ungarna och grep dem i halsen. De försökte hvarken att bitas eller skrika, innan han gjort rännsnaror af sina strumpeband, och fängslat dem, så att de genast kunde strypas.

”Nu skynda vi härifrån, Michiol,” sade gossen, i det han lät sin nakna kamrat släpa den ena ungen, liksom han sjelf släpade den andra.

Uppför berget sträfvade nu barnen med sitt rof. Den såsom en vilde blottade pojken, utan det ringaste försvarsvapen, släpade dock med den största ifvern sin halfdöda fiende.Redan hade gossarna hunnit öfver bergstoppen och befunno sig på sluttningen nedåt vägen, då ett vildt mummel, ett brakande i träden hördes bakom dem.

Nu voro goda råd dyra.

”Drag till snaran det mesta du orkar!” sade Ole till sin kamrat, i det han sjelf med ett häftigt tag strypte sin fånge. ”Låt oss krypa upp i trädet!”

Michiol, med den hopvecklade skjortan under ena armen och släpade björnungen med den andra, ville emellertid draga ungen med sig. Medan han klef upp på en gren, blef ungen hängande under honom.

Emellertid framrusade verkligen den ursinniga björnhonan. Hennes ögon gnistrade, fradgan stänkte från det vilda gapet och hennes språng var blixtsnabbt.

Den af Ole strypta ungen låg på marken. Modren störtade öfver den, luktade på den och uppgaf ett förfärligt rytande. Då släppte Michiol också sitt tag och den andra ungen föll i marken. Modren rusade öfver den, men äfven den var död.

Då lagade sig björnhonan till att stiga upp i trädet och ref dess bark med sina ramar, liksom för att gifva sig en försmak af barnens sönderslitande.

Men i detsamma framträdde från vägen en person. Det var en dalkulla, som ilade till stället.

Utan att säga ett ord sprang kullan fram till det rasande vilddjuret och såg det skarpt i ögonen.

Ehuru i vildaste raseri, studsade björnhonan för den djerfva qvinnan. Det var en underbar instinkt, som dref djuret att bäfva tillbaka för menniskan. Denna menniskans makt med blicken, bevittnad af otaliga exempel, visade sig här alldeles egen, nästan förstenande.

Björnhonan tycktes nemligen betagen af en hemlighetsfull skräck för den framträdande kullans liksom likgiltiga förakt. Kullan hade en knif i handen och framsträckte den utan häftighet, utan kraftansträngning, men oemotståndligt mot djuret, mot dess strupe. Liksom med en smekning, leende och sakta, skar hon, skar djupt, så att det skarpa knifsbladet ilade tvärt öfver halsen och afskar både ådror och senor.

Men i dödsryckningen tycktes björninnans raseri, nyss liksom förlamadt, återkomma och den döende ramen gaf ett slag, ett krossande, mot qvinnans bröst. Det var ett slag af väldiga klor, ett dödsslag. Blod sprutade ur kullans sönderslitna bröst, ur hennes rifna hjerta. Hon föll.

Björnhonans rytande afbröts af blodströmmen ur hennes hals. Hon föll och vältrade sig med en enda våldsam spänning af musklerna, åt sidan.

Då kom en man från vägen med en yxa i handen. Det var den starke Anders.

Han såg först på björnen. Derefter på kullan.

Vid hennes åsyn tog han ett steg tillbaka.

De båda gossarna uppgåfvo ett glädjerop och skyndade ned ur trädet.

”Ingen klok menniska kunde göra hvad hon gjorde,” sade mannen. ”Hon har räddat edra lif, gossar! Gud vare hennes själ nådig! Det var den galna Marit!”

Anders hjelpte de båda gossarna att stiga ned ur trädet, och gladde sig åt den lycka, som nu, ehuru faran varit stor, syntes dubbelt dyrbar, då den väl var öfverstånden.

Vilddjuren, hvilkas skinn var af stort värde, fördes ned till kärran, hvarpå kullorna åkt från hemmet. Men den galna Marits lik glömdes icke heller. Äfven det medfördes till Fäbodarna.

Vid åsynen af liket, knäppte sjelfva Katred med rörelse händerna tillsammans, och den vansinniga, förut både fruktade och hatade, fick nu på sin döda mull tårar af tacksamhet.

*FÄBODARNE. (dalarne 11)

DALARNE.

12. SYSTRARNA.

På utmarken, som hörer till Beda by i Rättviks socken, låg för några år sedan en stuga, som blifvit uppbyggd och omgifven med en liten täppa af en man i byn, hvilken de öfriga grannarna ansågo för en alltför sträng läsare. Gubben hade valt denna afsides bostad just emellan skogsbrynet och en liten insjö eller tjern. Han flyttade dit med tvenne döttrar, hvilka turvis hvar sitt år bidrogo till husets utkomst och förkofran, genom en utvandring på trädgårdsarbete. Då den gamle Niss Hinders Jonas, så hette han, afled, ärfde de båda kullorna huset och täppan.

Hinders Kirstin Jonsdotter var den äldsta af systrarna. Hon var en rask och beslutsam flicka, förestod huset med drift och hushållsamhet, samt visste att draga stor fördel af täppan, äfvensom af några höns, hvilkas ägg och kycklingar hon afsatte vid Dådrans bruk, vid Fagerberga eller Lerdal, de förnämsta herrgårdarne i socknen. Hinders Karin Jonsdotter var tre år yngre än systern och sysselsatte sig mest med sömnad och brodering af sådana grannlåter, som äldre och förmögna qvinnor behöfde men icke sjelfva hade tillfälle att förfärdiga. Karin var icke mindre flitig än Kirstin, och man behöfde icke frukta, att de unga qvinnarna skulle falla församlingens fattigförsörjning till last.

Mer än en af byns unga drängar hade med en viss lystnad sett den lilla trefliga stugan och helsat på dess egarinnor, med hemliga uträkningar att komma i besittning af stugan och åtminstone den ena af dem. Men ingendera tycktes visa någon håg att förändra sitt lefnadssätt, så att Niss Hinders Jonases fordna stuga var ett slags kloster med sina tvenne nunnor.

Hvarannan söndag gingo kullorna till gudstjensten i det vackra trädkapellet i Bodabyn. Deras våg förde dem då först öfver en skogshage till stora vägen, som leder från Rättvik till Ore, och gångstigen emellan deras stuga och landsvägen trampades sällan af några andra fötter än deras egna.

En vinterdag hade Kirstin varit hemma, medan Karin gick till kyrkan. Det led längre på dagen, än flickan plägade dröja, så att Kirstin, sedan hon kokat den tarfliga middagen färdig, begaf sig full af oro ut för att se efter systern. Vädret var ingalunda svårt, ehuru ett lindrigt snöfall sväfvade, i fina, lekande flockar, öfver trakten, så att byn och kapellet icke, såsom eljest vid klart väder, kunde skönjas ända hit. Den lilla gångstigen öfver skogshagen var alldes icke igensnögad, så att väl Karin icke gerna kunnat gå vilse heller. Kirstin fattade emellertid raskt sitt beslut och begaf sig åstad för att möta henne.

Kirstin hade icke gått långt, förrän hon hörde ett besynnerligt knäppande. Hon såg sig noga omkring ibland buskarna, och varseblef snart den grågula gestalten af en varg, som lufsade utåt vägen och knäppte, på ett för hungriga vargar eget sätt, med käftarna. I dennes spår lunkade en annan, och icke långt derefter den tredje.

Kirstin slannade bestört. Odjuren tycktes just också ämna sig att möta hennes syster.

Men länge var icke Kirstin villrådig. Hon fattade hastigt en stake till sitt försvar och uppgaf ett högt rop i afsigt att skrämma vargarne. Vid det skarpa ljudet af hennes röst stannade vilddjuren; men ropet besvarades af ett annat, som icke hördes särdeles aflägset. Det var den älskade systerns stämma. Kirstin upprepade ropet ännn en gång, och lyssnade efter svaret. Detta ljöd nu hastigare och uttryckte ångest. Då intogs den raska flickan af en vild ifver. Hon grep hårdt om sitt enkla vapen och störtade, med flygande fart, utåt gångstigen, utan att afskräckas af vargarna, hvilka här och der gjorde ett hopp öfver en buske eller sten, men icke förändrade sin kosa bortåt vägen.

Icke långt från landsvägen blef hon ändtligen varse Karin. Men den unga kullan var sysselsatt att släpa något tungt. Då Kirstin kom fram till henne, befanns det vara en sanslös menniska. Äfven Kirstin igenkände honom genast: det var den blinde Gucku Halvar Persson från Kärfåsen, en närbelägen by.

”Gudskelof att du kom, Kirstin!” utropade Karin. ”Den stackars Gucku Halvar ligger här förfrusen. Icke kunde jag lemna den stackaren här, för vagnarna äro ute i dag.”

”Om han också är död, så skall hans lik icke sargas af odjuren!” svarade Kirstin, i det hon beslutsamt fattade ynglingens hufvud. ”Jag är starkare än du, Karin! Tag du i fötterna.”

De båda systrarna buro nu utan svårighet den bedröfliga bördan. Kirstin släppte icke sin stake, der hon frimodigt gick framåt, alltemellanåt kastande en blick emellan träden och buskarna, der vargspår syntes. Men odjuren oroade dem icke vidare.Vid hemkomsten lades den blinde ynglingen på en bänk, och dörren stängdes. Nu först begynte de båda flickorna öfverlägga, hvad de skulle göra med liket. Något kusligt tycktes det att behålla det qvar till följande dagen. Kirstin föreslog derföre, att systrarne skulle tillsamman begifva sig till Bodabyn, der underrAtta folket om händelsen och säga till att drängarna skulle hemta den döde. Men först behöfde de styrka sig med den färdiga middagsmåltiden.

Den lättrörda Karin kunde föga äta, och båda flickorna kastade emellanåt en skygg blick bort på den döde. Hastigt sprang Kirstin opp. ”Han lefver ännu!” utropade hon.

Båda flickorna skyndade till, och det befanns, att den frusne Halvar verkligen ännu icke var död. Han återhemtade småningom sina lifsandar och satte sig upp. Flickorna, i sjelfva verket barmhertiga systrar, vårdade honom med all välvilja. De bjödo honom dela den torftiga måltiden, och ett par timmar sednare satt den blinde alldeles åtetrställd framför brasan i den lilla stugan.

Halvar hade ämnat sig till kyrkan. Ehuru blind, hade han en egen förmåga att leta sig fram den väg, han var van att vandra. Men snöfallet hade denna gång förvillat vägen för honom. Han kom långt sednare, än han plägade, igenom skogen och föll ner i en grop, derur han icke kunde hjelpa sig. Han hade först ropat några gånger, men sedan betänkt att han derigenom endast lockade fram vargarna. Karin hade blifvit honom varse, och med stor möda arbetat upp honom ur gropen, då Kirstin kom henne till hjelp.

Med okonstlade ord förklarade den blinde sin tacksamhet för sina välvilliga räddarinnor. Han hade, såsom ofta är händelsen med de blinda, ett godt begrepp och en högre, särdeles religiös bildning, än den allmoge, som beständigt upptages af yttre arbeten, har tillfälle att vinna. Hans far var en temligen förmögen bonde i Kårfåsen, och derföre hade Halvar icke heller af nöden blifvit förtryckt, utan utgjorde ett föremål för sina anhörigas medlidande och deltagande, men tillika vördnad.

Medlidandets känsla är i qvinnohjertats djup en sträng, som ligger nära kärleken. Föremålet för en qvinnas välgörenhet, om det är ett aktningsvärdt, har lätt att vinna hennes tycke, ty välviljan går så lätt öfver till ömhet. I de okonstlade oeh oförderfvade systrarnas hjertan gjorde den blinde ynglingens olycka ett djupt intryck, som alltmera blef rådande, då han, i vänliga samtal, gaf åt deras ensliga stuga ett nytt och oväntadt behag. Ovädret tilltog nemligen, så att Halvar måste dröja i herberge hos sina båda värdinnor i tvenne dygn.

Man hade hemma varit bekymrad för Halvar, då han icke återkom om söndagen, och hans far reste sjelf till Boda, för att höra efter honom. Då han icke hade varit der vid gudstjensten, tog man för afgjordt att han blifvit

rifven af vargarna, som varit synliga i trakten. Så snart ovädret stillat sig, gjordes efterspaningar omkring vägen. Gubben Gocko Pehr Andersson begaf sig till Niss Hinders Jonases döttrar, för att spörja, om de kunde veta något om hans son. Med glad förvåning återfann han der den räddade ynglingen.

Afskedet från den lilla stugan skedde under tårar, i hvilka gubben Pehr förenade sig. Han gret af tacksamhet. De unga greto väl också af aningen om en blifvande saknad.

Den blinde Halvar fick snart den funderingen i sitt hufvud, att uppsöka gångstigen öfver skogshagen till systrarnas stuga. Det var följande söndagsmorgon, innan någondera af kullorna begifvit sig åstad till kyrkan, som Halvar, ledsagad af en gosse bland sina bekanta, infann sig. Han kunde naturligtvis icke se huru Karin rodnade vid hans inträde. Kirstin gick honom frimodigt till mötes och helsade honom välkommen. Han medförde några små gåfvor från sin far och från sig sjelf, och sade, att han kom för att få sällskap fram till Boda, med den af kullorna, som ämnade sig till kyrkan. Kirstin erböd sig gerna att följa honom.

Ifrån den dagen blef det Halvars vana, att hvarje söndag regelbundet infinna sig, för att få någon som följde honom till kyrkan. På hemvägen följde Kirstin honom icke blott till skogshagen, utan ända fram till Kärfåsen. Karin gjorde på samma sätt, och gubben Pehr blef särdeles belåten att veta sin blinda son sålunda bevarad.

Om våren afled Halvars far, och en äldre broder skulle emottaga gården. Halvars ställning blef nu mindre behaglig, och helt oväntadt fick han det infallet att gifta sig med endera af de båda systrarna. Men besynnerligt nog tycktes det ännu icke vara inom honom sjelf afgjordt, hvilkendera han skulle begära. Han kunde icke taga ögat till skiljedomare, och bådas röst klingade så ljuf i hans öra, att den genljöd i djupet af hans hjerta. Det låg något så gladt och upplifvande i Kirstins, något så mildt och rörande i Karins stämma. Vänliga ord hade båda.

En söndag, då Kirstin följde honom öfver Kårfåsaskogen, beslöt han att för henne öppna sitt hjerta. Han sade att han ville taga henne till råds och frågade henne, hvilkendera af systrarna som kunde vilja taga honom till man. Han sade, att han icke visste hvilkendera han höll kärast, men att hvilkendera han fick, han skulle akta det såsom en gåfva af Herran.

Han såg icke hurn Kirstins hy förändrades, huru med ens ett ljus gick upp i hennes själ. Hon betraktade, med en blick, full af underbar rörelse, den blinde ynglingens vackra drag och det uttryck, som sväfvade kring hans läppar, då han, som hon tyckte, lade sina ord så väl. Det var nu med ens klart för henne, att han var henne kär, såsom en brudgum; men hon hörde tillika på hans ord, ja, hon kände eljest i sitt innersta att han var lika kär för systern. Med ens bemäktigade sig henne den föreställningen, att om hon nu tog Halvar för sig, så kunde kanske Karin sörja deröfver, blekna och falla af. Hon

tyckte sig redan se de för henne så dyrbara, systerliga dragen förfallna, och denna tanke for som en rysning igenom henne. Hvilka strider, som på några ögonblick utkämpades inom hennes själ, fick ingen dödlig veta, men skarpa styng ilade genom hennes bröst, och hon borttorkade snabbt en tår ur sitt öga, då hon svarade: ”Du skall hafva Karin, Halvar! Jag vet att hon älskar dig.”

Halvar stannade: ”Vet du, är du säker, Kirstin?" utropade han, och det uttryck af glädje, som darrade i rösten, var omisskänneligt. Detta på en gång fröjdade och smärtade den uppoffrande systern.

Halvar önskade att genast vända om till stugan och tala vid Karin, men Kirstin afstyrde det. Hon kände, att hon behöfde vara ensam, så att hon skyndsamt följde den glade ynglingen till byn och derifrån begaf sig hem.

Hon kom likväl senare hem än vanligt. Hon hade dröjt på många ställen i skogen, och haft djupa öfverläggningar för sig sjelf. Visserligen pröfvade hon i dessa stunder sitt hjerta, och tänkte efter, om hon skulle kunna uthärda att vara ett dagligt vittne till sin systers lycka. Att denna lycka skulle vara henne kärare än hennes egen, det blef henne slutligen klart, och då hon inträdde i den lilla stugan, hade hvarje känsla af fruktan, af sjelfkärlek, blifvit qväfd i hennes rena sinne.

”Karin!” sade hon med vänlig blick, men med spår af rörelse i sin uppsyn: ”vet du hvad Halvar talt med mig?”

Flickan såg upp på henne. En hög rodnad flög öfver Karins ansigte, men tillika ett uttryck af ångestfull oro.

”Hvad har han sagt?” frågade hon.

”Syster!” utbrast Kirstin häftigt: ”säg, vill du hafva honom? Han vill gifta sig med dig!”

Karin kastade sig snyftande till systerns bröst, och de enkla naturbarnen greto syskonkärlekens ömma tårar tillsammans.

Några veckor derefter blefvo de båda unga gifta, men den äldre systern bibehöll liksom sjelfmant väldet i huset. Den blinde mannen och hans unga hustru visade henne också alltid en oinskränkt vördnad, så att Kirstin var liksom en mor för dem.

Väl hade Halvar infört en lika förmögenhet i boet, men af täppan och handarbeten hade det lilla hushållet sin förnämsta utkomst. Kirstin afslog flera giftermålsanbud, äfven ett af Halvars bror. En gång föreslogo några af grannarna, då ett svårare år inträffade, att Kirstin skulle göra en utvandring, för att få någon arbetsförtjenst, men båda makarna, liksom hon sjelf, ville icke höra talas om en sådan skilsmessa.

När den blinde, som likväl var händig i mångahanda arbeten, hvarje afton tackade Gud för sin glädje och trefnad i kojan, der en dotter snart förökade hushållet, var ingen gladare än Kirstin. Hon kände sig lyckligare af sin systers lycka, än hon sjelf kunnat blifva, om hon, då det stod henne till buds, skulle tagit Halvar. Försakelsen ger åt ett menniskohjerta skönare känslor, än någon jordisk njutning.

Flera lyckliga år hade förflutit, då en oförutsedd olycka inträffade. Halvar och hans hustru, åtföljda af den femåriga dottren, hade varit i kyrkan och vandrade, glada och förnöjda, kyrkvägen hemåt. Med ens blef den blinde orolig. Han stannade tvärt på vägen, och fattade sin hustrus hand. ”Karin!” sade han: ”hur var det med Kirstin, när vi gingo hemifrån? Var hon icke liksom bedröfvad, tycktes det mig på rösten? Hade något ledsamt händt derhemma med stugan eller något annat vårt?”

”Åh,” svarade Karin: "Det var just ingenting att vara så ledsen för. Vi skola tala vid Niss Anders, så lagar han ugnen åt oss i morgon dag. Det är bara en liten spricka!”

"Men det tyckes mig, som här kännes rök. Hvarifrån kommer den?”

”Jag kan ingen rök hvarken känna eller se,” försäkrade Karin.

Men vid gångstiden öfver skogshagen stannade Halvar ånyo: ”Här står aldrig rätt till,” sade han med denna oförklarliga instinkt, som isynnerhet hos blinda år vanlig.

”Visst känns här något rök,” sade Karin, som nu blef mera uppmärksam.

”Så låt oss skynda," yttrade Halvar.

Aningen om en olycka hade icke varit förgäfves i den blindes själ. Så snart de vandrande hunno fram emot slutet af skogshagen, uppgaf Karin ett skri: ”vår stuga brinner!”

”Jag känner hur det hettar mig i ansigtet,” sade Halvar: ”hvar är vår lilla Anna?”

Barnet begynte gråta. ”Du kan ingenting göra, Halvar!” sade hustrun, som likväl bibehöll sin själsnärvaro. ”Du ser icke. Blif här och tag vara på barnet, så skall jag gå fram och se efter Kirstin.”

”Skynda, min stackars hustru!" utbrast Halvar, i det han tog den gråtande flickan i famnen, och satte sig på en sten, som han kände bredvid vägen. Karin ilade bort till eldsvådan.

I den blinde mannens själ rörde sig många oroliga tankar. Visserligen visar sig lifvet och verkligheten helt olika i den blindes och den seendes själar. Men just för den blinde, om han än saknar färgens behag på hemmet, är dess form, är den rymd i hvilken han rör sig och är hemmastadd, är den boning, der han vet att finna sig tillrätta, dubbelt kär och dyrbar. Det insåg och kände visserligen den arme Halvar, der han stod, med det gråtande barnet, som han icke vågade släppa, i sin famn, lyssnade till lågornas prassel och dån, medan han, med ansigte och hand sträckta mot värmen, sökte att göra sig ett begrepp om eldsvådans härjning. Dessutom var han bekymrad för sin hustru och svägerska, hvilka kanhända skulle våga mer, än de borde, för att berga deras lilla egendom.

Det var en stund af djup ångest. Men slutligen hördes de båda qvinnornas steg, som nalkades. Barnet hade somnat,och Halvar nedlade det sakta på marken, medan han reste sig upp och sträckte sina händer emot de ankommande.

Högt gråtande fattade båda systrarna hans händer och utgjöto sin smärta i klagorop och gråt. ”Låt oss sätta oss!” sade Halvar. Karin upplyfte den, efter vandringen till kyrkan och derpå följande gråten, djupt insomnade flickan i sitt knä och satte sig vid Halvars sida. Kirstin satte sig på en sten midtemot och höll händerna för ansigtet.

Men Halvar, då han åter hade de käraste omkring sig, upplyfte stilla sin hand mot höjden och upprepade Jobs ord: ”Herren gaf och Herren tog: välsignadt vare Herrans namn!”

Kirstin snyftade högt: ”Jag skall vandra ut!” utropade hon.

”Låt oss icke förtvifla!” sade Halvar: ”Om Gud vill, kunne vi väl repa oss efter denna pröfningen. Visst var den stugan oss alla kär, men med Guds hjelp få vi väl en annan i stället. Vi ha ju ändå fått blifva tillsammans!”

”Ja, tills i dag!” sade Kirstin med en beslutsamhet och styrka, som gjorde både Halvar och hans hustru häpna. ”Det var mitt förvållande, att elden kom lös igenom den gamla ugnen. Jag gick ut, för att se efter, om Halvar — och du, Karin skulle komma snart ur kyrkan, och medan jag var ute, tog det eld i väggen. Jag känner det, vi måste nu skiljas.”

”Detta hade vi hvarken väntat, eller ha vi förtjent!” yttrade Halvar.

”Nog känner jag både ditt och Karins hjertelag,” förklarade Kirstin: ”men jag vill också betänka hvad min frid tillhörer. Det är icke godt att vara för nära elden. Jag vill derföre säga eder, att nu tager jag din broder, Halvar, och flyttar till honom i Kärfåsen. Karin kan godt berga sig med dig, och när jag blir Larses hustru, skall jag helsa på eder i den nya stugan.”

Den blinde räckte henne handen. ”Gud välsigne dig, Kirstin,” utbrast han, ”för hvad du gjort och gör!”

Karin omfamnade också systern. Dessa naturens barn, med djupa känslor i varma hjertan, träffade af en stor olycka, handlade likväl, utan att tala och tänka vidt och bredt derom, med ett ädelmod, en sinnesstyrka, en kraft till försakelse, hvilka ingen främmande kunde ana.

Kirstins ansigte glänste af ett stort beslut, ett beslut af uppoffring och försakelse, om hvars skönhet icke ens han gjorde sig ett begrepp, den man, som icke såg huru det förklarade hennes drag. Hon hade också, i sin ödmjukhet, icke önskat att han skulle sett det, och det var hennes glädje, att Karin icke heller såg upp. Den obildade bondedottern kände likväl i detta ögonblick i sitt bröst en höghet, hvilken bildningen ensam icke förmår skänka, och hvilken icke blott ett ädelt tänkesätt utan äfven allvarliga lidelser och särskilda förhållanden måste alstra.

*SYSTRARNE. (dalarne 12)

DALARNE.

13 och 14. ORSAPOLSKAN OCH EN SÖNDAGSMORGON I MORA.

En blick på lifvet hos Dalallmogen mötes af sällsamma motsatser i folkets lynne, liksom i dess seder. Samma menniskor, som kunna, på en utvandring, öfverlemna sig åt stundens hänförelser, och som till och med icke äro så noga med huru långt de lemna fritt utrymme åt sitt sjelfsvåldiga sinne, äro inom hemmet de allvarligaste och bästa medborgare, som man kan önska. Inom deras husliga område förekomma de aktningsvärdaste dygder och den stränga tukt, som utöfvas inom hvarje byalag, utvecklar en sedlighet, som förvånar fremlingen. Har man sett dessa improviserade fester vid en landsväg eller på en liten öppen plats i skogen, der Orsapolskan, bekant för sin

raska, nästan svindlande fart, griper de närvarande, börjande med de yngsta medlemmarna i skaran, som sammanträffat, och slutligen ryckande med sig i den vilda hvirfveln äfven de äldre, till och med sjelfva spelmannen, skall man icke tro sina ögon vid anblicken af de stilla, fromma fysiognomierna en söndagsmorgon i sjelfva hemorten, vid dess kyrka. Scenerna äro på hvar sitt sätt märkvärdiga och bekanta. De finna sin närmaste förklaring i den verkliga själskraft, som ligger hos Dalfolket och gör för dess sinnen möjliga en öfvergång och en sammangjutning af olika känslor. Denna kraft, som underhålles af en skön natur och härdas af en sträng uppfostran, förnekar sig icke gerna ända in till ålderdomen. Den bibehåller sig såsom kärnan hos Sveriges förnämsta, äfven genom sina minnen utmärkta allmoge. Den yttrar sig också i en stolthet, som gör folket mindre lätt att styra af myndigheterna, så framt icke deras representanter veta att förvärfva sig personlig aktning.

Den mest karakteristiska anblick, som erbjudes betraktaren i Dalarne, utgöres emellertid just af söndagsmorgonen i Mora. Det folkhvimmel, som uppstår, då kyrkbåtarna aflemnat allt sitt folk, och då från alla kanter äfven fremlingar ankomma, till och med kullor från grannsocknarna, liknar en landtmarknad. Efter gudstjensten bildar folket, som merendels medför sin middagskost, grupper, der den landtliga måltiden njutes och äfven gästfriheten, sådan den framträder bland obildade naturbarn, utöfvas. Barnen, som gerna medföras till kyrkan, bidraga icke litet till glädjen af detta slags offentliga samhällslif i Dalarne.

Man har klagat att det nationela lynnet, liksom de provinciela egenheterna, alltmera försvinna bland Svenska folket. Det är en förlust, som visserligen förminskar det romantiska interesset inom fäderneslandet, men huruvida, då i alla fall den fordna enkelheten med sina allvarsamma, sträfva dygder icke kan, vid en tilltagande odling, bevaras, egentligen under den jemnare fördelningen af upplysning och, om icke förmögenhet, dock arbetsförtjenst, den nämnda förlusten icke är fullt ersatt af en bättre menskligbet, en vackrares lycka, det må af efterverlden afgöras. Ännu kan Dalarne häfda sin rätt att aktas främst bland Sveriges landskap.

-*-ORSAPOLSKAN. (dalarne 13.)

WINGÅKER.

1. SKOLAN.

I den märkvärdiga Wingåkers socken, i vestra hörnet af Södermanland, der en angenäm och omvexlande natur samt en med många utmärkta egenskaper begåfvad folkstam, erbjuda en tänkande själ rika föremål till begrundning och betraktelser, lefde under de sista åren af det förflutna århundradet, tvenne bröder, som tillsammans egde en liten hemmansdel i Henala by. Det berättades om dem ganska besynnerliga förhållanden. På en gång vore de de tillgifnaste bröder, och likväl låg det något underbart emellan dem båda. Det sades att de voro tvillingar, men att deras hjertan voro så olika hvarandra, att de aldrig kunde tillsammans ligga under ett tak. De voro i allting hvarandras motsatser, ehuru de tänkte fullkomligt lika. Ett ondt ord hade mellan dem aldrig blifvit vexladt och likväl var det, som om de haft en hemlig fruktan för hvarandra, eller rättare, som om den blodsbandets drift, som drog dem till hvarandra, i samma ögonblick, som de närmades, liksom till trots af deras önskningar och längtan dref dem åter ifrån hvarandra.

I barnaåren hade de blifvit satta i samma skola, hos en af den tidens skolmästare, hvilken ingalunda gått igenom något seminarium, men just desto mera kraftfullt skötte riset, hvilket, ifrån den stund, då barnen kommo till skolan och intill den, då de hemförlofvades för dagen, icke lemnade hans hand. Den enda hvilostuud, som bestods den nitiske tuktomästaren under studietiden, inträffade vid det betydelsefulle klockslaget sex. Denna hvilostund var likväl icke längre, än att de pojkstreck, i hvilka det ännu icke fullt genomklappade ungdomsmodet gaf sig luft, måste i största hast verkställas, under det skolmästarens ögon slöto sig, näsan riktades emot taket och munnen med oartikulerade ljud uttryckte sin belåtenhet med del bestämda klockslagets särskildt utöfvade förrättning. Denna förrättning skedde framför skåpet, och utgjorde ett mål för gossarnas väntan, emedan de då

fingo tillfälle att åtminstone härma den, i de ögonblicken för allt annat än sin egen njutning döfve och blinde läraren.

En dag hade en sträng straffdom blifvit utförd på den äldsta af bröderna. Han hade blifvit angifven att hafva kastat sten på skolmästarens enda husdjur och förtrognaste vän, katten. Erik, så hette gossen, var likväl oskyldig i brottet. Det var Olof, den yngre, åtminstone två timmar yngre, som var den brottslige. Skolmästaren omtalade icke, hvem som var angifvaren, utan ställde helt enkelt Erik, med qvasten på axeln, i skamvrån. Harmen kokade i Olofs inre, men han teg likväl, utan att bekänna huru det förhöll sig med saken. Hvarje bedröflig blick från Erik träffade honom, såsom nålstygn, ehuru de inre förebråelserna vände sig till hämd istället för ånger. Då skolmästaren, vid sitt vanliga klockslag, utförde den kära bedriften vid skåpet, reste sig Olof och, medan hans hatfulla blickar stirrade på den blundande skolmästaren, härmade hans åtbörder. De öfriga barnen som haft något fyr för sig, med en papperssvans, som oförmärkt festades på en rygg, kommo i detsamma att kasta sina ögon på gyckelmakaren. Ett gällt skratt, både af flickor och gossar, utbrast och genomträngde skolmästarens eljest tillslutna sinnen. Utan att ställa ifrån sig glaset, vände han sig om. En hastig blick upplyste honom om förhållandet, och, med den styrka, som hans fysik ögonblickligen hemtat ur glaset, företog han sig en execution, hvilken var den skarpaste, som förefallit inom dessa stuguväggar. Äfven den brodren, som stått med qvasten, fick en allvarsam del af agan, hvilken icke ens skonade flickorna.

Följden af denna tyranniska maklatöfning var den, som sådana icke blott i stater, utan i husliga lifvet, alltid medföra, ett djupt missnöje, förbittring och uppror. Det blef en sammansvärjning utaf och den riktades, såsom ofta äfven i verldshistorien är fallet, mot det oskyldiga föremål, som föranledt katastrofen, i stället för att riktas mot den egentliga despoten. Det var den stackars katten, som nu, af samtliga skolbarnen, då de stodo i en hemligt rådplägande församling bakom ladugården hos grannens, dömdes att lida och umgälla deras ofog.

Icke blott de båda brödernas lynnen, den enes tåligt, fördragsamt, undergifvet, den andres ystert, mera hämdgirigt, trädde härvid i dagen. Äfven de tvenne flickorna, Karin och Annika, fingo tillfälle att spela en rol och utveckla en karaktär vid det barnsliga uppträdet. Den sluga Annika, en hemmansdotter från Ringerud, redan fader- och moderlös, var en sjelfetändig flicka, som väl visste hvad hon ville, något stolt att vara ensamarftagerska till ett rätt godt hemman och föga nogräknad huru orden föllo sig öfver den spelande tungan. Hon gjorde sig, så snart barnen befunno sig samlade utanför skolstugan, liksom af sjelfskrifven rätt, till anförare, och sedan hon ställt till ett spratt, kunde hon väl vara den, som sqvallrade om det, och åstadkom bestraffningen. Den yngre flickan, Karin från Wannala, var en af dessa stilla, medgörliga varelser, som man med välvilja kan förmå till hvad uppoffringar, som helst. Mången gång fick hon sitta emellan för det, som de andra barnen åstadkommit, och den stränga skolmästaren, hvars psychologiska kunskap och menniskokännedom icke sträckte sig längre, än hans helst mot glaset riktade näsa var lång till, hade fått i sitt hufvud, att den blyga Karin var den elakaste och yraste af alla ungarna.

Nu fnyste på en gång Olof, som skaffat sin bror förargelse, och Annika, som denna gång icke fick tillfälle att låta Karin helt och hållet slita straffet i sitt ställe, af raseri. Annika dömde katten till döden; men Olof föreslog ett annat straff, hvilket med förtjdsning förklarades vara det passande. Med sin vanliga rådighet utdelade Annika rolerna och förelade hvar och en sin andel i det gemensamma dådet. Ehuru det endast var ett lumpet pojkstreck, som här utfördes, hade det inflytande på fyra menniskors ställning för hela lifvet.

Innan barnen infunno sig i skolan följande morgon, hade Karin fullgjort sitt uppdrag att locka katten till sig, och, ehuru under tårar af sorg och samvetsqval, burit honom till ett fårhus, som var ovanligt tätt byggdt och låg straxt utanför byn. Olof hade skaffat ett stycke beck från skomakaren, Erik uppoffrade några af sina samlade nötter och man hade sålunda allt i ordning till ett skådespel, icke mindre intressant för barnen, än till exempel åskådandet af en blodig tjurfäktning för Castiliens sköna donnor.

Det var om våren, så att sjön Tisnaren ännu låg betäckt med sin is, ehuru den redan var så medtagen, att den på sina ställen visade öppna fläckar. Då en frostnatt inträffade, utbredde sig en blank hinna af bräcklig våris öfver den temligen vidsträckta ytan. Så var denna morgon fallet.

Annika tog katten under sitt förkläde, och samtliga barnen ilade till sjöstranden. Här verkställdes den förfärliga hämdeplanen. Olof hade klufvit nötskalen och fyllt dem med beck. Nu fastsatte man ett nötskal under hvardera tassen, sa att den arma kisse befann sig uppsatt liksom på skridskor. En pappersdrake bands vid svansen och djuret släpptes ut på den hala isen. Då katten befann sig på det hala, spärrade han ut tassarna och uppreste med ett rysligt jamande svansen, hvarvid en frisk morgonvind fattade pappersseglet och förde honom utåt sjön. Isen var så svag, att han knappast bar den lätta katten, som likväl hvilade sin tyngd på fyra särskilda punkter. I detsamma, som vinden började drifva honom utåt, rasade den gråtande Karin till, plumsade i sjön, så att vatten och isflingor stodo henne nära till knäet, och ville rädda honom. Men Annika rusade efter, fick fatt i Karins kjol och drog henne tillbaka. Olof skrattade af full hals, men Erik betraktade tigande och med mörka blickar den med allt mera ökad fart bortilande katten.

Just som dådet sålunda var verkställdt, framstörtade ur buskarna vid stranden skolmästaren i hela sin förfärliga stränghet. Med ett skri af rasande förbittring såg han sin älsklings snabba färd eller ofärd, och på ögonblicket beslöt han att hämnas. Med ett slag af ena handen skilde han Olofs skinnmössa från hans hufvud, hvarvid hufvudet erhöll en kraftig kontusion, och med den andra handen grep han Eriks öra, hvilket klämdes och vreds värre, än en stuts, som skall tämjas. Båda pojkarne skreko med full hals, och de båda flickorna ville just taga till benen, som ehuru våta, likväl i hast kändes varma af förskräckelse. Men skolmästaren, som anade flickornas afsigt, slungade Erik på Olof, så att båda bröderna föllo omkull, och rusade på sina qvinnliga elever. Som vanligt fick han först fatt i Karin och grep henne i håret. Annika passade på och sprang undan.

”Kom inte hit, skolmästare!” skrek hon. ”Om han icke strax låter bli Karin, så går jag genast till förmyndarn, och jag kommer aldrig i skolan mera.”

En svordom var den ursinniges svar, och för att gifva svordomen mera eftertryck, skakade han Karin, med en förfärlig grymhet, att hon skrek, såsom om det gällt lifvet.

”Släpp henne, skolmästare, släpp henne!” skrek Annika, medan hennes eljest vackra anletsdrag vanställdes af uttrycket af den vildaste vrede.

”Kom hit, din tjufunge!” ropade skolmästaren. ”Du har nog varit med om det tjufstrecket.”

”Tjuf!” utbrast Annika: ”det skall skolmästaren ha igen!” På ögonblicket flög en sten, kastad af en öfvad trettonårig arm, mot skolmästarens hufvud och sträckte honom sanslös till marken.

Erik och Olof hade sprungit upp och stirrade, förstenade af fasa, på den orörlige gamle läraren. Karin, hvars hår ännu hängde fast vid hans krampaktigt knutna hand, slingrade sig jemrande på marken. Då sprang Annika, med ett hjeltemod, som skulle varit beundransvärdt, om det gällt en ädlare sak, fram, vred upp de sammanpressade fingrarna och befriade sin kamrat.

Skolmästaren vaknade till sansning och utstötte ett ilsket skri. ”Spring, spring!” ropade Annika. ”Vi komma aldrig mer i skolan!” Och dermed flögo alla fyra barnen sina färde.

Men till skolan måste en och annan likväl. Erik och Olof tvingades af sina föräldrar att bedja om förlåtelse, och blefvo, emedan den stackars Karin, hvilken skolmästaren påstod att han sjelf sett vara längst ute på sjön för att köra på katten, ansågs för den skyldigaste, efter en temligen måttlig aga åter upptagna i skolan. Karin blef grymt behandlad och höll på att sörja sig till ohelsa, emedan hon så innerligt älskade den djerfva Annika. Hon blef tyst och flitig, och genomgick, under en orättvis behandling af den råa läraren, sina lexor. Hennes enda glädje var att med de båda gossarna tala om Annika, hvilken för samtliga de medbrottsligas inbillning framstod såsom ett högre väsende, utmärkt af hjeltemod och beslutsamhet. Annika begaf sig hem till Ringerud, och förklarade så bestämdt, att hon aldrig mer gick till skolmästaren, som kallat henne tjufunge, att förmyndaren fann sin räkning vid att låta henne blifva hemma.

Ehuru boende i samma socken, träffade barnen, under hela den följande sommaren icke hvarandra, men i deras unga sinnen, som genom deltagandet i det elaka men barnsliga äfventyret, blifvit uppeldade, lefde en hemlighetsfull, mäktig vänskap, hvilkenderas hjertan icke ämnade förneka. Både Erik och Olof älskade att tala

med Karin om den kära och vackra Annika; men besynnerligt nog ville aldrig den ena brodern tala om henne, så att den andra hörde det. Men hvardera sökte henne, för att för henne få utgjuta sitt hjerta, så att hon var liksom bådas förtrogna. Satt hon på en dikesren med den ena brodren, höll sig alltid den andra på afstånd, så att hon alltifrån barndomen liksom fick en vana att icke tala vid dem, då de båda, såsom i skolan, voro närvarande.

Emellan de båda bröderna blef det, liksom af tyst öfverenskommelse, aldrig mera tal om den mördade katten, men minnet af det föröfvade nidingsdådet gnagde länge i hemlighet deras unga samveten. Det gaf åt dem båda en viss slutenhet, stundom en viss misstro, ty medvetandet af ett hemligt brott, skjuter djupa taggar i menniskans själ.

Den som emellertid djupast sörjde, var Karin. Mången natt, långt efter den tid, då gerningen fullbordas, hörde hon det oskyldiga kräkets jamande, då det fördes ut af vinden i fjerran. Hon gret om nätterna och tärdes af sina samvetsqval, för hvilka den enda lisan bestod i samtal med de båda skolkamraterna. Men äfven i samtalen med dem särskildt, vidrördes aldrig äfventyret med katten, och slutligen var det som om en underbar blygsel gömt detta minne i djupet af samtliga de unga själarna.

-*-SKOLAN (wingåker 1)

WINGÅKER.

2. ÅSENS MARKNAD.

Vid Åsens by, icke långt från Wingåkers kyrka, hålles hvarje höst en marknad, som är ganska betydlig och anses af Wingåkers allmoge såsom en folkfest. I allmänhet råder, vid landtmarknaderna i Sverige, en egen liflighet, hvilken likväl modifieras efter folklynnet i de olika orterna. Den marknad, som af ålder hållits vid den nämnda kyrkobyn, har varit särdeles karakteristisk för de stolta, glada och kloka Wingåkersboarna. Vid denna marknad uppgjordes icke blott helt enkelt köp och byten af varor och kreatur, utan beslut fattades, förbindelser bestämdes, hvilka omedelbart afgjorde mångens hela framtid. Förmiddagen är den egentliga handelstiden. Mot middagen bekräftas köpen med måltider och traktering. Om aftonen roar sig ungdomen.

En teckning af uppträdena på denna marknad göres åskådligare med penseln än med pennan. Då det är en särskild tilldragelse, som utgör föremålet för denna berättelse, fästa vi blicken på uppträden af mera enskild beskaffenhet, än ståndsfruarnas varor, den blinda birfilarens gnällande polska och marktschrejarens positiv.

Annika i Ringerud fick, med sin moster, förmyndarens hustru, följa till Åsen. Den sluga, stolta flickan hade inom sig känt en sällsam längtan att få återse sina skolkamrater. Att få göra den stygge skolmästaren ett nytt spratt och straffa honom för hans elakhet, det skulle varit Annikas största lust; men näst den fröjden räknade hon väl att få träffa den stackars Karin, som icke haft de bästa dagar, sedan Annika lemnat henne. Huruvida äfven de båda tvillingarne för henne voro efterlängtade, begrep hon väl knappast riktigt, men nog skulle hon än en gång velat rusta med Olof och se på, huru Erik fick uppbära skulden derföre.

Sedan Annika följt mostern på vandringen mellan stånden, stannade den resliga qvinnan för att betrakta en utklädd markatta, som dansade för folket och insamlade slantar åt sin egare. Annika gick ett stycke ifrån henne osh såg sig omkring, liksom hon letat efter någon. Men efter en liten stund återvände hon till marktschrejern. I detsamma hon framträdde bakom hörnet af ett marknadsstånd, blef hon varse, huru några barn, bland dem hennes vänner Karin, Erik och Olof, stodo tillsammans i en grupp och betraktade markattan. Olof hade kastat af sig rocken och trakterade djuret med kringlor. Erik stod tyst och fundersam och såg på. Utan att säga ett ord, närmade sig Annika och lade armen om hans hals. Mostern såg barnens förnöjelse, och yttrade ingenting.

Men den oskyldiga glädjen stördes genom det förfärligaste skri, då en bullgumma kastades öfverända med hela bordet, fullt af kringlor och bullar, i det en skenande häst bröt igenom marknaden. En ”Stockholmsfru”, som till

sitt stånd icke lyckats samla många köpare, instämde i skriket, men lyckades icke afvända den stöt, som ståndet erhöll, i det den skenande hästen svängde förbi ett hörn, just igenom klungan af barnen. De kastades af förskräckelse hit och dit; men, då ingen blifvit skadad af blotta förskräckelsen, reste sig sällskapet åter och såg skrattande på hvarandra.

Annika hade släppt Eriks hals och befann sig, utan att någon visste huru det tillgått, vid Olofs sida, och hade betäckt hans hufvud med båda sina armar, i det ögonblick kärran ilade förbi. Karin, som stått bredvid en annan flicka, fick en stöt, så att hon rullade emot marktschrejerns träben och slog omkull honom, hvarvid hon, såsom vanligt, fick betala laget, såsom det heter. Markattan ville nemligen hämnas sin husbonde, och angrep med vildt raseri, den arma flickans hår. Nu framrusade både Erik och Olof på en gång för att hjelpa kamraten. Eriks käpp träffade markattan i hufvudet, så att hon i hast flydde till sin svärjande husbonde, medan Olof uppreste den gråtande Karin.

Karin hann knappast torka sig i ögonen, innan hon störtade till Annika, liksom för att söka tröst hos henne. Men Annika såg stolt på henne, vände sig med sammanbitna läppar bort, och följde sin moster till ett annat ställe.

De båda bröderna stirrade tysta efter henne, och följde derefter Karin hem från marknaden.ÅSENS MARKNAD. (vingåker 2)

WINGÅKER.

3. KARIN I WANNALA.

Sedan de barndomsuppträden, som i de föregående berättelserne blifvit tecknade, tilldragit sig, hade några år förflutit. De båda tvillingarna voro fullvexta män, egare af den lilla gården i Henala. Den blef icke stor för någondera, om den skulle delas: de beslöto derföre att låta arfslotterna hänga tillsammans och det tycktes också vara allt skäl att emellan dem fanns en fullkomlig brödrakärlek. Emellertid hade icke något skriftligt aftal dem emellan skett, och den dag, då de blefvo myndiga och af förmyndaren emottogo sin egendom, taltes de heller icke mycket vid. De hade, i likhet med hvad som i orten är öfligt, börjat att göra handelsresor och medföljt erfarna män på deras färder med vingåkers-varor, med humla, vadmal, lärfter, hvetemjöl och dylika artiklar.

I allmänhet vinna Wingåkersboerna genom dessa färder både verldserfarenhet och en viss lätthet i umgängssättet, som utmärker dem, jemte deras drägt, från annan allmoge. De lära sig visserligen att till en del finna åtskilliga mindre grannlaga sätt att förvärfva tillåtliga, och bland dem gäller i kanske vidsträcktare mån, än öfverhufvud annorstädes bland allmogen, den bekanta regeln, att den som ej vill se upp med ögonen, får se upp med pungen. Huru än härmed må vara, ett år gifvet: att handelsrörelsen är lönande, åtminstone i den mån, att den bidrager till en eljest af jordbruket endast med möda vunnen utkomst.

Så snart Erik och Olof tillträdt hemmansdelen, begaf sig Erik, redan innan aftonen, åstad på en resa till Östergötland med den humla, som var färdig och de varor, som blifvit samlade, icke blott af egen flit vid gården, utan anförtrodda af grannar och vänner, hvilka sjelfva icke hade tid att befatta sig med afyttringen. Den ena hästen spändes för pinnvagnen på hvilka varorna voro lastade; Erik, med en egen skygghet, gick till skåpet, der han såg igenom hvad huset egde i kontanta penningar, stoppade några sedlar i sin plånbok, samt låste dörren. Olof hade under tiden sysslat med åtskilliga redskap, samt visade sålunda, att han ämnade taga befattning med gårdsbruket, under brodrens frånvaro. Han gaf, som det tycktes, icke det ringaste akt på brodrens besök i skåpet och i kassan, som icke delades, utan var deras gemensamma tillhörighet, liksom det andra. Nyckeln lades på ett ställe, som de båda bröderna ensamma hade sig bekant.

I det ögonblick Erik lemnade stugan, möttes begge brödernas blickar ett ögonblick: de talade dock intet ord, utan togo så, tigande, men med en blott af blickar uttryckt kärlek, afsked af hvarandra. Erik helsade det öfriga

husfolket, som stod på gården, i det han körde af från hemmet.

Då man frågade Olof, när Erik väntades hem, var hans svar: ”när han sålt ut”. Målet för färden kunde icke nppgifvas närmare, än att det var ”Östergyllen”.

Efter några dagars flitigt sysslande med jordbruket, skulle, på söndagsmorgonen, Olof begifva sig till kyrkan. Han valde vägen genom Wannala.

Naturligt tycktes det, att han skulle besöka sin ungdomsvän Karin, men han möttes af hennes syster med den underrättelsen, att hon gått mycket tidigt ut med Annika från Ringerud. Genast fortsatte Olof sin vandring till kyrkan, utan att yttra något annat, än en vänlig helsning till Karin, när hon skulle komma hem.

Wingåkers kyrka är både till sitt inre och yttre en af de rymligaste och prydligaste i landsorten. Det är ett eget skådespel, att se allmogen, i sina vackra drägter, i synnerhet de unga bildsköna flickorna i scharlakans-kjortlar och silfverbälten, mellan böljande åkerfält, en sommardag, sammanströmma. Det egna glada och frimodiga uttrycket, som tillhör dem, och vanan att af främlingar betraktas och tilltalas, har befriat qvinnorna från den förlägenhet, som eljest ofta gör allmogens barn så besvärade och besvärliga. Flickorna visa, med ett slags naiv behagsjuka sin drägt. De äro alldeles icke blyga, då de tala om att de äro förlofvade, och förklara betydelsen af de band, som i mångfärgad prakt fästas och nedhänga från nacken, under den orientaliskt höga hufvudbonaden, för att beteckna att den vackra egarinnan är fästmö.

På kyrkobacken väckte de båda vackra flickorna Karin och Annika uppseende, då de, med armen om hvarandras lif, uppträdde, och tilltalades af åtskilliga främmande, som infunnit sig för att se kyrkfolket. Dessa begge flickor hade slutit sig till hvarandra med en häftighet och en ömhet, som föreföll besynnerlig, då det hviskades, att de en tid varit oense. Förhållandet var i sjelfva verket det, att Annika, vid något tillfälle, låtit sitt stolta lynne utbryta mot Karin, men nu ångrade detta och sjelfmant uppsökte henne på söndagsmorgonen, för att ställa allt till rätta dem emellan. Saken var nog den, att Annika också behöfde en förtrogen för sitt hjerta. Karin fick hennes förtroende, liksom hon hade brödernas.

Olof höll sig på något afstånd från de båda flickorna, men hans blickar följde, med en ehuru kufvad, dock ofta frambrytande, blixtlik eld, i synnerhet hvarje den resliga och smidiga Annikas minsta rörelse. Flickorna sågo honom ganska väl, men Annika aktade sig särskildt att helsa på honom. Karin och han nickade blott oformärkt åt hvarandra.Efter gudstjenstens slut var det Olofs afsigt att få tala några ord med Annikas moster. Han hade i hast fått en ljus tanke, tyckte han. På kyrkobacken hade flickorna, som under gudstjensten skiljts från hvarandra till sina vederbörliga hemmans bänkrum, åter sammanträffat för att taga afsked. Olof fick derföre tillfälle att yttra ett par ord till moster Anna Cajsa. ”Hur står det till på Ringerud? Har J haft främmande der nyss”?

”Vi ha gudskelof helsan allesammans”, svarade den tilltalade qvinnan med vänlighet; ”men hur står det till med er, Olof? Skall ni icke dela gården med Erik, eller hur går det. Erik var hos oss ett litet tittande, när han for förbi. Men han ville väl knappt att det just skulle vara veterligt, kan jag tro, fast han talte väl om det för bror sin”.

Olof bleknade, men svarade med stadig röst*: ”han hade väl något att tala med Annika, kan jag tro”.

”Nej men”, sade qvinnan,' ”han språkade bara några ord med mig. Annika höll sig undan och sprang bort till grannas, så snart hon hade helsat på honom. Men jag skall nog hålla flickan hemma och ha reda på henne, säg Erik det”.

Nu närmade sig flickorna och Olof skyndade sig undan. Annika och Karin togo ömt afsked af hvarandra och skiljdes åt. Den förra följde sin moster till sitt hem, den sednare begaf sig ensam på en genväg mellan rågåkrarna till den, öfver fälten, med sina röda skorstenar och gröna tak vänligt framskymtande Wannala by.

Bäst flickan gick der, försänkt i sina funderingar, reste sig en ynglings gestalt, från renen af ett tvärdike, der han passat på henne. Det var Olof. Karin rodnade högt och smålog vänligt vid hans åsyn.

På Olofs bleka drag hvilade uttrycket af en fast beslutsamhet och mycket allvar, så att, vid ett närmare betraktande, äfven leendet försvann från Karins läppar.

”Säg mig, Karin”, begynte Olof, ”sade Annika något om Erik i dag”?

”Hvarför frågar du det så allvarsamt?

”Du maste säga det, Karin, förty han är min bror, min tvillingsbror, och om jag icke vet, hvad jag vill veta, är det lika illa för honom, som för mig. Du måste säga mig allt, Karin! Har Erik talat vid Annika? Hvad har han sagt? Och hvad har hon sagt?”

Karin teg några ögonblick. Slutligen yttrade hon långsamt: ”Han har ingenting sagt henne, men han var der då han reste”.

”Men hon, Karin, hon, har hon ingentig sagt? Sade hon icke ett ord”?

”Hon hade ett ärende till grannas i Gathe”?

”Jag förstår henne kanske”, sade han eftersinnande: ”men hon hade icke behöft göra sig något ärende. Tror hon, att vi bröder gå hvarandra i vägen? Det är misstag, skall du veta Karin”.

”Ja, det tror jag nog! Ni tycker begge om henne”.

”Den ena mer, den andra mindre. Vi tycka också begge om dig, Karin”.

Flickan rodnade högt, och visste icke, i sin förlägenhet, hvart hon skulle vända sina blickar.

”Hör på, Karin”, återtog Olof, ”vi ha väl ändå varit de bästa vännerna, du och jag! Eller hur menar du? Visst har du mesta kärleken för mig, vill du tillstå det.”

Karin vände bort icke blott blickarna, utan hela ansigtet. ”Låt oss sätta oss här på dikesrenen en liten stund,” sade Olof. ”Det är väl ingen småsak för oss båda, som jag nu vill tala om. Jag vet nog hvad Erik tror, efter han icke gjorde sig mera besvär att taga rätt på Annika; men det är icke värdt, att hon bryr sig om, för jag vet bäst hvad som passar oss tvillingbröder, som vi äro.”

De båda unga nedsatte sig, såsom Olof önskat, i gräset. Karin kände sitt hjerta betaget af en obeskriflig ångest, och likväl var denna ångest icke plågsam. Det låg något underbart, liksom qväfvande, i hennes hjerta.

Men Olof fortfor, sedan de båda nedsatt sig: ”Jag har beslutat att gifta mig med dig, Karin, om du vill ha mig. Tror du icke, att vi skulle ha det godt tillsammans, då vi ega hvarandra?”

Karins bröst häfde sig våldsamt, men hon teg.

Olofs röst började darra, och han fortfor: ”Kanske jag vet, hvarför du tiger, Karin. Du tror att jag håller Annika mera kär än dig. Men ser du, Karin, det är något helt annat. Hon pasar bättre för Erik. Han är mera tystlåten och storsint, än jag och dessutom är han äldre och förstfödslorätten skall också något gälla. Vi båda ha alltid bättre hållit tillsammans, för du är mindre högfärdig, och kan bättre tåla och fördraga, så att du icke blir så förtörnad öfver ett hastigt ord, som Annika. Säg mig, Karin, du vill ju vara min fästmö?”

”Herre min Gud, Olof!” utbrast hon ändtligen: ”Jag är så rädd och så ung ännu. Ingen menniska på jorden vill jag ha, annan än dig: men Gud vet, om du blir nöjd. Vill du icke vänta, Olof?”

En blixt flög igenom Olofs ögon. ”Vänta?” återtog han. ”Visst kunde jag för min del vänta; men det är icke skäl för Eriks skull. Men vill du ännu dröja något litet, Karin, så må du gerna. Vi äro båda unga. Ditt löfte, att du ingen annan än mig vill ha, tar jag till godo, och det litar jag på, Karin, ty du har ett uppriktigt och redeligt hjerta, det vet jag. Men du skall lofva mig, Karin, att härnäst, då Erik kommer i kyrkan, han skall se dig med fästmösband i nacken, och att du då är min fästmö.”

Karin lade sin hand i hans. ”Det lär väl då icke länge dröja,” sade hon, ”och det är ju då så godt att jag genast ger dig min tro och lofven.”

”Tack, Karin! Du skall icke ångra det, det kan du lita på. Jag skall blifva dig en ärlig och trogen man, och värre går oss icke, än Gud vill. Men nu är det sagdt, som sagdt skall vara, glöm icke dina fästmösband. Gud signe dig,

min Karin!”

De båda unga menniskorna sågo på hvarandra och en purpursky af blyghet sänkte sig öfver begges kinder och ögonlock, då de nu kysste hvarandra.

Båda återvände till sina hem och sina sysslor.

Några veckor sednare anlände Erik hem från sin resa. Det var en morgon, då han körde in med den tomma vagnen på gården i Henala. Olof gick emot honom, och nu nickade de blottåt hvarandra, utan att tala mer än förr. De förstodo hvarandra utan ord. Olof emottog hästen, förde in den i stallet och besåg vagnen, om den skulle behöfva reparation. Den var väl underhållen, så att det icke behöfdes. Olof tillsade blott drängen att upptaga den andra hästen från betet.

Vid middagsmåltiden språkade Erik om sin resa, och Olof om gårdsbruket, utan att de talade till hvarandra. Talet riktades nemligen alltid till husfolket.

På eftermiddagen uppstapplades på vagnen ett nytt lass. Erik hade besökt penningskåpet, nedlagt penningar och läst till det. Olof gick dit, stoppade en reskassa, i plånboken, tog tömmarna och körde åstad till Bergslagen.

Erik tog nu vid gårdsbruket och sysslorna.

Då söndagen inföll, begaf sig Erik till kyrkan. Äfven han tog vägen till Wannala, för att besöka ungdomsvännen Karin. Samma öde, som träffat brodren, mötte honom, nemligen att finna henne redan tidigare på morgonen bortförd af Annika från Ringerud.

Vid namnet Annika gick en varm rysning genom den unge mannen, men han ville aflägsna sig utan att yttra ett ord. Då sade systern: ”Hör, Erik, hvad jag säger dig. Flickorna ha gått till Ingrid i Hacksta, för si, den ena skall hafva fastmöskruden i dag.”

”Fästmöskruden?” upprepade han förvånad.

”Hå, det måtte jag säga!” skrek flickan: ”Tvillingbröder, och den ena vet intet hvad den andra --”

Hastigt sköt Erik dörren till, och skyndade bort.

Utan att rätt veta hvad han gjorde, sprang han till Hacksta, som icke ligger långt från kyrkan. Andtruten stannade han några ögonblick på gården, liksom för att med våld kufva sina upprörda sinnen. Slutligen steg han uppför trappan, som ledde till loftsrummet, der flickorna klädde sig. Ingen mötte honom och höll honom tillbaka, så att han helt tyst kunde smyga sig intill dörren, som också stod på glänt.

Nu såg han Karin, sittande på en stol, i full kyrkskrud, medan Annika, i hvardagsdrägt, knöt band och blommor i hennes nacke.

Utan att säga ett ord, var Erik, snabb som en ekorre, utför den branta trappan och ilade, mellan åkrarna, hem till Henala, i stället för att gå till kyrkan.

-*-KARIN I WANNALA. (vingåker 3)

WINGÅKER.

4. ANNIKA I RINGERUD.

Då Olof kom hem från sin handelsresa, tillgick det, som vid Eriks hemkomst. Bröderna talades icke vid, utan samma dag begaf sig Erik ånyo åstad.

Olof begaf sig följande söndagen till Wannala. Karin väntade honom och ämnade sig icke till kyrkan. Då Olof inträdde i stugan, fann han den unga flickan på loftskammaren, sittande tankfull på sin kista. I det hon hörde hans

steg, slog hon upp ögonen och mötte honom med en blick, hvari så mycken rörelse afspeglade sig, att han kände sig äfvenledes upprörd. ”Karin,” sade han: ”Nu är jag, gudskelof, lyckligt hemma igen!”

Karin reste sig upp och svarade, med tvekande stämma: ”Välkommen, Olof! Men säg, ha vi gjort rätt? Jag har icke sett Erik, sedan han kom hem. Icke i kyrkan, och icke här. Vill han icke se sin brors fästmö?”

Olof tycktes något öfverraskad. ”Jag trodde, att jag skulle af dig få höra, hvad han sagt,” sade han. ”Har han icke heller varit hos Annika i Ringerud?”

Då Karin svarade, att han icke varit der, sade Olof: ”Då ha vi likväl gjort rätt, Karin! Då har han mycket att tänka på, innan han vill tala med mig. Vill du, så säga vi ingenting, utan vänta. Vi äro så unga båda två, och han behöfver väl tid på sig, innan han kan glömma, att Annika gick ifrån honom, när han for ut förra gången. Emellertid är du min käresta, min rara fästemö, mitt hjertekorn --.”

De båda förlofvades hjertan närmade sig hvarandra genom den ömsesidiga förklaringen, och söndagen derefter försummade icke Karin att ånyo visa sig i kyrkan, med sina fästmösband. Olof visade sig då med henne och följde henne både dit och hem.

Förhållandet med de tvenne bröderna fortfor oafbrutet så, att då den ena hemkom, den andre reste, utan att de, på tre år, lågo under samma tak. Det tycktes som om en besynnerlig skygghet intagit Eriks sinne. Han undvek att besöka kyrkan oftare, än vid sina nattvardsgångar, och då befann sig Annika icke i kyrkan. Han såg deremot Karin, helsade vänligt på henne, men talade intet ord.

En söndagsmiddag, det var midt i sommaren, begaf sig Erik i något ärende till rättaren på det närbelägna Säfstaholm. Sedan han uträttat hvad han ämnade, skulle han taga återvägen genom en hage, som lyder till Ringerud. Erik gick tyst och sluten, efter sin vana. I det han ville gå omkring ett gärdsgårdshörn invid en skogsdunge, mötte honom hastigt den vackra, resliga Annikas stolta gestalt. Hon stannade bestört vid hans åsyn. Äfven han blef stående, och båda rodnade högt. Det var ett ögonblick af spänning och väntan. Annika kände inom sig, att om hon nu gick förbi den unge mannen, skulle han aldrig mer möta henne, och likväl var hon förbittrad deröfver, att han visat sig stött öfver hennes blyghet, ty det var denna känsla, som drifvit henne bort, då han sökte henne vid sin första resa. Hennes fot var nu liksom fastvuxen i marken. Erik visste icke huru han skulle förklara, att det med ens blef så varmt omkring hans hjerta, och att han nu tyckte sig haft så orätt, då han varit förbittrad på henne. Menniskors lycka eller olycka beror på sådana ögonblick, och om det är rätt stolta lynnen, af hvilka ingendera vill göra första steget till ett närmande, kan i en sådan stund en hemlig men mäktig kärlek likväl blixtsnabbt förvandlas till dödshat.

Det afgörande ögonblickets vändning bestämdes nu af en oväntad tillfällighet. Emellan träden ur skogsdungen framstörtade en man, i vredesmod, och som betraktade de båda unga med ursinniga blickar. Det var den gamle försupne skolmästaren. ”Jaså!” skrek han: ”Ni har stämt möte här, men jag skall --" Hans onda sinne gaf sig luft i svordomar och ovett.

Då rann vreden upp äfven i Eriks bröst. Han svarade intet ord, utan kastade endast, med en kraftig örfil, den gamle fienden omkull, och skyndade derifrån. Men då han gick, råkade han att fatta Annikas hand, som blef fast vid hans. De följdes åt, hand i hand. Småningom ljusnade deras ansigten. Annika såg på honom, han på henne och vägen togs liksom medvetslöst, till Ringerud.

Följande sondag besökte Erik tidigt om morgonen ånyo Ringerud, hvarefter kyrkfolket såg honom och Annika hand i hand vandra till kyrkan. Den vackra Annika hade då fästmösband i nacken.

Då Olof denna gång hemkom från resan, fann han Erik icke hemma. Först om aftonen kom den sednare från Ringerud. Ett utförligt samtal egde nu företa gången rum mellan bröderna. Ingen var vittne dertill, men de tycktes ingendera rätt glad derefter. De bodde nu båda hemma till hösten. Då firade de sitt bröllopp, den äldre brodren en vecka före den yngre.

Båda flyttade från Henala till sina hustrurs hemman, och efter brölloppet lågo icke heller någonsin mera de båda

tvillingbröderna under ett tak.

-*-ANNIKA I RINGERUD. (vingåker 4)

LAPPLAND.

1. VELKOG.

Den höga Norden är fattigdomens hem, men en ädel fattigdoms. Naturen sjelf uppdukar der ingen rikedom, jemförlig med de sydliga, solvarma nejdernas. Men öknarnas fattiga folk, ehtum vanlottadt i den yttre verlden, saknar dock icke de själens egenskaper, hvilka kunna göra menniskan rik och mäktig i sin inre verld. Försakelsen har ammat fjällets vandrande son, nöden har varit hans trogna vän; men just genom en sådan hård uppfostran hafva modet, kraften, oberoendet och frihetskänslan utvecklat sig i hans inre. Der har bildat sig en god jordmån för den ädla säd, som det Heliga Ordet utsår i menniskohjertan. Djupa och upprörande lidelser, mäktigt ingripande erfarenheter och religionens ljus verka äfven hos nomaderna en bildning, i hvilken vi igenkänna den ädlare mensklighetens och christendomens syskondrag.

Dödens och ödslighetens makter, som herrska på fjällens höjder, befinna sig i en oupphörlig strid emot lifvets och vegetationens, som arbeta att i dalarna utbreda sitt välde. Emellan dessa kämpande makter befinner sig ett område, der just sjelfva striden föres, men ingendera är rådande. Der är gränsen mellan skogen och fjället; men det är en gräns, som icke bestämdes af någon landtmätares lina, ty ömsom framsticka tecken till vegetation på fjällets solsidor, ömsom höjer en ödslig bergkant sin isiga hjessa midt i skogen. Det är på den obestämda gränsen, som också fjällfolket och de svenska nybyggarne möta hvarandra med den så farliga frågan om mitt och ditt. Der föres, liksom i naturen, ett krig i samhället: der mötas och kämpa åkerbruket och nomadlifvet

Det var en klar vinternatt, som med stjernor och norrsken strålade öfver fjellet Vaddo-Tjavelk, vid hvars fot, i en skogsbacke, Nalta-Lanni hade uppslagit sin flyttbara bostad för några veckor. Den vallmarsbeklädda kåtan reste sin gråa kägelformiga skepnad mellan trädens stammar, och under det lätta takets skygd hvilade den förmögne och aktade Lappmannens husfolk. Han sjelf var vaken i natten och stod på öfversta toppen af skogsbacken icke långt ifrån kåtan.

Nalta-Lanni hvälfde besynnerliga tankar i sitt hufvud. Han var en af dessa varelser, hvilka naturen, i en stund af lycklig ingifvelse, begåfvat med de bista egenskaper i fall jemnvigt, så att ingen öfverdrift gjort dem mera utmärkta, än som är förenligt med deras känsla af belåtenhet. Lannis föräldrar hade, med en omsorg och eftertanka, som icke alltid träffas hos fjällfolket, sökt att förskaffa sin son den största skatt af klokhet, som kunde förvärfvas. De hade derföre, sedan han af modren lärt läsa, låtit honom tillbringa ett helt år hos kyrkoherden i församlingen. Denne, en man af ett redbart sinne, med värma för sitt herdekall, hade omfattat den unga lappgossen med särskild välvilja, och i hans själ nedlagt frön till ett högre vetande, än som i allmänhet plägar falla på fjällfolkets lott. Lanni ansågs derföre för den klokaste mannen i fjälltrakten vidt omkring. Också visste han att, med en förbehållsamhet, som eljest icke är vanlig Lapparna emellan, ingifva dem en hög tanka om de kunskaper han förvärfvat hos presten. Hans enskilda lif tycktes likväl föga skilja sig från den öfriga stammens. Han hade, utan att föräldrarna rådfrågat hans tycke, vid tjugu års ålder blifvit gift med en tio år äldre qvinna. Emedan hans renhjord var talrik, hade han mera husfolk än vanligt, och detta bestod af fattiga anförvandter, som förlorat sina hjordar och som nu förenat det lilla de egde hos honom, eller, såsom det heter på deras språk, ”samlat i honom.” Lannis hydda innehöll derföre endast ett hushåll, nemligen hans eget, som utgjordes af åtta personer.

I den klara vinternatten, då vår berättelse tager sin början, öfversåg Lanni med en egen känsla af sjelfbehag den trakt, öfver hvilken han var herre. I den kringströfvande mannens bröst klappade medvetandet af ett husbondvälde, hvilket ingen af hans omgifning jäfvade; men det var en fremmande känsla, sm nu alstrade ett

beslut i hans själ. Han steg på sina skidor och lockade, med en vink, en af sina hundar att följa sig. Med spjutstafven, som Lapparne begagna, då de ränna på sina skidor, gaf han sig fart utför höjden, och snart ilade han utför de höjder, som utgöra Vaddo-Tjavelks fot, och öfver gränsen af skogen, nedåt de trakter, der svenska nybyggen ligga kringströdda vid elfstränder och insjöar.

Emellan de Svenska nybyggena, hvilkas stugor han, då det led emot morgonen, såg uppsända sina ljusa rökhvirflar mot himlen, ilade fjällsonen sin tysta väg. Den flämtande hunden förmådde knappast följa honom, då han, på de snabba skarskidorna, åkte ned på en insjö, hvilken öppnade för honom en vidsträckt, jemn väg, ända till det mål han sökte. Det var en fiskarlapps boning.Vid en vik af insjön Månvattnet låg fiskarons eländiga koja. Huru olik var den icke Lannis eget lätta men rymliga tält! Den var nemligen byggd på halfsvenskt sätt, uppförd af timmer, men trång, låg och förfallen. I den usla boningen bodde en gammal gubbe, som, från det fria nomadlifvet, af motgångarna och nöden blifvit tvnngen att antaga ett för honom främmande lefnadssätt. Då fisken på sina vissa tider gick till i sjön, lefde gubben utan särdeles bekymmer och hemtade sin föda ur de klara böljorna. Men om vintern hungrade han, såframt han icke erhöll allmosor, eller begaf sig att gästa hos förmögnare landsmän, eller tigga hos Svenska nybyggare.

Lanni stadnade vid fiskarlappens koja, ur hvilkens takhål en rök uppsteg och röjde att ägaren var hemma. Sedan han ställt skidorna mot väggen utanför dörren, steg han in. Helsningen afbröts af ett slagsmål mellan hans och fiskarlappens hundar, hvarvid spjutstafven i Lannis hand genast gjorde tjenst såsom fredsstiftare, och inom ett par minuter åstadkom en yttre frid emellan de dock i hemlighet förbittrade fienderna. Lanni fästade derefter ögonen på den förvånade gubben och helsade fryntligt sitt ”puorist!” (god dag).

Fiskarlappen lade ifrån sig pipan, hvilken han just var sysselsatt att stoppa med en blandning af tobak och björnmossa, och trädde sin gäst till mötes. ”Puorist!” yttrade han också med mycket uttrycksfull högtidlighet, hvarefter båda, till bekräftelse på den vänskapliga helsningen, satte tillsammans nästibbarne och kystes med näsan. Så sker helsningen Lappar emellan.

Nu togo de båda männen plats, innan det egentliga samtalet begynte. Det skedde, såsom vanligt bland vilda nationer, på golfvet, ty gubben Snattja, så var fiskarlappens namn, egde hvarken stol eller bänk. Kojans inre hade likhet med det inre af en lappkåta, endast med den skillnaden att det var försedt med en förfallen spis, uppsatt af bullersten, men utan murbruk. Golfvet var betäckt med ett mångdubbelt lager af granris och derofvanpå lågo några renhudar, husbondens och tjenarens (hundens) läger. Dagern inkom dels genom spiselgluggen, dels genom en glugg midt emot dörren.

Så snart värden och gästen satt sig, med benen i kors under sig, och ett par ögonblick betraktat hvarandra, frågade fiskarlappen: ”mah sakan?” (hvad nytt?)

Lanni hade väl annat ärende, än att berätta nyheter, men sedvänjan tog ut sin rätt. Han måste först göra reda för de vanliga nyheterna, hvilka inleda ett lappskt samtal, nemligen om renarnes trefnad, om sista flyttningen och om vargar afhörts. Men sedan han gjort detta, frågade han: ”Har du varit vid Kyrkbyn, Wuollik?” (Han kallade gubben vid dopnamnet (Olof), emedan tillnamnet Snattja, som betyder and, var ett öknamn, hvilket fiskarlappen erhållit i anledning af sin pipande och knarrande röst.)

”Storfar har rest nedåt,” svarade gubben, för att uppfylla bruket att aldrig svara rätt fram eller rent ut, utan litet på sidan.

”Har han rest till kungen kanhända?” återtog Lanni.

”Det hörde jag icke. Men nu är Velkog (liljan, den hvita) ensam med storfars husfolk.”

”Här höres likväl intet ondt utaf, hvarken vargar eller främmande?”

”Främmande har man likväl hört utaf. Huljo, som varit tie år nedåt landet, är återkommen. Han väntar på Storfar och vill icke lemna gården.”

Lanni såg förvånad ut. ”Huljo!” utbrast han, ”stortjufven, som slutligen slog ihjäl nybyggarens hustru, fast man

icke kunde binda honom dertill vid tinget!”

”Ja, han som stack ned fyra af din fars renar och sparkade din mor ur stugan vid kyrkbyn.”

Det flög som en elektrisk gnista ur Lannis ögon, men han bibehöll sitt lugna utseende föröfrigt oförändradt. ”Men huru har han återhommit?”

”Ja, Dadscharne (svenskarne) hålla dem väl hårdt någon tid till arbete, men sedan de byggt på deras berghus i några år, släppa de dem hem igen.”

”Har han byggt derborta? De kalla sådana hus för fästningar, har jag hört. Det är ett hårdt arbete, och många dö af det stränga arbetet.”

”Men Huljo har blifvit stark och frimodig derborta. Han har Kungens bref till Storfar, säger han. Derföre vill han vänta tills Storfar kommer hem. Mycket nytt har han att berätta om Dadscharnes storverk.”

”Det är illa att Storfar är borta. Jag tror icke att Huljo har Kungens bref till honom. Men kommer Huljo ut till oss i fjällen, så skall han taga sig tillvara för våra spjutstafvar.” Gubben Snattja framtog nu den torftiga välfägnad han hade att bjuda sin gäst. Den bestod af torkad fisk. Men Lanni förstärkte måltiden med ett par skifvor renost ur sin matsäck, hvilken han bar i den påse, som hans ytterkolt bildade framför bröstet.

Efter måltiden gjorde sig Lanni färdig att taga afsked. Han tycktes likväl en stund först vara tveksam om det beslut, som han borde fatta. Men snart hade han uppgjort sitt förslag.

”Wuollik,” sade han. ”Jag ger dig två renar, om du noga och troget uträttar hvad jag nu ålägger dig. Gå ned till sjön, hugg hål på isen vid Stenviken och gör ett litet notdrag der emellan den kullfallna tallen på stranden och Gäddstenen, som du vet ligger midt i viken. Du skall der få en god fångst. Gå så med en duktig knippa fisk till prestens gård. Se till, att du träffar ”den hvita” och lemnar henne fisken. Hör efter om hon har rädsla för Huljo, och, om hon är rädd för honom, bjud honom att följa med dig och gästa i min kåta på Vaddo-Tjavelk. Du skall då få de båda renarna, om du har honom med dig. Men väck icke hans håg på renstölderna eller på sparken. Skulle han sjelf komma ihåg sådant, så säg att Nalta-Lanni längesedan glömt det, och att Nalta-Lanni har många renar och mycken annan egendom.”

Sedan Lanni yttrat detta och Snattja endast besvarat det med en nick, lemnade Lanni den gamles koja. Han ilade utåt sjön igen och vände sin kosa mot det kära hemmet, der likväl kanhända hemliga bekymmer mötte honom och i tysthet gnagde på hans hjerta. Men tillfredsställelsen af att sjelfbefinna sig på sin egen grund, medförde dock en lyftning som uppfriskade lappmannens själ.

Då han, mellan träden, såg röken hvirfla upp ur kåtan, då han hörde sina renars knarrande gång, der de bland skogssnårens hällar sökte sin föda, och då de trogna hundarnas skall röjde hans ankomst, kunde han icke återhålla sin känsla, utan utgöt den i en af dessa enkla, lappska melodier, hvilka liksom äro enkom bildade för skogens echo, och ingalunda, äfven för den bildade menniskan, sakna sitt egna, något melancholiska behag.

Vid ljudet af husbondens sång samlade sig husfolket, med undantag af dem, som vaktade hjorden; och man tycktes vänta att få höra något nytt af den kloke, som man väl kunde föreställa sig varit ute för att hämta nyheter.

Den som icke gick Lanni till mötes, var hans hustru. Hon satt helt stilla, kanske något förtrytsam, vid ”aran” (eldstaden) och sysslade med sina hvärf. Eldstaden, utgörande en ring af stenar i midten af kåtan, omgafs af sin risbädd, betäckt med renhudar, och röken hvirflade tungt uppåt och genom rökhålet af det kägelformiga tjellet. Då Lanni öppnade vadmalsskynket, som utgjorde dörren, och inträdde, såg han hustruns gestalt, upplyst af det röda skenet, lutad emot sitt arbete. Han gick helt tyst att taga sin plats vid hennes sida. Det öfriga husfolket tog sig plats rundt omkring. Det tycktes som i början, medan hundarna tystades, hon icke gifvit tillkänna att hon märkt något omkring sig, men då en uppmärksam tystnad inträdde, tycktes hon på en gång förändra sitt uppförande. Sömmen, som sysselsatt henne, lades åsido, och hon fästade på mannen en uppmärksam blick, liksom också hon velat lyssna.

Men Lanni gjorde sig icke brådtom. Han hade mycket att bestyra med sin pipa, innan han riktigt kom sig i ordning. Derefter kastade han en pröfvande blick omkring sig och sade: ”Jag har varit hos Snattja på andra sidan Månvattnet. Jag har hört besynnerliga nyheter.”

Ingen yttrade ett ord, men allas ansigten uttryckte den största spänning. Lanni fortfor: ”Vi måste noga se efter renarna, så att ingen kommer lös i vildan. Renmördaren är återkommen. Men här skall han intet ondt kunna göra. Vi skola vara kloka och försigtiga.”

”Hvad vill du, att vi skola göra?” inföll en ung djerf lappdräng. ”Säg ett ord, Lanni, och renmördaren skall få smaka våra spjutstafvar, om han vågar sig hjt i grannskapet Hvilken renmördare är det? Kan det vara Huljo? Men han skulle ju aldrig komma igen, då Dadscharne bortförde honom!”

”Det är Huljo,” svarade Lanni. ”Han har nu utstått sitt straff och väntar bara att Storfar skall komma hem, för att visa honom att han nu är fri. Men Huljo är nog för gammal räf, för att låta se sig, om han har något anslag på våra renar. Kommer han i dimma och mörker, jag ville väl veta hvem af er kan då se honom. Nej, jag har betänkt det bättre.”

”Låt höra då!” utlät sig Lannis hustru, som nu först tycktes vilja hafva något att säga, för att icke helt och hållet lemnas utan beslutanderätten i mannens rådslag.

Lanni vände sig då till henne och sade, med ett uttryck af vänlighet, liksom han velat afböja hvarje motsägelse och slippa ifrån hvarje bestämdare befallning: ”Min mening är, att vi just bjuda honom hit till gästning på någon tid, så kunna vi bättre gifva akt på hvad han har i sinnet När vi bryta upp till fjellen och Norrige, må han följa med, om han vill, men der lemna vi honom qvar.”

”Du gör, som du vill,” sade hustrun; ”men jag väntar intet godt deraf, att du undfägnar i din egen kåta, den som sparkat din mor. Men du är klok och försigtig, Lanni; jag vet det, och du gör nog hvad du icke ångrar.”

Lannis blick flammade hastigt till, men han svarade med stort lugn: ”Låt oss icke tala om den förargelsen. Många vintrar ha nu redan snögat ned den. Men hvad jag säger eder allesammans, det är, att jag alldeles icke vill, att någon af eder låter märka ett argt sinne eller visar ett ondt öga åt Huljo. Märker han något sådant, kan han väl göra oss illa. Han har lärt mänga onda konster af Dadscharne, men Lanni skall vara honom för klok.”

Med ena handen grep Lanni en brinnande risqvist och påtände med dess glöd sin pipa, medan alla omkring honom försänktes i en fortfarande tystnad, hvarunder de begrundade hans tillsägelse.

Efter Lannis hemkomst rådde hos hela hans hus en viss egen spänning. Det var en stor och vigtig tilldragelse ibland fjällfolket, att en gäst, hvilken man misstrodde och hatade, skulle komma med all den elakhet och alla de konster han lärt långt borta i söder. Alla väntade något sällsamt, och Lanni sjelf kunde icke undertrycka en beständig oro. Esomoftast steg han upp på toppen af skogsbacken, för att derifrån kasta eu blick bortåt den isbelagda sjön. Han väntade dock förgäfves i flera dagar att någon skulle komma.

Ändtligen en morgon gjorde sig Lanni ånyo resfärdig och begaf sig, denna gång medförande en börda af åtskilliga dyrbarare husgerådssaker, och åtföljd af en trogen hund, nedåt landet, derifrin han snart ilade utit Månvattnets vida snöfält Denna gång tog han icke vägen till Stenviken och Snattjas koja, utan höll sig utefter sjöns norra, strand, så att hans väg gick tvertöfver skogsuddarna och vikarna, tilldess han nådde den ödsligaste ändan af sjön, derifrån en elf hade sitt utlopp och ledde vattnet ned till den fjerran belägna Östersjön, den djupa, som näres af fjällsjöarnas och elfvarnas öfverflöd. Invid elfven, icke långt ifrån sjön, låg den enkla lappkyrkan, och ett par stenkast från henne, prestgården.

Då Lanni först fick helgedomens tak med det lilla korsprydda tornet och klockstapeln i sigte, stadnade han. Genom mannens bröst ilade en sällsam känsla. Var det en vink af samvetet, var det en varnande aning, sidan menniskor, hvilka mycket lefvat i ensligheten med naturen, ofta erfara? Lanni gaf sig icke tid att utreda denna känsla, ty den föreföll honom oangenäm. Han gjorde en rörelse af otålighet, lockade till sig hunden, som flämtande sträckt sina fötter ifrån sig, och så snart det trogna djuret satt sig i gång, skyndade Lanni från sina

oroliga tankar, till prestgården.

På den lilla gården, bebyggd efter svenska sättet, med väl timrade, ehurn låga, rödmålade byggningar, stod en man och högg ved. Oaktadt den lappiga svenska drägten, så olik fjellfolkets pelsverk, igenkände Lannis skarpa blick den lösgifne fästningsfången.

Men utan att låtsa bemärka honom, steg Lanni vid förstugudörren af skidorna, uppreste dem emot väggen, och inträdde.

I detsamma öppnades salsdörren af en ung qvinna, som mötte hans uppsyn med uttrycket af någon öfverraskning, hvilken dock snart skiftades till vänlighet och tillfredsställelse. Den unga qvinnan, det var kyrkoherdens dotter, hade denna snöhvita hy, som är nordens döttrar egen, och ljusblåa ögon. Det var ett ungdomligt täckt ansigte, som efter utseendet skulle tyckts endast vara omkring 19 år, ehuru hon i sjelfva verket var äldre.

Så snart hon igenkände Lanni, nickade hon en vänlig hälsning, räckte honom handen och bjöd honom att stiga in. I stället för att vanligen lappfolk, som besökte kyrkoherden, infördes i köket, öppnades för Lanni, som var ett mönster af snygghet och belefvenhet bland sitt folk, salen. Den var visserligen enkel, men för de vanliga lapparnas ögon åtgjorde dess inredning en praktfall anblick. För Lanni, som sett sjelfva hufvudstaden, bestod rummets värde mera af minnen från hans yngre år och af något särskildt underbart nemligen prestdotterns närvaro.

Flickan framsatte en stol åt Lanni och gick till skåpet för att framtaga någon undfägnad. Hade hon vetat huru föga han frågade efter trakteringen, blott han fick vara i hennes sällskap, skulle hon ännu mindre kunnat afhålla sig från att med en henne egen smak anordna den lilla anrättningen. Nu behöfde hon kanske ett par minuter för att litet sjelf samla sina tankar och låta honom hemta sig något, innan hon upptog samtalet. ”Hvad nytt har du från fjällen, Lanni?” var hennes första fråga.

”Allt är som förr!” svarade han. ”I fjällen förspörjes intet nytt, derför har jag kommit hit för att höra sådant. Storfar är ju borta, men Velkog har en fremmande gäst i huset.”

Flickan log och rodnade. ”Du kallar mig ännn Velkog, Lanni. Du har icke glömt våra barnaår då vi lekte tillsammans.”

”Lanni glömmer aldrig det som är skönt och godt”, inföll han med någon häftighet, ”Hade icke den hvita barndomsvännen sträckt ut sin hand åt mig, då jag föll i elfven, så hade jag aldrig mera sett dagens ljus och henne.”

”Det var för min skull, som du höll på att drunkna,” sade hon. ”För att gifva mig några blommor, som jag ville hafva, var du nära att tillsätta lifvet.”

”Jag tänker ibland,” sade fjällmannen med blicken tankfullt sänkt mot golfvet, ”jag tänker det hade mången oro och mången sorg gått ifrån mitt hjerta, om den hvita handen icke hade fattat mig, då jag just flöt i elfdraget förbi den lilla spången. Men den, som gifvit oss lifvet och bevarat oss på höjderna och i djupet, han vet väl hvarföre vi måste lefva och pröfvas. Kanske jag ännu kan göra nytta med hvad jag har olefvadt.”

Flickans öga hvilade med uttrycksfull välvilja på honom, och hon utbrast; ”Den måtte väl vara till nytta i vår Herres verld, den, som utgör hela stammens heder och så många fattiga slägtingars hjelp och stöd.”

”Derför må man också sträfva och lefva!” sade han. ”Men tomt ha vi det ofta, vi arma fjällfolk. Det kommer ofta ett mörker öfver mitt hjerta.”

”Så år det!” sade flickan. ”Vi menniskor måste ofta erfara tomhet om bekymmer, eljest blefve vårt hjerta aldrig uppväckt utur mörkret.”

Lanni reste sig upp från stolen, der han icke rätt trifdes i sittande ställning, och närmade sig flickan på ett par steg. Han tog dristigt hennes hand, och såg henne, bedjande i ögonen.

”Jag har kommit hit,” talade han, ”ty mörkret öfver mitt hjerta gaf mig ingen ro. Jag ville nödvändigt veta, om

den hvita, min barndoms lilja, behöfde något i sin ensamhet. Jag vet, att här är en mitt blods argaste fiende gäst i huset. Han är en listig mördare, en arg skalk. Aldrig skulle hans hufvud lefvande komma under mitt lätta tak, det var mitt löfte då han sparkade min moder. Men jag ville befria Velkog ifrån ett så farligt grannskap, som hans; derföre har jag skickat Snattja till honom och bedt honom komma och gästa hos mig. Jag har väntat honom i flere dagar. Se, hvarföre har han icke kommit? Har Snattja icke varit hår?”

”Hos mig har den gamle fiakaren varit, och att han talat med Huljo har jag hört; men hvad de öfverenskommit, vet jag icke. Jag ville gerna blifva af med den vedervärdige fången, men jag vill icke att du skall taga honom, Lanni! Det skulle i sjelfva verket mycket misshaga mig, att tänka mig en sådan varelse i din snygga och fridfulla fjällkoja. Heldre må Huljo gå här hos våra drängar, än att han skulle komma och införa olycka hos dig. Du måste lofva mig att icke hysa honom, Lanni. Jag vet väl hvarföre jag fordrar det löftet af dig.”

”Jag ämnar icke svika honom!” svarade Lanni. ”Men vill han följa mig öfver fjällen till Norrige, skall jag lemna honom der. Tillbaka skall han icke komma.”

Flickan betraktade Lanni med en blick af häpnad och bekymmer. ”Du tänker mera bittert, än du säger,” sade hon; ”men du borde komma ihog den förmaningen: förlåter, så varder eder förlåtit.”

”Velkog talar som hennes fader!” var Lannis svar. ”Men jag vill ingalunda göra Huljo något illa. Jag vill icke vedergälla ondt med ondt. Hvad han gjort mig, skall aldrig nämnas. Om han stuckit hundrade af mina renar i stället för de fyra, skulle jag icke kasta ett förtörnadt öga på honom, blott för att Velkog icke vill det.”

”Jag vet det, Lanni!” återtog hon, ”att du kan för din del förlåta. Hundrade renar göra dig icke fattig. Men du gömmer något som du icke säger rent ut. Har du förlåtit Huljo, hvad han brutit emot din mor?”

Det flög öfver Lannis ögonbryn en mörk sammandragning ooh han nedslog ögonen; men flickan kunde genom ögonlocken se att det blixtrade inunder dem. Han svarade likväl med köld: ”Min moder hvilar i grafven. Aldrig bad Huljo henne förlåta sig. Den döda har intet ord på sin tunga, hvarken förlåtelse eller vrede. Icke vet jag hvad de döda ha otalt med de lefvande. Detvet icke heller någon menniska. Allt sådant bestyr nog Herren, som vedergäller.”

Flickan var icke nöjd med de undvikande svaren. Hon kände fjällfolkets tänkesätt och lynne, och visste hura djupt ett ärfdt hat hos de vilda slår sina rötter, men hon visste också att hon genom att ytterligare vidröra detta ämne endast skulle ännu mera blåsa på den glöd, som kanske förborgades inom Lannis sinne. Hon bad honom sätta sig och bjöd honom förfriskningarna.

Den sittande ställningen på en stol var för Lappmannen ingen hvila, men han bibehöll den under del han tigande förtärde välfägnaden.

Sedan han slutat sin lilla måltid, gick han fram till henne, tog hennes hand och såg henne med ett underbart uttryck i ansigtet.

”Velkog!” sade han; ” Jag vill alltid kalla Storfars dotter så! Velkog skall draga söderut, har jag hört, hon skall icke mera blifva den fria liljan på fjället, som lyser i hela nejden rundtomkring, utan hon skall följa en man till hans hus. Har jag hört rätt?”

”Du har icke hört rätt, Lanni!” sade flickan med en darrning på rösten. ”Så länge min far lefver, öfverger jag aldrig detta mitt barndomshem.”

I Lannis drag målade sig uttrycket af en underbar glädje, hvilken han dock undertryckte, så att den icke enligt vildarnes vana, fick gifva sig luft i högljudda utrop: en sådan verkan utöfvade flickans närvaro på honom. Han var liksom tämd, när han var i hennes sällskap. Men hastigt flög en ny tanke genom honom.

”Velkog är ung,” sade han. ”Storfar är gammal. Om vår Herre kallar bort honom, vill den unga likafullt stanna qvar här vid elfven, vid byn, vid kyrkan? Se, den arme Lanni har intet bättre och vet intet bättre, än om han en gång hvarje år får tala med Velkog. Det blir då ljusare kring Lannis hjerta. Derföre vill Lanni förskaffa en boning

åt Velkog. Svenskarne bygga goda hus för god betalning. Lanni vill lemna Velkog renar. Så länge Lanni lefver skall Velkogs visthus aldrig vara tomt.”

”Du är besynnerlig i dag, Lanni,” sade flickan. ”Du talar om saker, som jag hoppas aldrig skola komma i fråga. Men nog finner jag, att du menar väl med din barndomsvän.” Hastigt framtog Lanni ur sin barm en påse och ställde den på bordet bredvid flickan. ”Der är Velkogs hus!” utbrast han och ilade ut från den bestörta. Hon ville skynda efter honom, och fattade i påsen. Dess innehåll var klingande. Med en viss känsla af nyfikenhet ville hon öfvertyga sig om innehållets beskaffenhet och dröjde ej att öppna den. Den befanns innehålla ett ganska betydligt antal specieriksdalrar.

Visserligen var det henne ganska väl bekant, att Lanni hade ett mera upphöjdt sinne än hans landsmän i allmänhet, men detta drag af en djupt liggande välmening och omtanka, förenad med en sådan storsinnad frikostighet, gjorde ett häftigt intryck på henne. Hon utbrast i tårar. Blygsamheten återhöll henne från att för honom yppa sin rörelse så att hon stadnade, för att först gråta ut, och derefter borttorka sina tårar, innan hon uppsökte honom för att återgifva honom penningarna.

Lanni begaf sig genast till Haljo, och helsade honom på svenska sättet med att taga af sig mössan.

Ur sina sneda ögon sköt den frigifne missdådaren en listig och misstänksam blick på Lanni, men besvarade helsningen till och med ödmjukt.

”Vill du följa mig och bli min gäst, gamle Haljo?” frågade Lanni, utan omsvep. ”Jag har godt om renar i år. Det finnes både renost och kött och säd i mitt förråd, så att du också kan bli mätt!”

”Huljo har lärt mycket” blef svaret, ”och han har haft en sträng husbonde. Men mat har icke trutit honom. Väl ville jag gerna komma i fjällen igen, men jag måste bida till Storfar kommer. Mitt pass måste lemnas till honom.”

”Det kommer väl sedan an på huru länge Storfar vill behålla den gästen han fått, medan han var borta” invände Lanni. ”Storfar är en klok gubbe, och fogdarne och länsmännen våga intet annat än lyda honom.”

Huljo ryckte ofrivilligt på axlarna. Han hade lärt så mycket under sin fångenskap, att han visste huru lätt han kunde förpassas till korrektionshuset, och det var en viss aningsfull fruktan för detta öde, som genomträngde honom. ”Säg ett godt råd, Lanni!” sade han. ”Du är den klokaste man i fjellet, och jag lofvar dig, det skall icke blifva dig olönt, om du hyser och försvarar mig. Huljo vet mycket, som den klokaste kan behöfva veta.”

Lanni insåg att han vunnit sin afsigt att öfvertyga Huljo om nödvändigheten att taga sin tillflykt till fjällarna. ”Men du måste vara omtänksam, Huljo!” tillade han. ”Man har fått höra i fjällen att du är återkommen, och mången fjällbo har hvässat sin spjutstaf. Tar vargen en ren, så blir han nog ostraffad, så länge du går fri i fjällen och man har dig att skylla på.”

Huljo förmådde icke dölja sin fruktan. ”Jag vill icke låta skicka mig än en gång ner åt landet,” sade han. ”Hellre än jag släpper fogden och länsman på mig igen, vill jag lefva af bara renmossa och hjortron. Hjelp mig, Lanni, och svik mig icke. Du skall hafva godt deraf, det kan du lita på!”

”Om du vill, följ mig med detsamma!” yttrade Lanni. ”Du kan väl få låna dig ett par skidor af drängarna. Min kåta ligger bortom Månvattnet och vi kunna vara der inom några timmar.”

Huljo gick till drängstugan, för att rusta sig i ordning till färden och hemta sitt bylte, hvars smutsiga innehåll var sorgfälligt insnördt och förvaradt.

Medan Lanni vid förstugudörren satte sina skidor i ordning, framträdde hastigt den unga flickan. Hennes öga fästades med ett talande uttryck på den skyndande fjällbon, hvilken i början icke ville låtsa se henne, till dess hon uttalade hans namn. ”Lanni,” sade hon. ”Jag vill tala några ord med dig!”

Då Lanni hörde hennes röst, kunde han icke fullfölja sittbeslut att skynda bort, ehuru han anade, att det var hennes afsigt att återlemna penningarna. Han nalkades henne med en bönfallande uppsyn.

”Tro icke, Lanni!” talade hon, ”att jag icke skulle förstå din vänskap och din välmening. Men du måste komma

ihåg, att min far lefver ännu, och att mycket och oförtänkt kan ändra sig. Hvem vet om jag någonsin behöfver en annan boning, än fyra bräder? Behåll derföre dina penningar, Lanni! Förvara dem du, ty du kan det bäst. Skulle jag behöfva dem, låt mig då få säga dig det och låna dem af dig. Jag vet att det skall glädja dig, att låna mig dem. Nu kan jag omöjligen emottaga dem. Jag säger dig det, Lanni, om du icke tager dem sjelf, så lemnar jag dem åt min far och ber honom återställa dem åt dig!”

Lanni kände en ovillkorlig undergifvenhet för den bestämda ton, hvarmed flickan uttryckte sig. Då hon sträckte påsen med penningarne emot honom, tvangs han af en besynnerlig känsla, att emottaga dem. Men hastigt ljusnade dervid hans drag vid en ny tanke och han sade: ”Velkog är klokare än Lanni, och hon må råda nu. Men ett säger jag, och det ordet vill jag att Velkog aktar på. På andra sidan om kyrkan lekte en dag två barn. Gossen var en fjällets son, flickan var en lilja af åkerns folk. Der vexte, mellan höga fjällklintar, på ett litet stenrös en vacker angelikastängel. Den hvita flickan ville så gerna leka med blomman, men hon sade intet, ty hon mindes huru han plockade blommor i elfven, så att hon måste räcka honom sin hand och hjelpa honom ur djupet. Gossen såg på hennes blåa öga hvad hon önskade, och han tog en sten och kastade och slog kronan af blomman så att hon föll ned och flickan kunde sjelf plåcka den. Har Velkog sett, att angelikan vexer der ännu?”

Flickan rodnade. ”Hvarje sommar har jag hemtat en blomma från det kära stället,” sade hon.

”Så hör då, Velkog!” återtog Lanni: ”Under rötterna på den Angelikan skall jag gömma detta silfver. Jag skall förvara det under snö och sten, så att ingen annan än Velkog skall ana, att hennes penningar ligga der!”

I detsamma Lanni gömde påsen i sin barm, framtittade Huljos ansigte bakom knuten, och det lyssnande örat var befriadt från mössan, liksom han med detsamma velat göra sin afskedshelsning.

”Farväl!” sade Lanni med en beslutsam blick. ”Farväl, goda Velkog! Jag flyttar kanske ännu denna natt till Norrige. Helsa då till Storfar. Jag kommer igen nästa år!”

Huljo tog afsked med den krypande ödmjukhet, som han lärt i fängelset, och de båda Lapparne aflägsnade sig. Det var icke utan en sällsam känsla, som flickan såg de båda hvarann så motsatta fjellboarna aflägsna sig. Det var ädelheten och brottet, båda i så kallade vilda menniskors bröst, som nu vandrade tillsammans förbi kyrkan bortåt fjällen. Lannis hund var deras enda följeslagare.

Lanni hvälfde mångahanda tankar inom sig. Han hade icke mycken håg att samtala med missdådaren, som följde honom med en misstänksam och bevakande uppmärksamhet. Men han måste det likväl, för att dölja sina planer.

”Hur är det, Huljo?” frågade han. ”Jag tror du har svårt att följa med. Du har glömt att gå på skidor.”

”Ja, jag finner det tungt nog,” svarade Huljo. ”Men jag skall snart blifva van igen. Gå bara icke för fort i början.”

”Jag tror att vi begifva oss till gamle Snattja,” inföll Lanni, ”och blifva hos honom öfver natten. Du kan då hvila ut tills i morgon. Vi ha hela Månvattnet att färdas öfver, innan vi komma till Vaddo-Tjavelk.”

Från Elfdraget bortom kyrkan togo de båda vandrarne vägen snedt öfver Månvattnet till Stenviken. Det var just i solgången de ankommo dit. Så snart de, på det lappska sättet, helsat den gamle fiskaren i sin koja, framtog Lanni sin matsäck och undfägnade de andra. Under måltiden, som hölls vid skenet af furubrasan, var Lanni särdeles tystlåten. Han märkte huru Huljo, under det han gaf sin tunga ett fritt lopp och berättade en mängd skrytsamma bofstreck, hvilka förstenade gubben, i känslan af bestörtning och fasa, icke upphörde att emellanåt betrakta barmen, der Lanni gömt sin silfverpåse. Huljos blickar röjde allt mera lystnad och hans berättelser blefvo allt ohyggligare.

Så snart de tre männerna utsett sina platser på golfvet,och de båda andra lagt sig ned, för att taga sin hvila, gick Lanni ut.

Öfver Månvattnets vida snöfält, öfver skogarna vid dess stränder låg ett klart månsken, som nyss utplånat aftonpurpurn och utbredt öfver hela naturen det allvar, som just tillhör det bleka skenet i de nordliga länderna. Lannis blickar sökte borta vid horizonten i öster de honom så välbekanta bergskullarna i kyrkans grannskap. Helt

sakta gjorde han sina skidor i ordning och snart ilade han ditåt.

Nära elfdraget, der en mängd vägar eller rättare skidspår korsade sig, tog han af inåt en stenig trakt, som bestod af slingrande skrefvor mellan klipporna.

Sedan han noga sett sig omkring och funnit att han var obemärkt, ställde han skidorna ifrån sig. Med spjutstångens tillhjelp, hvilken är försedd med ett renhorn i ena ändan, så all den bildar ett slags spade, gräfde han sig snart igenom snön till ett stenröse. Med kraftig ansträngning undanröjde han några stenar och nedlade i hålan sin silfverpåse. (Se pl. I.). Han lade derjemte de Lappska husgerådssakcr han medfört. Det var en egen finkänslighet, det var ett slags den naturliga känslans omedvetna behagsjuka som låg deruti, att han tänkte sig penningarne borta och använda af den, åt hvilken de voro ämnade, men han ändock ville, att det skulle finnas något sådant qvar, som icke var skäl att utgifva, utan skulle tjena till ett minne af gifvaren.

Efter fullbordad nedgräfning återstod för Lanni det svåraste arbetet, som bestod uti att utplåna spåren efter sig och sin hund. Han gjorde först vägar eller skidspår åt flere håll, sprang upp på höjderna och vände sig der, liksom någon varit ute för att se efter en renhjord. Derefter åkte han tillbaka,och med en granrisruska öfversopade stället der skatten var nedgräfd. Slutligen tog han vägen till Snattjas koja tillbaka.

Han hade just hunnit till Elfdraget, då han blef varse en skidlöpare ute på Månvattnet. Det var ingen lappman, tycktes det, men han följde spåren, som ledde till Snattjas koja. I början föreföll det Lanni särdeles oväntadt, men han beslöt att påskynda sin fart, för att få se hvem vandraren kande vara. Snart tyckte han sig igenkänna gestalten: det var Haljo.

Så snart Lanni öfvcrtygat sig att han sett rätt, begynte han öfverlägga. Utom det farliga att den lömske förbrytaren troligen upptäckt hans gömställe; förekom det Lanni vidrigt och vanhelgande att en brottsling skulle hafva fått kasta en blick i hans heligaste tankar, i hans ädlaste handling. Men Lanni var alltför klok, för att icke dölja hvad han inom sig beslutat.

Huljos gestalt försvan i kojans dörr, långt innan Lanni hunnit fram, och då den sednare inträdde, var elden släckt, så att der var kolmörkt. Lanni begaf sig emellertid till den plats han bestämt för sig och lade sig till hvila.

Tidigt om morgonen väckte Lanni sin följeslagare, i det han blåste upp eld på härden.

”Vi måste skynda till fjällen,” sade Lanni, ”ty vi få urväder innan aftonen, och då är icke godt att vara ute på" vägar och stigar, helst för dig, Huljo, som icke ännu är så van att löpa på skidor.”

”Ja, jag är ganska trött,” sade Huljo. ”Kanske förmår jag icke att följa med dig den långe vägen, Lanni. Det vore kanske bäst att jag stadnade här, hos den hedersmannen Snattja, eller Wuollik, som man bör kalla honom. Om du vill hämta mig med en af dina renar, vore det en välgerning. Jag har utstått så mycket i det fördömda Dadscharnas stenhus, att mina lemmar icke äro på långt när så starka och smidiga som förr.”

”Jag kan för närvarande icke skicka någon ren,” svarade Lanni efter en kort besinning. ”Men om du vill, kunde jag i förbigående göra ett besök hos Länsman, som bor der bortom Stenviken. Han skall om ett par dagar på en syn till ett nybygge, icke långt från Vaddo-Tjavelk. Han kunde taga dig med och släppa dig vid berget, så kanske du sjelf kunde söka dig fram till min kåta. Men då måste du väl hafva dina papper i ordning, Huljo!”

Bofven tvekade en stund. Begäret efter penningarne, tillfälle till en ypperlig stöld å den ena sidan, fruktan för länsmannen; förhoppningen att ett annat mera gynnande tillfälle skulle yppa sig att hemta skatten, sedan han blifvit litet mera hemmastadd med orten, å den andra sidan. Huljos beslut var icke lätt fattadt

”Du har låfvat mig beskydd och gästning, Lanni!” sade han slutligen. ”Jag följer dig, om det också må bli svårt att komma fram. Men jag hoppas att jag icke allt för länge skall komma att ligga dig till last. Jag skall begifva mig nedåt socknarna och söka arbete, när det lider mot våren; nu under vintern kan man ingenting få, om icke någon barmhertig menniska som du, Lanni, hjelper en stackare.”

Lanni teg och var belåten med att för ögonblicket få sin önskan uppfylld att icke nödgas lemna Huljo. Han ville

behålla honom under sina egna vaksamma ögon.

Efter ett morgonmål, hvaruti äfven den gamle fiskaren inbjöds att deltaga, begåfvo de sig båda på vägen.

Färden gick icke särdeles skyndsamt. Lanni sade att han ville skona Huljos krafter, ehuru öfver horizontens skogstoppar några blodröda moln vid solens uppgång för den väderkunnige fjellbon tillkännagåfvo att uren icke var långt borta.

Vid middagstiden voro de båda vandrarne så nära Månvattnets norra strand, att de kande urskilja föremålen i skogen derstädes. Men då hördes ett sällsamt hväsande och knastrande i luften. Det föreföll, då man såg appåt, som luften var genomväfd af fina diamantstrimmor, hvilka glimmade på ett underbart sätt. Det var isnålar, som sväfvade i luften. Det hväsande ljudet tilltog och förvandlade sig till slut till ett slags hemskt klingande, som uppkom deraf, att isnålarne i sin hvirflande fart brötos i stycken emot hvarandra. De begynte att yra ned på vandrarne. I början liknade de en myggdans, men en iskall, en dödsflägtande. Ismyggornas klang var en dödssång. De kommo allt närmare och då de spetsiga kristallerna piskade mot ansigtet, rispade de huden. Kölden blef allt mera bitande, isynnerhet för Huljo, som icke hade Lappska kläder.

Men Lanni sträfvade oförtrutet framåt och Haljo följde honom nära i spåren. Ju mera isslagget förstorades och fick fart af stormen, desto kraftigare arbetade båda. Det tätnande snöfallet förmörkade utsigten helt och hållit, men Lanni visste att taga den rätta kosan. Efter en ansträngning, ofta drifven ända till det yttersta, lyckades de båda männen uppnå stranden, der de sökte skygd för vinden under en framskjutande klippa.

Huljo frös förfärligt. Han, som var höljd i dåliga och trasiga kläder, betraktade med afund Lannis varma lappmudd och hans för årstiden och vädret förträffligt beräknade drägt. I bofvens själ började underliga tankar att hvälfva sig.

”Tror du att uren rasar långe?” frågade han.

”Han blåser nog snart ut,” svarade Lanni. ”Vi få en lugn och månljus natt igen. Det skall icke blifva svårt att hitta fram till min kåta; vi ha icke mer än en mil qvar dit fram.”

”Nu lära väl våra spår på sjön vara igenyrda,” yttrade Huljo listigt. ”Länsmannen, som ärnar sig hitåt, får väl öppna sig en ny väg.”

”Isflingorna ha icke fallit tätt,” svarade Lanni. ”Nog skulle man väl kunna följa våra spår ännu, så framt icke något snöglopp kommer. Eljest hittar nog Länsman på sjön. Han har sina landmärken.”

Nu mognade troligen i Huljos själ beslutet att bemäktiga sig Lannis kläder och den nedgräfda skatten. Klädd som lappman och försedd med penningar skulle det väl icke blifvit honom omöjligt att komma öfver fjellen till Norrige och derifrån till Ryska Lappland. Der trodde han sig väl säker.

Då Lanni såg den frysandes nöd, samlade han i hast en hop ris och tände en eld invid klippan.Under det han var sysselsatt med dessa bestyr, upplöste Huljo sitt bylte. Det innehöll mest trasor, men ibland dem inlindade instrumenter, ämnade för en man af Huljos handtverk: några nycklar, utfilade för att öppna alla slags lås, men förnämligast en knif. Knifven var icke blank som en Italienares dolk, utan det var en liten fällknif med svart skaft och blad, hvaraf endast den fina strimman af en slipad ägg visade att den var ämnad att begagnas. Huljo öppnade oförmärkt knifsbladet, och gömde det lömska mordvapnet i ärmen. I stället för att binda trasorna kring sin frysande kropp, tycktes han snarare göra sig färdig att afkläda sig. Han uppknäppte tröjan och närmade sig elden, der Lanni satt, oförmärkt men noga bevakande hvarje hans rörelse.

I samma ögonblick som Huljo nalkades elden, sprang Lanni upp. Huljo rasade då utan omsvep på honom, men Lanni, som förutsett och väntat denna rörelse, tog ett språng tvärtöfver elden, som han upptändt, och grep sin spjutstång. Med ett slag mot klippan, befriade han den skarpa spjutspetsen från sin hylsa af renhorn, och riktade derefter udden mot Huljo, som snafvat medan Lanni undkom hans anfall. ”Hund”, röt Lanni, i det han med säker och stadig arm riktade stöten mot hans bröst: ”Hund, du trodde att du kunde bedraga mig på både penningar och lif. Du har sparkat min mor, derföre skall du dö. Jag skulle förlåtit dig, ty den hvita liljan bad för dig. Men du har

sjelf tvingat mig till detta.”

Med det första utropet trängde spetsen djupt i uslingens hjerta, och de öfriga orden tillade Lanni mera liksom ett tal till sitt eget samvete, än till den döende.

Sedan dråpet var fullbordadt, företog sig Lanni med det största lugn att undanrödja spåren derefter. Han var nog klok att inse, att den verldsliga rättvisan icke skulle dömma på samma sätt som hans eget samvete, och han beslöt derföre att undandraga sig all räkenskap inför henne. Han släpade derföre uslingens kropp i en klyfta, der han höljde den med stenar, så att ingen kunde upptäcka den. Detta arbete sysselsatte honom hela natten, under det stormen småningom lugnade ut omkring honom, liksom äfven hans egen själ kom till jemnvigt och lugn.

Om morgonen begaf sig Lanni, sedan han igensopat spåren efter sig här, liksom vid den förborgade skatten, till sitt hem.

Det var nu icke mera samma man, som tvenne dagar förut lemnade den kära fredliga kåtan. Han bar nu mycket mera på sitt hjerta, och om han än, inför sitt eget samvete, ansåg sig hafva handlat rätt, hvilade under all hans yttre köld ett tungt moln öfver hans själ. Han kände en underfasa för hela nejden vid Månvattnet. Fädernejorden hade för honom förlorat sitt behag och han gaf följande dagen sitt förvånade husfolk befallning att bryta upp. Han ville gå öfver fjällen till Norrige, och hans beslut var, att aldrig mera se den, för hvilkens skull han blifvit inledd att begå blodsgerningen. Han ville, att det skulle vara för evigt, det afsked han tagit af sin lilja, Velkog.

*NALTA-LANNI. LAPPLAND. 1.

LAPPLAND.

2.

MISSIONÄREN.

Vid Månvattnet, nära Vaddo-Tjavelk. Älskelige broder!

Jag skrifver detta i en stund af djup rörelse. Då jag nu så klarligen ser huru himmelens ljus uppgår öfver öknarnas folk, öfver dem som sitta i mörko lande, såsom Skriften säger, kan jag icke annat, än med det varmaste hjerta gläda mig att också åt mig vardt beskärd den lott, alt få frambära en skärf af tröst och frid till det stora verket af välsignelse, som här är begynt. Hör här hvad som skedde med mig.

I går kom jag hit, efter en svår vandring öfver fjällen. Man hade sagt mig att jag skulle söka herberge i ett nybygge, som ligger vid en vik af Månvattnet och eges af en christendomssyster, dotter af den aflidne kyrkoherden på stället. Jag blef af den fromma qvinnan gästfritt emottagen. Vårt samtal om aftonen var uppbyggligt och lärorikt. Hon hade kommit till den rätta friden med sig sjelf, den friden, som gifves ofvanefter. Hon hade bland fjällfolket en vän, hvilken hon sade hade sökt friden i många år, utan att kunna finna den. Hon bad mig kärleksfullt besöka den mannen och meddela honom hvad jag kunde af den rätta tröstens och hugsvalelsens källa.

Om morgonen anlände till det välbelägna och vackra nybygget, der jag fick njuta en beqvämlighet och trefnad, som ingalunda äro vanliga i Lappmarken, den ifrågavarande lappmannen.

Då jag icke förråder hans namn och du dessutom icke befinner dig i något slags beröring med honom eller hans folk, utan endast läser min berättelse såsom ett drag ur menniskolifvet, hvilket drag du dessutom bevarar i en djup hemlighet, så vill jag omtala för dig mannens bekännelse.

Han är kanske den mest själsbegåfvade fjällbo, som jag lärt att känna, han hade en god kunskap i Ordet, och det hade burit frukt i hans hjerta. Men han bar på sitt samvete en blodsskuld, som icke ville lemna honom ro. Sådana blodsskulder äro bland fjällallmogen vanligare, än man skulle tro. Omständigheterna äro likväl för den nu

ifrågavarande lappmannen särdeles mildrande.

En frigifven fästningsfånge, som lidit sitt straff för stölder och andra ogerningar, hade af honom blifvit inbjuden till gästning i hans kåta. Fången hade förolämpat hans mor och äfven stuckit ned renar för honom, men det var hans fasta beslut att förlåta honom dessa brott och föra honom öfver fjällen till Norrige, der han utan fara kunde vistas. De skulle nu båda färdas tillsammans öfver Månvattnet för att uppnå lappmannens bostad. Det var vinter, som nu, och ett urväder utbröt. Då fången började frysa, vaknade hos honom begäret efter bättre kläder och derjemte kanske efter en penningsumma, som han smygt sig att få se, hvar den af Lappmannen gömdes. Han framtog en knif och ville kasta sig öfver sin värd, men denne undvek honom och dräpte honom med spjutstafven.

Så snart mordet var begånget, kände mannen en viss oro inom sig, men han trodde att han icke gjort annat, än hvad han var tvungen till. Han gömde den mördades kropp i en klyfta och begrafde den under stenar och ris, så att den icke kunde upptäckas. Derefter begaf han sig genast med allt sitt husfolk öfver fjällen till Norrige. Der uppehöll han sig i tio år, sålde en stor del af sina renar, och, emedan han bättre än andra förstod att använda penningar, förvärfvade sig en ansenlig förmögenhet, utom den ännu icke obetydliga renhjorden.

Han hade stundom underrättelser från Svenska sidan genom andra lappar, och visste att ingen frågat efter fästningsfången, den man trodde vara bortkommen i Norrige. Efter tio år hade han erhållit helsningar från den fromma Nybyggarqvinnan på Liljevik, så hette hennes nybygge, att ett sällskap, christendomens och evangelii vänner, förenat sig att utskicka, lärare till Lappmarken. Om hans själ behöfde ro och tröst, skulle han komma till sina barndomstrakter: der skulle han finna de nya lärarena.

Särskildt underrättade mig mannen, att han blifvit uppfostrad hos den aflidne Kyrkoherden och att dennes dotter var hans barndomsvän. Hon hade alltifrån barnaåren varit en mild och christlig qvinna, och sökt att föra honom till sanningens kunskap. Väl hade hon haft flera giftermålsanbud, men hon hade valt att ensam, med ett tjenstehjon, bosätta sig på det vackra nybygget vid Månvattnets strand. Hon hade ärft en liten förmögenhet efter sin fader, och genom klok hushållning var den fullkomligt tillräcklig för hennes behof.

I afseende på mannens själatillstånd behöfver jag icke mycket orda för dig. Då jag fann honom allvarligen väckt till besinning och att han hade god kännedom om evangelium, behöfde endast det rätta lifvet komma dertill, så att han både kunde se och känna sin frälsnings grund och hopp.

Jag lofvade att om aftonen besöka honom och hålla bön med hans hus, der han hade lägrat sig vid klipporna i skogen,icke långt från nybygget Han ville följande dagen begifva sig vidare bortåt landet, så att han icke ämnade dröja här, och derföre icke gett sig tid att uppslå sin kåta.

Så snart mannen lemnat mig, gick jag till min goda värdinna. Hon hade framsatt en måltid för mig, hvilken hon nppmanade mig att ensam hålla till godo, medan hon gick ut att samtala med lappmannen«

Nu vill jag yppa för dig, min älskelige broder, hvad som uppkom uti min själ. Jag känner, att en blygsel färgar mina kinder, då jag beslutat att bekänna det för dig, men det må jag anse såsom rättvist och billigt, då jag kanhända varit nära att öfvergifva min Herres och Frälsares sak, för att följa mitt svaga hjertas ingifvelse. Men jag är viss deruppå, att Herren styrt också detta till sitt rikes bästa, och dermed är jag nöjd.

Då jag såg det angenäma och inbjudande i min värdinnas trefliga boning, der ordning och smak rådde i den enkla inredningen, och allt likväl antydde en egen välmåga, begynte hos mig besynnerliga önskningar och en underbar längtan att uppkomma. Jag tänkte att det skulle varda mig lättare att verka för det mig anförtrodda kallet, om jag egde ett hem för min hvila, om jag kunde hos en liktänkande maka finna uppmuntran till nya ansträngningar. Att få ega detta ställe, Liljevik, såsom en utgångspunkt, att få ega den fromma och älskeliga värdinnan såsom maka, hvad skulle det icke blifva för en lycka, tänkte jag. Om den kunde mig beskäras, o huru skulle jag icke tacka mitt lifs Herre.

Fåfängt skulle jag vilja för dig beskrifva alla de tankar och känslor, som vid denna föreställning strömmade igenom mitt bröst. Jag stod upp ifrån bordet och gick till fönstret, för att kasta en blick utåt det snöbetäckta Månvattnet. Men då jag såg den hvita, omätliga likduken öfver vattnets spegel, blef jag intagen af en

bekymmerfull aning. Jag beslöt att, så snart som möjligt, begifva mig bort ifrån detta ställe, der mitt hjerta ville sätta sig i uppror emot min heligaste pligt.

Men i detsamma inträdde den älskvärda värdinnan. Hennes ögon voro tårade, och hon tog min hand och tackade mig för mitt samtal med lappmannen. Derjemte lemnade hon mig en penningsumma, som hon och han gemensamt beslutat att gifva åt missionsverket i de nordliga trakterna.

Jag blef rörd öfver denna stora frikostighet, och mitt hjerta öfverflödade i en bön om välsignelse öfver henne och alla den heliga sakens vänner. Vi satte oss att tala om fjällfolket och dess undervisning, hvarvid hon, som särdeles väl kände landets seder och tänkesätt, gaf mig många goda råd och upplysningar. Då gaf det ena ordet det andra. För dig må jag yppa det, såsom mitt svaga hjertas största hemlighet, jag öppnade för henne mitt hjertas innerliga åstundan att vinna henne till min maka. Med all den ifver och värma, hvaraf mitt hjerta var mäktigt, framställde jag för henne huru välsignelserikt vi båda kunde verka, om vi förenade våra hjertan i endrägt och kärlek. Jag lofvade henne heligt, att jag skulle bevisa henne all den ömhet och trohet, som en kärleksfull make kunde, om hon ville tillhöra mig. Då jag, på hennes hulda ansigte såg många omvexlande känslor måla sig, blef jag allt mera innerlig: det var en stor och dyrbar skatt jag eftersträfvade, då jag ville vinna henne.

Men hon afbröt mig med ett på en gång mildt och allvarligt beslutsamt uttryck. ”Vi äre för det första allt för litet bekanta,” sade hon, och jag skall aldrig glömma den blick, som åtföljde orden. ”Jag vet visserligen att ni är en redlig och gudfruktig man, och att jag, just i följd af edert beslut, att egna eder åt det heliga kall, ni bekläder, för eder kan och bör hysa den största högaktning; men mitt hjerta kan ni dock icke känna efter några timmars sammanvaro. Och likväl har ni begärt mig! Ni förlitar visserligen i rikt mått på Försynens skickelser och väntar allt af Honom, som leder oss på alla våra vägar och böjer menniskohjertat efter som Han vill. Men har ni rätt väl besinnat eder? Skulle ni icke vika ifrån det heliga verk, som fordrar alla kroppens och själens krafter, om ni lemnade edert hjerta åt en qvinna? Jag vill för min del allenast säga ett: det är, att jag tror mig handla rättast och bäst, då jag endast söker den frid, som kommer ofvanefter, och gifver mitt hjerta åt den kärlek, som är förmer än allt hvad jorden kan erbjuda.”

Jag hade intet annat än tårar till svar. Jag har druckit mången försakelses kalk, och jag sade henne, att det också var en sådan, som hon räckte mig. Men hon uppmuntrade mig att trofast kämpa för den rätta kronan och fullborda Hans verk, som sändt mig, icke för min skull och för att söka mitt eget bästa, utan för högre och heligare värfs fullbordan.

Då det led emot aftonen, lemnade jag henne, bedröfvad och förödmjukad, men dock med fast beslut att hålla mig hårdt vid min kallelse och lida och umgälla för densamma. Jag tog den Heligt Skrift i handen och gick till fjellfolket.

Vid en klippa, i skygd för vinden, låg på utbredt granris, den väntade lappfamiljen. Den bestod af sex personer, hvaraf tvenne barn. Ingendera barnet tillhörde dock husfadren, utan de voro hans slägtingars. Jag talade vid dem och de voro alla hungrande och törstande efter det lefvande Ordet. Sedan jag förklarat för dem ett kapitel ur den Heliga Boken, knäböjde jag och höll aftonbön. Husmodren knäböjde närmast intill mig och alla de öfriga deltogo, fromt lyssnande, i den stilla bönen, som hår utur isöknen höjde sig mot himmelen (Se Pl. 2).

Efter denna äfven för mitt hjerta stärkande andaktsstund återvände jag till nybygget. Jag har öfverenskommit med lappmannen att följa honom öfver fjellen i morgon bittida. Det år derföre troligen sista gången jag denna natt hvilar på Liljevik. Jag använder aftonen för att skrifva till dig och anbefalla dig i Försynens händer. Sjelf behöfver jag styrka i mitt svaga hjerta, och ledning och ljus på mina vägar i skogarne och ödemarken.

Farväl!

__MISSIONÄREN.

LAPPLAND.

3. SVART-ANUND.

Vid foten af det ödsliga fjället Tjeggelvas hade en gammal lappman, som af grannarna erhålit vedernamnet Kumpi eller Vargen, uppsökt en plats för en kåta, hvilken han, i likhet med fiskarlapparnas, beklädt med granris och gjort till ett medelting emellan flyttbart lapptält och svenskstuga. Stället hade en vacker belägenhet och en vidsträckt utsigt, hvilken sistnämnde egenskap för Kumpi mer än för andra hade värde, emedan han gjorde skäl för sitt vedernamn och lefde af rof, som han på långt håll behöfde upptäcka. Han var en verklig ”hufvudvarg”, det vill säga: röfvare, alltsedan han förstört sin egendom och nödgats öfvergifva det ärliga nomadlifvet i fjällen. Hans bostad var derföre ett föremål för fruktan och fasa bland den lappska befolkningen i granskapet. Bland sina snöfjäll erforo lapparna samma känslor, som i Afrikas öcken en fattig negerstam, då ett lejon förlagt sin kula i dess grannskap.

Kumpi lefde så godt som fogelfri, emedan alla grannarna hade orsak att skylla honom för något brott. Men det var endast på afstånd man hatade honom. Då han någongång under sina ströfverier i fjälltrakterna vågade sig fram till någon ensam lappkåta, der han icke hade att befara, att allt för många mån voro hemma tillstädes, blef han väl bemött och undfägnad, emedan fruktan för hans vrede mäktigt framkallade gästfrihetens dygd. Men han var säker, att der han visat sig, snart förföljare skulle samlas i hans spår. Ett par gånger hade försök blifvit gjorda att gripa honom i hans bo, men då den tappra flocken, som beslutat sig till detta företag, ankom till Kumpis hem, var han borta. Han hade en son, Anund, som redan ifrån späda åren sades hafva blifvit uppfostrad till deltagare i fadrens illgerningar; men ehuru han den ena gången träffades hemma, vågade man hvarken slå eller bortföra den tolfårige, ehuru hotelser och skarpa ord icke sparades emot honom.

Men till slut fick brottet sin lön. En ung men särdeles stark lappyngling från en by i granskapet kom öfver Kumpi, just då han, i en fjällskrefva, var sysselsatt med att slagta en stulen ren. I samma ögonblick, som Kumpi varseblef det objudna vittnet, sprang han upp med den blodiga knifven i handen, och rusade emot spejaren. Denne gjorde sig färdig till strids med spjutstafven, och visade således ingen lust att fly. Detta mod bragte Kumpi till någon närmare eftertanka. Han afstod från beslutet att angripa med handkraft, och återvände till sitt slagt. Men ynglingen anade, att han der i grannskapet hade ett annat vapen, som var farligare på långt håll. Han fattade derföre en sten, och med öfvad hand slungade handen mot Kumpi. Kastet träffade Kumpis knä. Med ett skri af ilska störtade den träffade till marken, der han rullade sig till en buske, hvaruti han hade gömt sin bössa. Men ynglingen kastade ännu en sten, större och kantigare än den förra: den träffade Kumpis skuldra. Utan att veta huru han träffat, skyndade ynglingen bort.

Kumpi hann icke fatta geväret, innan hans angifvare redan försvunnit bakom klyftorna. Men en så härdad man som den gamle skogsströfvaren, var icke så lätt besegrad. Han kunde alltförväl förstå, att nu skulle en noggrannare undersökning verkställas efter både den förlorade renen och mannen, som stulit honom. Med sammanbitna tänder och ihärdig beslutsamhet, förbandt han sitt knä så godt han kunde, med remsor af den färska renshuden. Den mindre sårade skuldran fick vara. Derefter förstod han med öfvad skicklighet, att undanröja spåren efter sitt slagL Några stenar, jemte grus och mossa, betäckte snart stället, medan han på något afstånd derifrån, gömde rofvet i ett annat stenröse. Sedan skyndade han ner till sjöstranden, der hans lätta båt snart ilade sin spårlösa bana utmed den närmaste stranden, bland dessa vikar och bugter. Han vågade denna gång icke taga vägen hem till sin boning och derifrån medföra Anund, men han litade på att denne nog skulle komma undan, nu så väl som förr.

Så blef likväl icke händelsen. Då den starke ynglingen underrättade lapparne af sin stam om det som tilldragit sig med Kumpi, begaf sig hela skaran, utgörande åtminstone tjugu välbeväpnade män, åstad att gripa den gamle hufvudvargen. Så snart man fann, att han redan var borta från klyftan, der han blifvit träffad, skyndade

förföljarena att söka honom hemma i hans fruktansvärda bostad.

Den unge Anund, som väntade hem sin far, blef snart varse, att en flock fremmande menniskor nalkades. Han hade tidigt lärt att frukta andra, så att i hans unga bröst endast hat och fiendskap till andra menniskor närdes. Minnet af denfara han genomgått, då han förut, under fadrens frånvaro, erhöll det oväntade besöket, väckte också nu hans harm tillika med hans fruktan. Han beslöt att fly. Skyndsamt grep han sin bössa, ty äfven han var snäll skytt, och sprang utföre berget

Men den starke ynglingen, som upptäckt hans far, försäkrade sina landsmän, att Kumpi endast kunde hafva undkommit på sjön, och begaf sig derföre ensam ned till stranden, för att söka något spår efter den flyende. Han varseblef snart hvar Anund sprang. Genast gömde han sig bakom en sten, och höll sin bössa i beredskap. Anund hade likväl alltför skarpa ögon, för att icke varseblifva sin fiende. Men han fattade hastigt det sluga beslutet, att icke låta märka sig, utan fortsätta sin flykt. Han afvek endast så mycket från kosan, att han icke kom inom skotthåll för ynglingen.

Så snart denne märkte, att Anund icke skulle komma nog nära, sprang han fram och ville möta honom. Men då Anund icke såg någon annan utväg att rädda sig, stannade han hastigt och lade bössan till ögat. Hans fiende gjorde detsamma.

Ett ögonblick stodo de tvenne vildarne så, med halfull blick utåt de mördande gevären, betraktande hvarandra tills de, nästan på en gång, båda sköto. Anund blef rispad af kulan i halsen, men icke farligt. Hans skott var säkrare. Dess hvinande lod genomborrade ynglingens bröst, och han föll med ett doft, afbrutet skrän till marken.

Anund hade icke tid att dröja och närmare efterse huru det förhöll sig med den skjutne ynglingen. Så snart han såg sin flykt oförhindrad, fortsatte han den utför bergsskrefvorne. Han hörde snart vilda skrik bakom sig och påskyndade derföre sitt språng.

Då de öfriga lapparna, som undersökte Kumpis koja, hörde skotten, vände de alla sina blickar nedåt stranden. De upptäckte då den springande gossen bland klipporna och ilade med höga rop, efter honom. Endast några minuter stadnade de hos den skjutne ynglingen, som matt reste sig upp och sökte att stämma blodströmmen ur sitt bröst. Ett par dröjde hos honom qvar, medan de öfriga ånyo satte sig i språng.

Stränderna af sjön Tjeggelvas som ligger invid berget af samma namn, äro utmärkta af en förfärlig ödslighet. De bestå af stenskrafvel och klippmassor, staplade på hvarandra i vilda och fantastiska grupper. Här och der framstår mellan stenarna en vresig och illa tillvriden tall, som endast tyckes hafva framslingrat sin krokiga gestalt för att åskådliggöra den nöd och snart sagdt omöjlighet, som här sätta sig emot vegetationen.

Fjellfolkets vilda menniskojagt gick utefter denna strand. Men den var icke så lätt att utföra. Med den yttersta vighet hoppade gossen från sten till sten, från klippa till klippa. Dödsfaran bevingade hans steg. Men hans förföljare voro icke mindre viga än han. De voro dessutom starkare och ihärdigare.

Vid södra stranden af sjön ligger berget Ramin, med en tvärbrant bergvägg vänd emot vattnet. Detta berg liknar en ofantlig jättekyrka, som på trenne sidor omgifves af stupande bråddjup. På detta besynnerliga berg kände gossen hvarje klyfta och det var der han beslöt att söka sin tillflykt. Så snart han hunnit hörnet af bergväggen, försvann han för sina förföljares blickar.

Dessa höllo vid bergsfoten en rådplägning, hvarefter de delade sig, så att de fleste fortsatte sin jagt utåt stranden, medan fyra stannade qvar för att undersöka berget, och begåfvo sig uppför dess enda tillgängliga sida. Främst bland dem var Unnas, den förmögnaste och mest ansedda af hela skaran. Han var farbror till ynglingen, som Anund skjutit.

På sjelfva spetsen af berget hade Unnas skiljt sig något från de tre öfriga, och ville just titta bakom en stor sten, då hastigt den gamle Kumpis eget ansigte och derjemte mynningen af en bössa mötte honom. ”Unnas!” sade Kumpi hastigt: ”Jag skjuter dig icke, ehuru ditt lif är i mitt våld. Men lofva mig att icke göra illa åt mitt barn! Vill du skona Anund, så skall jag utan motstånd låta gripa mig och föra mig till tinget.* Unnas var egentligen en

fridsam man, och det ångerfulla fadershjertats bön gick honom djupt in i själen. ”Skjut icke!” svarade han: ”jag skall hjelpa dig om jag kan.”

Då framträdde Kumpi hel och hållen ur skrefvan, sänkande sitt gevär. Endast ett ögonblick sväfvade uttrycket af misstroende och tvekan i hans anletsdrag, men derefter nalkades han frimodigt. ”Ropa hit dina kamrater!" sade han: ”Säg dem, att du lofvat min son säkerhet, och låt oss här göra vår öfverenskommelse. Jag vill betala allt som jag är skyldig så vidt jag förmår.”

Unnas ropade nu, såsom Kumpi föreslagit, till de andra och snart kommo de, icke utan tvekan och fruktan, fram till den väntande hufvudvargen.

Då sade gamle Kumpi: ”Här är jag, mine bröder! Låt oss afgöra vår sak utan strid. Jag vill betala hvad jag brutit. Men sägen mig, är min unga oskyldiga son en ripa i skogen, efter J hållen en sådan jagt efter honom?”

”En vargunge är han!” yttrade en af lapparna. ”Han har skjutit den stackars Tjonk.”

”Har han skjutit honom?” frågade den gamle med en gnistrande blick. ”Men det har då skett endast för att försvara sitt lif. Tjonk var en hårdhändt slagskämpe. Jag bär ännu märken efter honom och hans arga klor. Men det må nu vara glömdt.”

”Men jag vill också ge dig märke, rentjuf,” röt lappen i det han med spjutstafven gaf Kumpi ett slag öfver hufvudet.

Kumpis ögon gnistrade ånyo, men han uthärdade slaget och sade: ”Du är en trolös man, Sjoibma, då du bryter öfverenskommelsen om fred.”

”Fred!” ropade Sjoibma förbittrad. ”Du din gamle hufvudvarg, du skall hafva fred i helvetet!” Derpå följde ett nytt slag.

”Unnas!” sade Kumpi med en röst, som darrade af kufvad sinnesrörelse: ”Ditt lif var i mina händer, men jag trodde ditt ord och skadade dig icke. Kan du tåla att nu se en sådan gerning af Sjoibma?”

”Slå honom icke!” utbrast Unnas och sträckte afvärjande sin hand emot Sjoibma. ”Har någon en anklagelse mot honom, skall den utföras inför tinget. Vi skola lemna honom åt länsmannen.””Här behöfs ingen länsman!” skrek en lappdräng med sneda, lömska blickar. ”Den gamle rentjufven har nog stulna skinn och blankar att ge länsmannen, så att han nog låter honom gå. Och kommer han åter lös, så blir han bara så mycket argare.” Orden åtföljdes af ett slag öfver ryggen.

Då upphäfde Kumpi ett högt skri af smärta i sin sårade skuldra och djupt raseri i sitt hjerta. ”Du som äter ur en annans gryta, usling”? röt han. ”Du skall icke blifva onäpst. Du har talat ditt sista ord”! I en blink kastade Kumpi sin bössa lill ögat; hon blixtrade, och kulan flög genom lappdrängens hufvud.

”Jag märker att det gäller lifvet*, tillade Kumpi. ”Men jag skall låta er veta, bröder, att det är skilnad mellan en varg och en renkalf. Jag låter icke slagta mig så lätt.”

De bestörta lapparna hunno icke besinna sig innan Kumpi rusade fram, grep Sjoibma i halskragen och gaf honom med bösskolfven ett slag midt i pannan, så att han sanslös föll till marken.

Den tredje lappen spände geväret och vände det emot Kumpi, men Unnas, som stod honom närmast, stötte, i samma ögonblick som skottet smällde, till hans arm, så att det gick i luften. ”Dräp honom icke!” sade Unnas. Jag har lofvat honom att bli förd till tinget,

Kumpi sansade sig, då han såg hvad som skedde; han hade redan lyftat bösskolfven ånyo, och den skulle otvifvelaktigt sträckt äfven den tredje förföljaren till jorden, om icke Unnas’ ädelmod hastigt hejdat honom. ”Det skall icke blifva dig olöndt, Unnas!” sade han. ”Men jag märker nog, att nu måste jag begifva mig hädan, sedan jag utgjutit menniskoblod. Gud är milt vittne, att jag icke gjort det förrän jag blef tvungen. Men du, Unnas, fräls min son.”

Utan att afbida något svar, sprang den gamle bakom stenen, vid hvilken han först framträdt. Då Unnas der såg efter honom, syntes han skyndsamt klättra utför bergväggen, i en der befintlig springa, och snart derefter i sin båt ila bort mot vestra ändan af sjön, till Tjegelvas, till sitt förra bo. Han hade för stort försprång, att nu kunna hinnas der, om också förföljarne vände om efter honom.

Emedlertid hemtade sig Sjoibma efter det slag han erhållit och kastade förvånade blickar omkring sig.

”Hör, Nabbo!” sade Unnas till mannen, som stod honom närmast. ”Jag har beslutat att taga den öfvergifna gossen till mig, och jag ger dig en god renoxe, om du gör som jag säger. Jag ömkar mig öfver den gamle Kumpi, och mitt sinne har fast beslutat, att intet ondt skall hända hans barn. Så snart vi finna honom, skall du föra honom hem till min kåta, och jag skall samla samtliga de andra bröderna och säga dem hvad jag ämnar.”'

”Han tör hvarken vara så lätt att finna eller att taga”, anmärkte Nabbo. ”Men jag vill göra som du önskar, Unnas, ty jag behöfver just nu en god dragren.”

”En sådan skall du erhålla!” försäkrade Unnas, ”men hjelp mig nu att söka, innan Sjoibma kanske förekommer oss, Jag vill tro, att gossen begifvit sig hit uppåt berget, i stället för längre bortåt stranden, der de andra söka honom.”

”Han är derborta!” sade Nabbo hastigt och pekade på en klippa vid randen af brådjupet. Han har både sett och hört allt, som här förefallit, om jag icke bedrar mig.”

”Kom fram, Anund!” sade Unnas. ”Jag har lofvat din far, att det icke skall hända dig något ondt.”

Då framträdde gossen tvekande, men med bössan i handen. Han såg Unnas skarpt i ögonen och nalkades försigtigt.

”Lägg bort din bössa”, sade Unnas, ”och följ genast med Nabbo till min kåta, så skall ingen göra dig illa. Men du måste lyda mig och icke reta grannarna, så att de slå dig.

”Far!” yttrade gossen. ”Du slog icke min fader! Jag vill gerna följa och lyda dig!”

På Unnas’ tillsägelse begåfvo sig de båda åstad, medan han, genom höga rop, kallade tillbaka den öfriga skaran och för dem berättade hvad som tilldragit sig. Hans myndighet förnekades icke, och sjelfva den sansade Sjoibma och den sårade Tjonk erkände den. Man glömde icke att medtaga den skjutna lappdrängens lik, då man begaf sig hemåt till byn.

En undersökning om hvad som förefallit på berget Ramin och vid Tjeggelvas blef visserligen hållen; men då allt, som i målet anfördes, måste genom tolk meddelas åt domaren, som icke förstod lappska språket, fick saken en vändning så, att den ansågs bestå i ett slagsmål, hvaruti den som begått dråpet, icke kunde straffas, emedan man icke kunde finna honom. Gossen kom helt och hållet från saken, och uppvexte oantastad hos Unnas, bland hans barn; men han erhöll, i anledning af sitt mörka hår och sina svarta ögon, namnet Svart-Anund.

Hufvudvargens son hade af naturen erhållit goda anlag. Så snart han i den redlige och gudfruktige Unnas’ hus erhöll undervisning, fattade han både lätt och villigt det man lärde honom. Han var dessutom mot sin välgörare uppmärksam och lydig, så att Unnas hade allt skäl att vara nöjd med honom. Emot Unnas’ barn visade han också kärlek och välvilja, så att han snart ansågs som en medlem af familjen, hvilken ingen mera påminde om de fordna striderna och Kumpis yrke.

Unnas’ yngsta dotter, tre år yngre än Anund, hette Ristin eller Christina. Alltifrån Anunds första ankomst till den väl villige fosterfadren, hade hon fattat en synnerlig välvilja för honom. Emellan de begge barnen uppkom en eljest bland nordens vildar icke vanlig ömhet. Ingen aktade likväl på densamma, utan den fick tillfälle att fritt utbilda sig, till dess den blef en så mäktig känsla hos dem begge, att den icke kunde undertryckas.

I sju år hade Anund, såsom en trogen tjenare, ja, såsom en tillgifven son, vistats i Unnas’ hus, då han en dag skulle söka ett par renar, som lupit i vildan bortåt Tjeggelvasfjellet. Han lockade ett par hundar med sig och sprang just ditåt, då Ristin framträdde mellan träden vid sommarvistet och sade, att hon ville följa honom.

För fullföljandet af hennes beslut erfordrades icke långa förberedelser. Hon behöfde icke begära lof af sina föräldrar, utan hon gick, som det passade sig i det fria, vilda lefnadssättet,hvart och när hon ville. Ingen visste således att de båda unga följdes åt bortåt fjellet.

De talade i början icke mycket med hvarandra; men snart frågade Ristin efter ett och annat ställes namn, hvilket Anund då nämnde för henne. Då berget Ramin visade sin sällsamma gestalt tvärtöfver sjön (de båda vandrande befunno sig på norra sidan af sjön Tjeggelvas), stannade Anund. Det var en skara af minnen, djupt upprörande, som drogo igenom hans själ. Hans drag lifvades af ett ovanligt uttryck, och Ristin stod bredvid honom, betraktande hans ansigte. I den unga flickans inre rörde sig en känsla af innerligt deltagande.

”Det var ju der, som min far tog dig, Anund”, sade hon, ”och förde dig hem till oss. Du sköt då Tjonk i bröstet, så att han bär märke efter det än i dag.”

”Tala icke om det, Ristin!” sade ynglingen: ”Jag kan icke glömma huru de jagade mig och min gamla far, såsom ett par fjellrackor. Jag måste skjuta Tjonk, eljest hade han skjutit mig. Din far, Ristin, var god emot oss, men de öfriga —!” Han bet harmfullt tänderna tillsammans.

”Du vet icke hvart din far sedan tog vägen?” frågade hon.

”Han begaf sig till Norrige”, sade Anund. ”Jag tror att han lefver der ännu, ty jag hörde fader Unnas säga, att Sjoibma träffat honom på andra sidan om fjellen.”

”Skulle du vilja se honom?” frågade hon.

Det flög som en eld genom Anunds blickar. ”Fråga mig icke, Ristin!” sade han upprörd. ”Min gamle far hungrade och frös och röfvade och slogs, för att skaffa sitt barn föda. Kanske sliter han ännu ondt, derborta i det andra landet. Om jag då kunde arbeta för honom! Vet du, Ristin, att om jag skulle skjuta många flera fiender, än Tjonk, så ville jag likväl söka upp min far och arbeta för honom. Mins du, Ristin, huru presten förklarade för oss det fjerde budet?

”Anund!” sade hon* ”om du vill arbeta för din far, skall jag hjelpa dig. Jag skall följa dig öfver fjellen, om du vill.”

”Skulle du vilja öfvergifva din fader, den gamle Unnas, och din moder Sissa?” frågade han med glänsande blickar.

”Ja!” svarade hon:

”Men vi måste skynda vesterut”, afbröt Anund, efter några ögonblicks besinning. ”Kanske vi finna våra renar på Tjeggelvasfjellet.” ^

Han började åter den afbrutna vandringen, och flickan följde honom tigande. Hundarne, som ströfvade omkring dem, visade sig emellanåt bland träden och klipporna, men föröfrigt syntes ingen lefvande varelse till i trakten.

Vid foten af Tjeggelvasfjellet stannade Anund ånyo. Han vände sig hastigt till flickan. ”Vänd nu om, Ristin!” sade han. ”Jag kommer här till min fars land. Det är min arfvedel.”

”Jag följer dig, Anund!” yttrade hon.

Utan att svara, återtog han vandringen. Båda klättrade nu allt högre uppåt fjellet, emellan dess klippor och klyftor. Ju högre de stego, desto vidsträcktare blef utsigten bakom dem, äfvensom åt båda sidorna. Ristin såg sig esomoftast omkring, men Anund, försänkt i djupa tankar, betraktade endast de närmaste klyftorna och stenmassorna, bland hvilka han skyndade framåt, utan att egentligen upplyfta sina ögon.

Slutligen kommo de båda unga till ett röse, hvarest på en mullhög bland stenarna, gräs växte, och här och der multnade trädstycken och brända kol voro synliga. Det var lemningarna efter en menniskoboning, men en sådan, hvars like fornforskaren i sydligare länder, med djup eftertanke begrundar.

Anund stod också och begrundade lemningarna af den bostad, der hans ungdomsår förflutit. För hans minne

sväfvade de upplefvade vexlingarna af nöd och öfverflöd, af hunger och frosseri. Det var bilderna af strider och mödor, belönade med seger och byte, som flögo fram för hans själ. Det var taflan af ett lif, fullt af en helt annan verksamhet, helt andra njutningar, än det fredliga arbetet med renarnes vård, än den lugna förnöjsamheten i den förmögne nomadens tjäll. Samvetet kastade mörka skuggor öfver taflan, sedan ynglingens själ numera erhållit ljus och bildning. Men likväl vaknade hos honom underbara saknader. Det var en inre makt, som drog honom tillbaka till hans barndoms känslor och lefnadssätt, och gaf en hemlig tjusning åt sjelfva brotten, som tidigt utgjorde hans bragder.

Ehuru den unga vilden icke klart kunde förstå och bedöma sina känslor, än mindre uttrycka dem i ord, hänfördes han dock af deras makt, och hos honom vaknade det dunkla men öfverväldigande begäret att lefva såsom i barnaåren, på egen hand och med djerfva äfventyr. Han betraktade den unga flickan med dystra blickar. ”Ristin!” sade han: ”Nu får du icke följa mig längre! Här måste vi skiljas. Din väg måste gå tillbaka till frid och öfverflöd i dina föräldrars boning. En dag skall din fader välja en förmögen yngling af din stam till man åt dig. Då flyttar du till egen boning, till en egen hjord.”

”Jag vill icke hafva någon egen hjord!” svarade hon. Jag följer dig.”

”Du får icke följa mig!” utbrast han häftigt: ”Jag vill gå ensam.”

”Hvart vill du gå, Anund?” frågade hon.

”Jag vill gå och söka min far”, svarade han lugnare.

”Du vet ju icke hvar han är”, återtog hon. ”Kanske kan du lättare finna honom, då jag följer dig och hjelper dig att söka och fråga.”

Anund svarade intet. Han betraktade med en sorglig blick de ödsliga mullhögarna och gruset omkring sig. Den yppiga fjellvegetationen, som på en kort tid, flygtig men obeskrifligt skön, frambryter på sidorna af bergen, låg kringströdd, såsom en mångfärgad virkning af smakfulla händer, kastad öfver en vidsträckt, ännu på långt när icke färdig duk, på fjellets sluttning. Granen och tallen hade egentligen sin gräns nedanför den plats, der Anunds fädernekoja hade stått. Der vexte blott den låga, ljusgröna björkskogen, med undantag af ett par magra tallar, som sökte skygd omkring en klippa. Men just till denna klippa skyndade Anund. Han sökte der och fann en stör, fast och stadigt nedsatt i marken mellan stenarna, och starkt lutande mot vester.”Han har varit här!” utropade Anund. Derefter vände han sig ånyo med dyster uppsyn emot Ristin och sade: ”Du måste här vända om, ty jag går. Nu vet jag att min far lefver. Ban har varit här och satt tecken åt mig!”

”Jag vill också gå till honom ” sade hon. ”Jag vill säga honom, att han skall få så många renar han hehöfver både till föda och muddar, så länge Ristin har någon arfsrätt efter sina föräldrar.”

”Ristin!” inföll Anund: ”Jag har hos Unnas hvarken hungrat eller frusit. Jag vet, att jag icke heller härefter skulle göra det, om jag blef qvar. Men inom mig känner jag en längtan, som är starkare än hungern, och som värmer mitt blod, om jag också icke egde en enda renshud, att kläda mig med. Jag måste gå öfver fjellen till min far.

”Jag känner också en sådan längtan, Anund!” invände hon, ”och det är derföre jag följer dig.”

”Du får icke följa mig!” ropade han vildt. ”Du får icke gå ifrån dina föräldrar; ty jag vet icke, om jag kommer lefvande fram. Men gå måste jag, på lif eller död. Farväl, Ristin!”

Som en blixt hoppade Anund ned från klippan och sprang in i björkskogen, som icke var högre än hans egen föga resliga gestalt. Han kände hvarje stig, hvarje klyfta, hvarje hörn af klipporna på Tjeggelvas. Han ville derföre springa bort från flickan. Hundarna, som följde honom, sökte han att jaga bor med en staf, som han bar i handen, men de höllo sig allt emt i hans spår.

I stället för att skynda till sjelfva spetsen af Tjeggelvas, beslöt Anund, som bättre kunde gömma sig i den låga björkskogen, än på det nakna fjellet, att gå omkring dess topp och derefter nedstiga i de vestliga dal sträckningarna, som skiljde det från det egentliga stora fjellet. Sedan han derföre kommit till vestra sluttningen af

Tjeggelvas, begynte han att genomtränga den der mötande barrskogen. Han hade intet annat vapen, än en spetsad staf, och födan bestod i en liten renost, som han medtagit som matsäck. Men hans beslut var oryggligt, och han drefs framåt, liksom af en osynlig kraft.

Då man nalkas storfjellet med sina snömassor och isfält, mötes man först af de sorlande småbäckar, som den af sommarvärmen undansmältande isen bildar. Vid fjellets fot underhålla de vextligheten, men ju närmare man kommer snögränsen, desto blekare och knotigare blifva alla vexter, desto kallare kännes blåsten, som slutligen liknar en kall dödsflägt öfver den utdöda, förfrusna naturen. Man kommer till de hemska trakter, hvilka ingen lefvande varelse, utom menniskan och hennes följeslagare, hunden, besöker. Der har allt ett helt annat utseende, än i lifvets, så väl vextlifvets som djurlifvets regioner. Dödens rike synes vara det mäktigaste. Det framtränger oupphörligt inpå lifvet. Fjellens isfält vexa med en underbar styrka, och skjuta beständigt längre ned på dalarna. Då deras fortvext icke synes den hemska köldjätten gå nog hastigt, rycker han stundom lös en snöboll högst uppe bland sina snötoppar och rullar den utföre. Den vexer med hvarje ögonblick, under det den flyger allt närmare nedersta brädden af isfältet. Isblock, stenar, snöklumpar och massor af jord och gyttja, som sommaren bildat deruppe, rycker den förfärliga bollen med sig, tills han vext så, att han, störtande utför isfältet och ytterligare förstärkt af de kolossala kristaller han lösbryter från dess brädd, rusar emot skogsregionen och vräker omkull träden, så att rötterna uppslitas ur sitt djup. Det är endast den alltmera tätnande hären af väldiga stammar, stödda mot ett mötande berg, som förmår den ishjertade förödaren att stanna. Men så snart härjaren stannat i de varmare dalarna, är han förlorad. Han smälter bort, och endast en massa af jord, stenar och krossade träd utvisar hvar han slutade sin bana.

I de hemska fjellarna är gränsen mellan vinterns och sommarens, mellan snöns och vextliglietens områden icke så skarp och bestämd, som i brantare alper. Man möter snöfläckar redan i skogsregionerna, och ofvanför snö- oeh isfälten blommar ännu här och der en liten dal, en isöknens oas.

Fjellet bär en hjelmhatt af snö, men hjelmens brädd utgöres af den vexande isen. Ofvanpå hjessan förmår solen aldrig upptina den eviga snön, så att der icke ens is kan bildas. De förfärliga isfälten, hvilka ingen lefvande beträder, äro dock lifvets begynnelse. Ur dem droppa källornas vatten och uppspringa bäckarna, som sedan vexa till väldiga elfvar. Isfältets vägg uppreser sig till flera hundrade fots tvärbranta stupor, hvilka, då de skrida utföre, skjuta framför sig en sammanstaplad massa af jord, gyttja och otaliga stenblock, de sednare ofta af flera famnars tvärlinje. Denna höga vall, isfältets bålverk, åker långsamt undan. Man hör det skridande isfältets rörelse. Oupphörligt brista och brytas de kantiga pyramider, som bilda isväggen, och störtas, brakande och dånande, i djupa hvalf och hålor, som gapa, kolsvarta, i de undre islagren, derifrån vattnet framrinner. Här och der slå sig remnor genom ismassan, öfver dera faller sedan snö, som packar sig i remnans mynning, och förrädiskt döljer den, så att man har exempel på att lappar, som velat drifva sin hjord öfver snöfjellet, tillika med densamma nedstörtat i remnan och för alltid försvunnit. Så erhålla de underjordiska makter, hvilka uti djupet undergräfva isfältet, offer af den lefvande verlden. Det vatten, som framspringer ur dessa djup, är mörkt, och sjelfva isväggen har en ohygglig, svart färg.

Anund kände ganska väl den väg lapparna på sina färder till Norrige, plägade följa, ehuru den nu hade ett olika utseende mot om vintern. Den ledde långsutmed den nära halfmilslånga gletschern till riksgränsen. Inom ett par timmar hade Anund tillryggalagt dalen, som sträcker sig emellan Tjeggelvas och det stora fjellets mötande isfält. Han stannade vid stranden af en bäck.

Om vintern, då mäktiga islager hvälfde sig öfver den bortfrusna bäcken, var det ingen svårighet att komma fram öfver den. Men nu måste vandraren hoppa och klättra på de klippspetsar, som stucko upp öfver det brusande vattnet. Dessa voro dock hala af skummet och isflingorna, som oupphörligt duggade på dem. Vattnet rörde sig nemligen, som om det kokat omkring stenarna, men i sjelfva verket var det iskallt, och det flygande skummet förvandlades till fina iskristaller af denhemska köld, som frampustades här och der ur hålorna i isen. Då nemligen ismassans tyngd ofvanifrån sammanpressat luft i de inre tomrummen, som bildats efter det undanrinnande snövattnet, framströmmar här och der ur en springa den pressade luften. Denna isblåst, som den heter, är så kall,

att den ögonblickligen förvandlar allt, hvarpå den pustar, till is.

Anund beredde sig omtänksamt till vandringen öfver detta farliga vatten. Han tillsnörde med omsorg de breda band, som öfver smalbenet förenade hans täta lappkängor med underkläderna. En lappman, som är så klädd, skulle kunna vada i vatten till medjan, utan att blifva våt inpå kroppen. Efter denna förberedelse började han öfvergången. Han undersökte med stafven hvarje sten framför sig, innan han steg på densamma. En och annan låg icke säkert, så att han måste söka fotfäste på den bredvidliggande, fastare stenen. Mot kölden, som flägtade öfver isvattnet, var han alltför härdad ända ifrån sina barnaår, att af den hejdas.

Redan hade han uppnått bäckens andra strand, då hastigt ett genomträngande skri bakom honom öfverröstade forsens larm och brusandet från isfältet. Rösten var honom välbekant, och trängde intill hans hjerta. Han vände sig hastigt om.

Det var Ristin, som han hört och som han nu såg. Hon höll sig med båda händerna fast vid en klippspets, från hvilken hon halkat ned, då hon skulle, ihärdigt och troget, följa hans spår äfven öfver fjellbäcken. Hundarna, som höllo sig till henne och hjelpte henne att följa spåren, då hon i skogen förlorat Anund ur sigte, upphäfde ett vildt skall.

Men vid anblicken af Ristins fara, hade Anund förgätit sin egen, och med blixtens snabbhet ilade han till hennes hjelp. Han stod snart på klippspetsen, i hvilken hon fasthöll sig, och med starka armar fattade han, nedböjd öfver henne, hennes kläder och drog henne försigligt upp ur vattnet. Men hennes fötter hade blifvit våta, så att hon icke kunde få fotfäste bredvid honom på den hala klippan. Hon fattade honom derföre om lifvet och äfven han slingrade sina armar omkring henne, för att hålla dem begge qvar på den trånga, af det dödskyliga vattnet ombrusade klippspetsen. Det var som om de båda kämpat och brottats med hvarandra, men deras kamp var icke förbittringens, och de brottades icke för att störta hvarandra i djupet, utan för att hålla hvarandra uppe. Ingendera talade ett ord, men öga såg i öga, och det stumma ansiglsspelet afspeglade dödsfaran och ångesten, men tillika den fasta kärleken. Ty i detta ögonblick kände de båda vilda, att de älskade hvarandra, och att deras kärlek icke svigtade i sjelfva dödens stund.

Anund var den förste, som rätt besinnade sig och bedömde deras ställning. Med ett steg, icke olikt en skicklig dansares, svängde han hastigt flickan ett halft hvarf omkring och, i det han ropade: ”släpp efter!” tog ett hopp med henne till en något lägre men bredare sten, som låg näst intill. Att han behöll jemvigten, och att han äfven förmådde hålla henne uppe, det räddade bådas lif. Han lyckades här att få fotfäste.

Så snart den smidiga vildinnan kände, att hon befann sig på fast mark och hade återfått jemvigten och med detsamma väldet öfver sin kropp, sade hon: ”hvarföre vill du gå ifrån mig, Anund? Jag följer dig ändå!”

”Så följ mig!” svarade han, i det han gick förut och visade henne huru hon skulle stiga på stenarna. Båda uppnådde lyckligt den andra stranden, dit också hundarna följde dem.

Efter en kort, men skyndsam vandring tillsammans, gingo de båda öfver riksgränsen.

Hos den redlige Unnas blef det en stor sorg, då både den unge Anund aldrig hördes återkomma från Tjeggelvas, der man förgäfves sökte efter något spår af honom, och derjemte Ristin, som gått till sommar-vistet, var försvunnen, utan att man heller kunde ana hvart hon begifvit sig. Han gifte snart bort sin äldre dotter, och sonen tog en hustru, med hvilken han bodde hos fadren. Men det var som om friden och välsignelsen vikit bort från den gamles tjäll tillika med dottren och fostersonen. Han förlorade helsa och mod och ville icke mera följa sin hjord. Den anförtroddes åt sonen, hvilken dock icke hade samma lycka, som fadren haft, så att den alltmera förminskades. Emellertid afled Unnas hustru, och enklingen flyttade till kyrkoplatsen, dit både sonen och dottren förde till honom hvad han behöfde till sitt uppehälle. På ålderdomen blef han slutligen blind.

Väl hade stundom rykten försports bland lapparna, att man någorstädes i Norrige skulle sett Anund, men de förlorade sig snart, då man dessulom ingenting hörde om Ristin. Man föreställde sig, att Anund omkommit i någon klyfta på Tjäggelvas, och att Ristin gått till sjön från sommarvistet och drunknat i densamma. Så trodde man kort efter deras försvinnande.

Men många år derefter, då en talrik lapp-allmoge en söndag var samlad till gudstjensten, anlände till kyrkoplatsen tvenne främlingar. De voro klädda såsom de öfriga lapparna af deras stam, men man kände dem icke. De efterfrågade den gamle Unnas, och blefvo visade till den stuga, der gubben inhyst sig hos en nybyggare, som mot betalning vårdade honom.

Då de båda främmande, en man och en qvinna, inträdde till gubben Unnas, följde dem en hel skara af nyfikna lappar. De arma naturmenniskorna egde visserligen en varm känsla och ett djupt deltagande, men desto mindre grannlagenhet. Utan att gifva akt på dem, gick qvinnan fram till den gamle blinde. ”Far, känner ni igen mig?” ropade hon med en röst, som i detsamma qväfdes af snyftningar.

”Det är Ristins röst, mitt barns röst!” utropade gubben, och utsträckte armarna, famlande omkring sig efter den saknade.

Hon kastade sig gråtande om hans hals. Men mannen stod tyst och såg på det hjertrörande uppträdet.

Många ord behöfver icke fadershjertat, och i allmänhet äro de djupaste känslorna icke de, som röja sig i ord, minst i valda och ordnade. Likväl söka gerna känslorna i fjellfolkets bröst sitt uttryck i sång. Man ser lapparna, då de blifva rörda, omfamna hvarandra, ofta under ymniga tårar, och sjunga dessa enformiga men rörande melodier, hvilka just tyckasbildade att utgå ur en naturmenniskas hjerta och uttrycka hennes rörelser.

Ristin meddelade icke sin blinde fader en sammanhängande berättelse om det som händt henne, utan hennes sång innehöll, efter ögonblickets ingifvelse, bilder, hvilka han förstod och besvarade. Han fick begrepp om hennes närvarande förhållanden, och det var för honom vigtigast.

”Bortom de stora snöfjellen,”

så sjöng hon,

”der hafvets vågor äro snöbetäckta, och der fjellen och hafvet mötas, der bo också menniskor, der lefva rika herrar, der stå byar, der hvarje hus är större än vår hvitgråa kyrka. Der sökte vi den gamle Kumpi. Den gamle presten förkunnade för oss hans öde. Han visade oss, hvar Kumpi låg begrafveu. En rik herre fann oss; han tog oss på sin båt. Och båten var större än tio stora kyrkor. Han förde oss öfver hafvet, förde oss öfver länderna. Vi stodo i salar, långt större än kyrkan, och dit kom otaligt kyrkfolk och alla sågo på oss med milda ögon. De gåfvo oss föda, de gåfvo oss kläder. Många blankar, silfver och kosor, gaf man oss. Men vi längtade hem till de kära fjellen, till fader Unnas och moder Sigga. Den stora båten, större än tio kyrkor, förde oss till kungens stad. Men allt hvad vi vunnit som rika skänker, tog hafvet ifrån oss. Vi kommo fattiga till kungens rika stad. Der gaf man oss papper, och herrarna läto oss föras från by till by. Så kommo vi hem.”

Ristin sade att hon kom för att höra, om hon skulle få något arf af sin fader. Hon ville med sin man återgå till deras barndoms yrke och lefnadssätt.

”Ja, fader Unnas!” sade Anund, ty det yar han, som följde Ristin, ”jag har kommit tillbaka till fjellen med min hustru, och nu vilja vi förblifva i vårt eget land, på vår egen jord.’ Här är ändå bäst på jorden.”

”Ack, Anund!” svarade den gamle: ”jag kan icke mera se dig. Mina hjordar hafva smält tillsammans. Men ännu skall du hafva hälften af det jag eger öfrigt.”

Nu framträdde Unnas’ son och den gifta dottern. Deras möte med Ristin var rörande, och syskonens omfamningar voro innerliga. Men de upplyste, att gubben Unnas hade så litet att dela med sig, att Anund knappt skulle få mer än tjugu renar.

”Välan!” sade Anund: ”jag är nöjd med dem. Jag skall bosätta mig pa min fädernejord, på min faders mark. ' Jag skall fiska. Jag skall föda min hustru. Jag känner så väl mitt kära Tjeggelvas, både sjön och berget, och det fädernearvet har då väl icke förminskats.

På Tjeggelvas har Anders Persson anlagt ett nybygge, och han har fått landshöfdingens bref på, att han skall besitta det,” upplyste en af de närvarande.

Anund stod förstummad vid denna underrättelse.

Ristins uppsyn förvandlades också vid de orden. ”Och der,” sade hon, ”der hade vi tänkt att bo och lefva till vår död. Men hvem har gifvit nybyggaren rätt att taga vår jord, vårt land, vår egendom?”

”Kungen och lagmannen,” sade en nybyggare, som var närvarande.

Ingen svarade på hans visa underrättelse, och den gamle blinde bad Anund komma nårmare, så att han skulle kunna känna hans ansigle. Det blef en lång gråtfull omfamning.

Efter helgens slut skingrade sig allmogen. Anund och Ristin följde sina slägtingar till fjellen.

Vid den gamle Unnas' sommar-viste, der numera hans son var husboude, såg det ödsligt ut. Unnas’ hjordar, förut liknade vid ett haf, voro bortdöda, så att endast ett par tjog renar ännu erhöllo skötsel. Sonen hade också börjat att idka fiske, så att han redan nedsjunkit till fiskare-lapp. Det var ofta brist i deras gryta.

En dag tog Anund afsked af sin svåger. Äfven Ristin omfamnade sin bror. De begåfvo sig ifrån den fattiga kojan, der hungern icke sällan ville infinna sig.

De tvenne makarna hade sett och erfarit mycket i verlden. Det var med helt andra känslor, som de nu vandrade utefter stranden af Tjeggelvas, än då de, i sina ungdoms-år, begåfvo sig till Norrige: men deras kärlek hade dock icke förminskats. Under de många öden, de tillsammans upplefvat, hade de blifvit alltmera för hvarandra. Nu ville han icke, med tillgjord köld, visa henne tillbaka.

^Ristin!” sade han, ”vill du också nu följa mig, när vi icke mera kunna hoppas att få komma tillbaka från det andra landet? Vill du också nu dela med mig lust och nöd, då vi icke söka min far, utan — bröd?”Jag följer dig!” svarade Ristin, med en röst, som trängde ännu djupare i hans hjerta, än den gjort i yngre åren.

Deras väg gick uppför Tjeggelvasfjellet till den plats, der Kompi fordom bodde. De ville ännu en gång kasta en blick på de kända mullhögarna.

Men just som de skulle vika om hörnet af en klippa, mötte dem en syn. På samma ställe der Anunds fädernekoja stått och förfallit, reste sig de nytimrade kanterna af en nybyggares hus, ännu utan tak. På den släta platsen derutanföre stod nybyggaren sjelf, stödd emot sin plog, medan han lät hästen hvila sig och sjelf tog sig en pris snus.

Ovillkorligt skakade Anund sin bössa. Ristin, i hvars drag harm och hat målade sig, lade sakta handen på hans axel. Derefter pekade hon på nybyggaren. ”Mins du huru Tjonk blef skjuten?” hviskade hon. ”Den der har icke stulit våra renar, eller våra penningar: han har stulit vår jord. Honom behöfver du icke skona!” (Se pl. 3).

Anund kastade en mörk blick tillbaka på henne. ”Röfvaren skall dö!” sade han. ”Ingen skall spåra oss ända till Norrige. Men vill du följa mördaren Anund, liksom du har följt tiggaren?”

”Jag följer dig!” svarade hon.

Då lade Anund bössan till ögat. Skottet var säkert, ty mannen föll med genomborradt hufvud, och den skrämda hästen ryckte till och skenade bort med den plog, som ristat Kumpis jord.

Hvart de båda makarna egentligen begåfvo sig, och hvar mördaren fann en fristad, i fall hans samvete tillät honom att ega en sådan, det erfor man icke. Men att han varit sedd i Norrige, och att han derifrån skickat helsningar till sina närmaste, att han ämnade begifva sig öfver hafvet, det berättade flere af fjellfolket. På Tjeggelvas förföll emellertid det påbörjade nybygget, ty ingen vågade nedsätta sig på Kumpis jord, af fruktan för Svart-Anund.

*SVART-ANUND. LAPPLAND. 3.